

Nemunas

Nr. 12-13
(375-376-
816-817)

2012 m.
balandžio 5-18 d.

Kaina 2,50 Lt

KAUNO KULTŪROS IR MENO SAVAITRAŠTIS

Kauno Laiptai 3-7 p.

Poezija — Vladas BALTUŠKEVIČIUS
Albinas GALINIS

Proza — Raul Galvez MACIAN
Jonas VABUOLAS

Kauno rašytojų
proza: trys praėjusių
metų įspūdžiai

Etažerė

Jurga TUMASONYTĖ

Primatai, filosofai
ir latras

Tiltai 9-14 p.

Eugenija ŽAKIENĖ

Julius GENIUŠAS:
„O labiausiai
dėkoju operos
kompozitoriui...“

Gediminas JANKAUSKAS

Baigiasi ekstremalių
(kino) ekstazių
kupinas festivalis

Gediminas JANKUS

Supostmodernintas
Schilleris: senstelėjusios
nuopuolio grimasy

www.nemunas.net

9 770 134 314 007

Egidijus RUDINSKAS. „H. Boschas stebi skraiduolius Kauno padangėje“.

Susvajotų gyvenimų žemėlapiai

9 p.

Andrius JAKUČIŪNAS

Paskutiniąją kovo darbo dieną Lietuvos rašytojų sąjungos rūmuose Vilniuje įvykusio Lietuvos rašytojų sąjungos suvažiavimo, be abejo, negalima laikyti dideliu įvykiu literatūros padangėje – tokius „eilinius“ suvažiavimus, kuriuose patvirtinamos vadovybės ataskaitos ir aptariamas vienas kitas nelabai svarbus reikalas, pagal sąjungos nuostatus tenka rengti kasmet, nepaisant fakto, kad nemažai narių tingi arba tiesiog nenori sugaisti dienos tariamai veltui, štai kodėl LRS darbuotojams tenka ypač akylai stebėti, kad susirinktu sprendimams priimti būtinas rašytojų skaičius – kvorumas. Šis suvažiavimas nei savo svarba, nei aistromis né iš tolo nepriminė prieš metus vykusio renkamojo, kuriamo įgaliojimus gavo naujas pirminkas ir nauja valdyba, nors jų savo vizitu ir pagerbė kultūros ministras Artūras Gelūnas; šiek tiek aistrių iplieskė tik suvažiavimui ipusėjus nuskambėjęs siūlymas padidinti nario mokestį, iki šiol siekus 25 litus per metus. Po neilgo apsižodžiavimo nedidele balsų persvara vis dėlto ryžtasi kilstelėti jį iki 50 litų per metus, paliekant iki šiol galiojusias išlygas.

Su didžiausiu nekantru, kaip ir pridera atskaitiniame suvažiavime, laukta pirmininko A. A. Jonyno metinės veiklos ataskaitos. „Prieš metus, ko gero, avantiūristiškai sutikau imtis RS pirmininko pareigų. Šiandien jaučiuosi tikriausiai nepatenkinęs lūkesčių tų, kurie balsavo už mane, tikėdamiesi radikalesnių pokyčių ir energingesnių permainingi mūsų sąjungos veikloje. Intencijų ir užmojų nestokota, tačiau sumanymas „reiktų“ realybėje nesyk virsdavo „deja...“ Ko gero, būsiu nuvylės ir tuos, kurie spėjo, jog naivus poetas sužlugdys ir paleis vėjais grąžų ir turtinę mūsų rašytojų ūki. Džiaugiuosi, kad taip vis dėlto ne-nutiko“, – smailštavo pirmininkas.

Tylos minute pagerbus per mažiau nei dydylia mėnesių anapielin išėjusius rašytojus Rimantą Černiauską, Gražiną Latonaitę-Packevičienę, Liliją Vanagienę, Valdemarą Kukulą, Juozą Macevičių, Eleną Arbienę (Alę Rūtą), Albertą Laurinčiuką, Albiną Bernotą, Albertą Skyrelį, sąjungos fundatorę Alę Santvariene, visai neseniai palaidotą kaunietį rašytoją Augustą Tamaliūną, prabilta apie labai konkrečius dalykus. Konstatuota, kad dėl lėšų stygiaus ir (taip pat) dėl aukštėsne valdžią siaubiančių perturbacijų liko neįgyvendintas ankstesniojo pirmininko priesakas pabaigti tvarkyt LRS rūmų stogą, neišspręstas ir mokesčio už žemę Pangoje klausimas. Tačiau pasidžiaugta, kad gana sekmingai klostėsi rašytojų jamžinimo reikai: baigtas statyti antkapis Vytautui Petkevičiui, sutvarkytas Onės Baliukonės kapas, įrengtas „skėtukas“ prie Šv. Kotrynos bažnyčios Juditai Vaičiūnai atminimui, Poezijos pavasario metu planuojama atidengti paminklinį akmenį poetui Albinui Žukauskui.

„Vis dėlto verta prisiminti, kad Rašytojų sąjunga nėra vien kasdieniškus ar ne visai kasdieniškus žemės darbus dirbanti ir ūkiškus reikalus tvarkanti bendrovė, kad visų pirma ji yra laisvas kūrybinis asmenybes jungianti asociacija, kad svarbiausias rašytojo darbas yra rašyti, taigi tai, ką mes parašome ir kuo išgalime pasidalinti su skaitytojais, ir yra svarbiausias mūsų darbo rezultatas, o mūsų knygos bei publikacijos – tikroji sąjungos darbų ataskaita“, –

Įvyko Lietuvos rašytojų sąjungos suvažiavimas

pabrėžė pirmininkas. Jis akcentavo, kad pernai rašytojai išleido apie 130 originalių knygų, iš jų – 25 vaikams (tai – neįskaitant sąjungos narių vertėjų triūso), kai kurių plunksnos brolių pastangos įvertintos Nacionaline kultūros ir meno premija (pernai – rašytojai Rolandas Rastauskas ir Icchokas Meras, šiemet ši sąrašą papildė ir Henrikas Cigriejus), kitiems skirta Vyriausybės premija (praeitais metais apdovanotas Algimantas Mikuta, šiemet – Robertas Keturakis, Vytautas Rubavičius bei naujausias sąjungos narys, vertėjas Laimantas Jonušys), dar kitiems teko turbūt ne tokios prestižinės, tačiau savaip mielos, o gal net ir savaip garbingos premijos. Taip pat pasidžiaugta, kad vos vienu leidiniu daugiau negu užpernai (iš viso – 38) išleidusi Rašytojų sąjungos leidykla sugebėjo įspūdingai padidinti tiražus – nuo 36 iki 57 tūkstančių, o pardavimo pajamų dydį – nuo 466 iki 652 tūk-

Literatūriškai ūkiška LRS pirmininko ataskaita.

tančių litų. Atkreiptas dėmesys, jog Rašytojų klubas, o konkretiai jo direktorė Janina Rutkauskienė

Suvažiavimo vedliai Erika Drungytė ir Valentinas Sventickas.

ir Deimantė Kukulienė, suorganizavo 277 renginius – dar dešimtdaliu daugiau nei ankstesniais metais, ne vien klubo salėje, bet ir visoje Lietuvoje ir netgi užsienyje: Airijoje, Lenkijoje, Rusijoje.

Pirmininkas taip pat minėjo, kad toliau iš lėto juda poilsio namų „Plunksna“ Nidoje projektas. Anot jo, tikėtina, – žinoma, jei nekilis kokių nenumatyti klifičių, – kad jau kitamet gūdų sovietmetį menanti poilsiaivietė bus uždaryta remontui ir po keleto metų atvers duris kaip modernūs poilsio ir kurybos namai, kuriuose pagal režidencijų programą galiés svečiuotis Lietuvos ir užsienio rašytojai.

Vėliau ataskaitą pristačiusi LRS pirmininko pavaduotoja Birutė Jonuškaitė savo kalboje išvengė retoriinių figūrų, todėl jai, kaip pati pabrėžė, teliko pateikti šiek tiek konkretios informacijos apie valdybos sudėtį ir nuveiktus darbus. Konstatuota, jog valdyba per laikotarpį tarp suvažiavimų buvo susirinkusi aštuonis kartus ir, laikydamas LRS įstatų bei suvažiavimo nutarimų, aptarinėjo ir tvarkė visus LRS reikalus, koordinavo LRS teritorinių skyrių, įmonių, fondų, viešųjų įstaigų bei padalinii veiklą, tvirtino jų kas-

Finalinis LRS Kauno skyriaus pirmininko Vidmanto Kiaušo akcentas.

metines ataskaitas. Didelį būri savo rašytojų valdyba delegavusi į įvairiausias komisijas (Pirmųjų knygų, Vaižganto premijos, LRS premijos vertinimo, Liudo Dovydėno premijos ir t.t.), Poezijos pavasario organizacinių komitetų, į Lietuvos meno kūrėju asociacijos tarybą, Europos rašytojų kongreso tarybą ir kitur, o iš patys valdybos nariai pavyzdingai lankę posėdžius. Per pastarąjį laiką valdybos sprendimu į sąjungą priimti šie nauji nariai: Danutė Kalinauskaitė, Marijus Šidlauskas, Mindaugas Valiukas, Indrė Valantainaitė, Violeta Židonytė, Laima Vince Šruoginė, Daiva Tamošaitė, Remigijus Gražys, Laimantas Jonušys, Rasa Aškinytė-Degėsienė, bet būta ir atmetėjų.

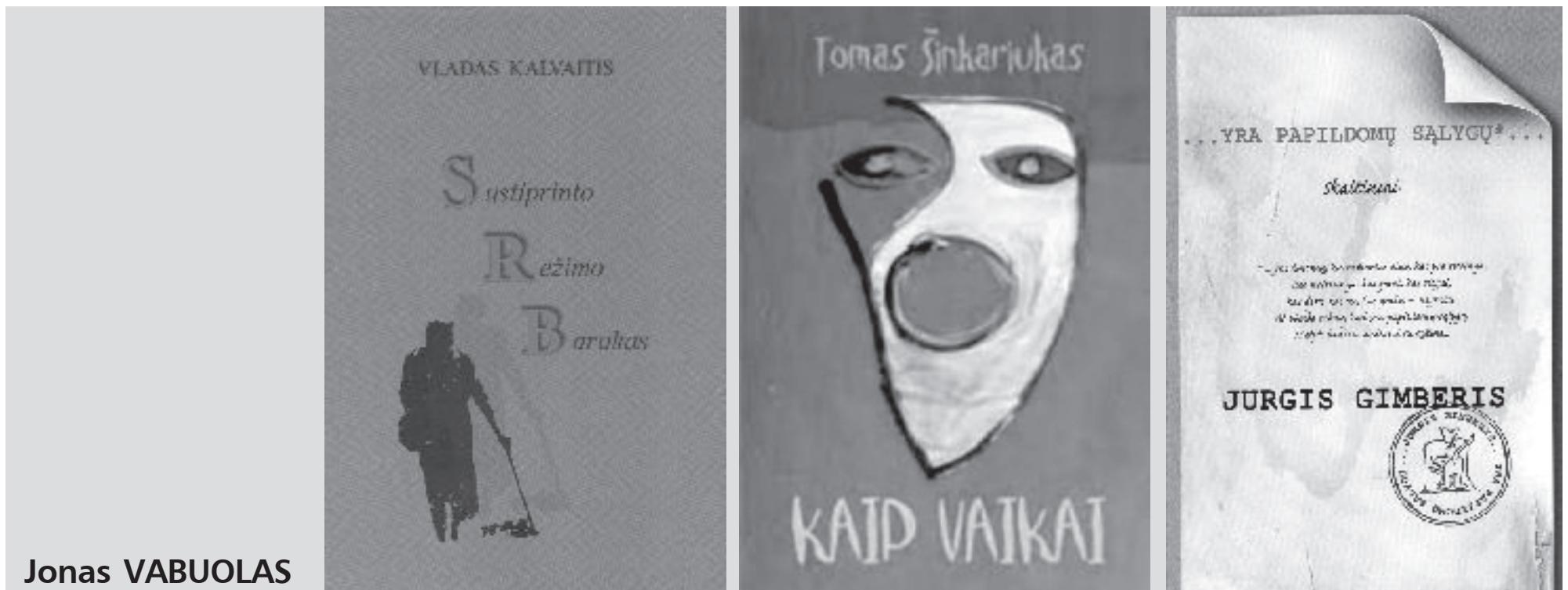
B. Jonuškaitė pabrėžė, kad vienas iš dažniausiai svarstomų klausimų valdyboje – kandidatūrų įvairiausiomis premijoms gauti aptarimai. (O tų premijų vos ne dvi dešimtys: mažiausia, Vieno lietu, Kauno rašytojų premija, didžiausia po Nacionalinės ir Vyriausybinių, jau ketverius metus gyvuojanti L. Dovydėno – 15 tūkstančių litų.) Pasidžiaugta, kad per pastaruosius metus premijų daugėjo: 2010 m. įsteigta kasmetinė (teikiama spalį) literatūrinė Antano Baranausko 10 tūkstančių litų premija; Kauno miesto savivaldybės taryba įsteigė Bernardo Brazdžionio premiją, visai nemažą – 10 tūkstančių litų, skirtą rašytojams, literatūrologams už parašytus per pastaruosius dvejus metus aukšto lygio kūrinius. Nauja – Jonušo Avyžiaus – premija šiemet įsteigė Joniškio rajono savivaldybė (3250 Lt), pertvarkyti Vlado Šlaito premijos nuostatai (lig šiol ji dažniausiai skirta Ukmergės rajono literatams) – dabar ji yra respublikinė, šiek tiek didesnė – 1830 Lt (15 bazinių algų). Taip pat paminėta Inezos Juzebos Janonės įsteigta Jurgio Buitkaus premija. Pirmininko pavaduotoja pabrėžė, kad daugiausia apdovanojimus pelno valdybos pasiūlyti kandidatai.

Baigdama B. Jonuškaitė dékojo susirinkusiesiems už pasitikėjimą valdyba, už jos sprendimų aptarimus internetinėje erdvėje, už bendrai nuveiktus darbus. „Linkiu visiems šviesių, šiltų ir džiaugmingų sv. Velykų. Joms artėjant aš atlikau bendrą valdybos sąžinės sąskaitą, o individualius savo nuopelnus ar nuodėmes jums gali išpažinti kiekvienas valdybos narys atskirai“, – užbaigė ji.

Labai aktyviai domėtasi įstatymų, kurie menininko statuso turėtojams numato mokesčines lengvatas arba galimybę gauti vienkartinę išmoką už vadinamąsias prastovas, niuansais. Su šiaisiai subtiliais (ir nuolat kintančiais) dalykais supažindinęs Meno kūrėju asociacijos vadovas, poetas Kornelijus Platelis, – kas daugiau, jeigu ne jis, – buvo tiesiog apiliptas klausimais, todėl jo pasiskyrmas, kuriam buvo numatytos penkios minutės, išsiėsė iki gerų dvidešimties. Reikia manyti, nuo šiol autorai apie naujas galimybes žinos daugiau.

Siek tiek bruzdesio sukélé ir pabaigoje nuskambėjęs LRS Kauno skyriaus pirmininko Vidmanto Kiaušo-Elmiškio siūlymas atkreipti dėmesį į pastaruoju metu suniką mūsų savaitraščio padėti – rašytojai buvo kviečiami parengti aukštėsnei valdžiai adresuotą prašymą ar raginimą nežlugdyti kultūrinės spaudos. Vis dėlto, suvažiavimo pirmininkui Valentiniui Sventickui išaiškinus, kad suvažiavimas neturi įgaliojimų spręsti iš anksto į darbotvarkę nėtraukti klausimų, tai palikta LRS valdybos žiniai.

Benedikto JANUŠEVIČIAUS nuotraukos

Jonas VABUOLAS

Kauno rašytojų proza: trys praėjusių metų įspūdžiai

Iš praėjusiais metais skaitytų beletristikos knygų, kurias išleido Lietuvos rašytojų sąjungos Kauno skyriui priklausantys prozininkai, trejetas įsimintiniausiai – Vlado Kalvaičio novelių romanas „Sustiprinto režimo barakas“, Tomo Šinkariuko romanas „Kaip vaikai“ ir Jurgio Gimberio humoro knyga „Yra papildomų sąlygų“. Šis „trumpasis sąrašas“ – tik asmeninė nuomonė, be jokių pretenzijų į metų „iausiuju“ rinkimus (tam neturiu tokijų įgaliojimų). Nors... atvirai kalbant, kartais būna apmaudu (be abejo, ir sarmata – kaip Donatai Maitaitai), kai panašaus pobūdžio rinkimuose pirmenybė teikiama kokiam nors importiniam, lietuvių Sibiro tremtinių patirtį imituojančiam padirbiniui, užuot pasirinkus autentišką ir menišką stiprią knygą, arba, tarkim, kai visas dėmesys skiriamas tik vieno nacionalinės humoristikos korifėjaus kūrybai ir daugiau nieko aplinkui nematomai, o užvis blogiausia, kai pakankamai stipri ir originali kūrybinė raiška ignoruoja dėl jos „neįprastumo“.

Vlado Kalvaičio lagerinis impresionizmas

Prieš penkerius ir ketverius metus išleistuose apskymų rinkiniuose „Volunge“ ir „Svečias iš Magadano“ nebejaunas debiutuojantis prozininkas V. Kalvaitis vienu kitu kūriniu atsiskleidė kaip neblagai jaučiantis literatūrinę formą, ypač trumpose novelėse, kai nenuklysdavo į publicistiškai plokščius pašalinius prisiminimus ir moralizuojančius pasvarstymus. Atkreipė dėmesį šio autoriaus gebėjimas rasti gančtinai išraiškingą, talpių, funkcionaliai derančių literatūrių detalių, taip pat skoninga iro-

nija, turtingas žodynas, spalvinga liaudiška frazeologija ir sinonimika. V. Kalvaičiu išleidus ne mažos apimties (per 400 psl.) novelių romaną „Sustiprinto režimo barakas“, pirmasis įvardyto žanro dėmuo žadino viltingus lūkesčius, o antrasis – nuogastavimus, kaip autorui seksis tvarkytis su tokios struktūros dariniu.

„Sustiprinto režimo barake“ pertekiami asmeniniai, autentiški jauystės prisiminimai iš Sibiro lagerio. Solidus memuarų terminas jiems tikrai nepriktų, nes romanas labiau primena fragmentišką dienoraštį (vienna knygos dalis taip ir pavadinta – „SRB dienoraštis“), o pasakojimo stilus – gyvas, neramus, impresionistiškai spontaniškas, emocingas. Čia tikrai daug savame įdomios, kaleidoskopiskai besimainančios lagerio gyvenimo faktografijos – nuo buitinių realių iki žmonių tarpusavio santykii, įvairių nutikimų, pasielgimų ir net likimų, – bet juk panašiai būtų galima pasakyti apie didžiumą tremtinių ir politinių kalinių memuaristikos. Kad ir kokia toji faktografija būtų įdomi ir įtaigi, į beletristinę išraiškos formą nusitaikiusiam autorui ji tėra medžiaga, šabloniškai kalbant – molis, kuriam dar reikia įkvėpti gyvybę, o turint omeny patį tekstą – tik viršutinis sluoksnis, matoma ledkalnio dalis, po kuria privalėtų slypėti metafizinė ar transcendentinė, kad ir kaip ją vadintume, bet nujaučiamą minėtos gyvybės paslaptis, dvasia.

Nors tremtinių memuaristika ir beletristika gančtinai integralios sąvokos, vis dėlto nesunkiai, tegu ir salygiškai, išskiriame joms astovaujančius, kone simbolinių statusų įgavusius D. Grinkevičiutės

„Lietuvius prie Laptevų jūros“ ir B. Šruogos „Dievų mišką“ – du skirtinges vadinamosios lagerių literatūros polius. V. Kalvaičio „SRB“, be jokios abejonių, šliejasi prie antrojo, sruogiskojo, – tiek kūrybinėmis intencijomis, tiek savo pobūdžiu, tiek estetinės komunikacijos kodu.

Čia bandau tipologizuoti, gruopoti pirmiausiai turėdamas omeny pasakotojo santykį su vaizduojamuoj pasauliu, t. y. kur kas bendresnias principus nei tiesioginės paralelės kalbinės raiškos ar intonaciniam lygmeny, tačiau sruogiskos ironijos gaidos V. Kalvaičio tekste tokios ryškios ir lengvai atpažįstamos, kad sunku susilaikyti nepacitavus: „Mūsų – jaunų ir senų, raišų ir žabalų, susisukusių kaip beržo tosis, išpampusiu kaip gerai atspenėjusi blakę, žiopčiojančią lyg ant sausumos išmesta menkė, karšinčių, nuolatos vedančių derybas su anuo pasauli, – apie pusšimtis“ (p. 48).

Arba kad ir tokios sruogiskos intonacijos apibūdinant personažą: „Kunigaikščio Trečiojo gabumai ir talentai – nesuskaičiuojami ir ne įkainojami. Inokentijus Trečiasis puikiai išmano lagerio darbo kodenks. Jis – kalinių psichikos ir gugalginio folkloro žinovas. Kai kuriuos fizikos ir astronomijos dēsius traiško kaip riešutus. Anot jo, mūsų mažojoje planeteje pastaruoju metu vyksta nesuprantami ir sunkiai paaškinami pokyčiai“ (p. 50).

Panašių sasajų, galbūt netgi daugiau ir, beje, rimtesnių, glūdinių gilesniuose kūrinio sluoksniuose, esama tarp V. Kalvaičio „SRB“ ir neseinių lietuviškai skaitytų 2009-ųjų Nobelio premijos laureatės Hertas Müller „Amo sūpuokliu“. Šio vo-

kietės romano recepcija lietuviškam literatūriniam mentalitetui, o ypač turint galvoje tremtinių literatūros kontekstą, apskritai sunkiai įkainojama. Po „Amo sūpuokliu“ visus kitus beletrizuotus tekstus apie lagerio gyvenimą tarsi pamatai kiek kitokioje šviesoje, o konkrečiu V. Kalvaičio knygos atveju dar sužinai papildomą minėtosios estetinės komunikacijos kodą, be kurio lietuvių autorius knygą veikiausiai perskaitytum kiek kitaip, galbūt paviršutiniškiau.

Abiejų autorų tekstus stipriai valdo metaforizuotas pasaulėvaizdis, ypač polinkis į personifikaciją, tik H. Müller romane jis nuosekliai dominuoja kaip tam tikras racionaliai išsiųmonintas kūrybos metodas, o V. Kalvaičio novelėse tarsi atsitiktinai švysteli kaip pasąmoningas, spontaniškas, netiketas potyris – anksčiau minėtoji, sunkiai apibūdinama metafizinė, transcendentinė kūrybos dvasia. Tieki vieno, tiek kito autorius pasakotojai susipažista su lagerio pasauliu ir, personifikuodami savo santykį su juo, patiria ypatingų, tik šioje aplinkoje įmanomų praregėjimų. Diapazonas – nuo naujų reikšmė įgyjančių žodžių (V. Kalvaičio – bulvaras – pasivaikščiojimų vieta nuo prausyklos iki lange, jam skirta nedidelė novelė-impresija „Pasivaikščiojimas po bulvarą“ (p. 197); pingvinai – išsekė, viskam abejangi kalinių novelė „Ancas – pingvinų globėjėjas“ (p. 206) ir pan.) iki tokų abstrakcijų kaip alkis. H. Müller romane kiekvienas lagerininkas turi savo Alkio angelą, o vienoje iš geresniųjų V. Kalvaičio knygos novelių „Tas, kuris traiško ašakas“ jis įvardijamas drakonu. Savižudybe gy-

venimą baigės kalinas priešmirtiniame laiškelyje rašo apie kažkoko drakono įveikimą, o aplink dar nespėjus sustingti negyvėli susispiecia būrelis kalinių ir tarp jų vyksta toks pokalbis:

„Brigadininkas pakėlė akis nuo popieriaus skiautės.

– Nesuprantu, kokį drakoną jis įveikė?! Gal kas žino?!

– Gal ir žinau, – išėjęs iš veido burbtelėjo Inokentijus Trečiasis. – Aš irgi buvau susidūręs su tuo drakonu akis į akį. Tik man pasisekė geriau. Nuo jo išgelbėjo lagerio chirurgas, išmetė lauk beveik trečdalį žarnyno. Buvau toks rajūnas. Tas-kuristraiskošakas rašo apie Alkį... Pažiūrėkit, jo veidas ramus, geras, raustelėjės kaip kūdikio, didingas kaip šventojo. Argi ne nugalėtojas? Argi ne didvyris?!

Arba kad ir toks abu autorius viejinantis Alkio angelo sparnų mostas: advokatas Gastas „Amo sūpuoklėse“ vagia žmonos siuibą, kol toji galų gale numiršta, o senis „SRB“ novelėje „Egzekucija“ slepią duoną kažkur tame pačiame lagerje dirbančiai dukrai, kol toji supelija, nes dukra jau savaitė kaip mirusi...

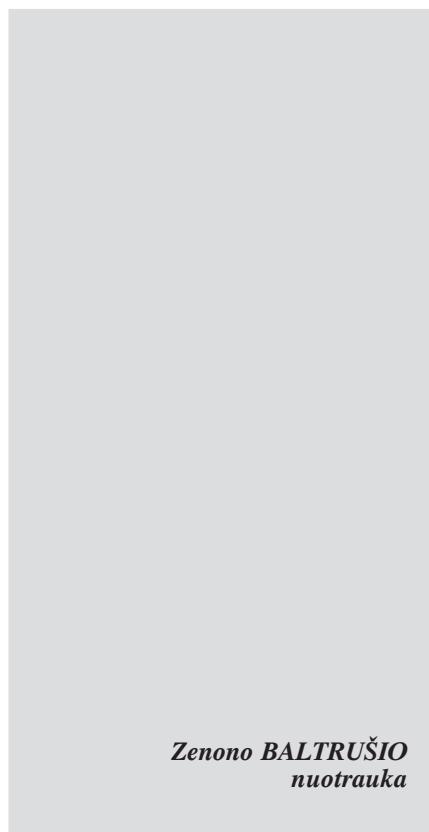
Nukelta į 6 p.

*Vladas Kalvaitis, *Sustiprinto režimo barakas*. – Kaunas: „Kauko laiptai“, 2011.

Tomas Šinkariukas, *Kaip vaikai*. – Kaunas: „Kitos knygos“, 2011.

Jurgis Gimberis, *Yra papildomų sąlygų*. – Kaunas: „Jotema“, 2011.

Zenonas BALTRUŠIO
nuotrauka

Vladas BALTUŠKEVIČIUS

Demai

Aiman
pirmoji
nusikaltai man

už tai
éme keršyti daiktai

nukrito laikrodis
šluostant nuo komodos
dulkes...
pakelk!
aš joks tau mulkis.

sekmadienis.
galéjom padrybsoti.
aš alkanas
ir tu nesoti.

Ipjové
duonytę riekiant
peilis ranką.
kad jį kur galas
teprasmenga...

... tesižino...
išgersiu kaušelj džino.

Nuo staliuko
terkšt!
Puodukas
tekšt! lėkštutė.

Aprimk.
surinki šukes,
brangi drauguze.

Apvaléja
siauros akys.

Išgeriu
kaušelj sakės.

...bliamba
pilk i lempaq...

bliauna,
bliauna:
turi gražutę
grakščią
jauną...

Aiman aiman
pirmoji
nusikaltai man
užtai
pradėjo keršyti daiktai

tu – kalė. laižeis rakštis,
durklai grīzo į naujas makštis.

geležėjai, geležėjai,
ten lékei, kur nešé vėjai.

durklo ašmens neatšips.
lūpa, sene, tau atvips,

sene, sene, sene, sene,
čiupus rublį centą pfenigi,

mano sene vargana,
gatvėj lietūs, purvas, dargana.

prauskis, Dema, būk švari...
na, tai kas, kad nirtuliu sergi!

pasak novelisto
Nerudos
rožinės meilės dainos
ne rudos

*veisias brudas
visoks brudas veisias
saulė pateka
leidžias*

*apšauks
išpuikėliai
murzui
meilės eileraščius kūriaus
kursiu*

puvo lapai, į tvenkinį kritę.
nervai pertempti – solo styga.
seseryte, brangi seseryte,
po mirties reinkarnuosies į ką?

gal į lūši? į žebenkštį baikščią?
gal į lapę, kuri per smalsi?
vieną kartą reikés išsiaiškint,
kuo buvai man ir kuo esi.

aš spēlioju, spēliodamas šelstu.
nežinios pritvinkau sklidinai.
ne lavonas, nors mēlstu ir mēlstu.
vėl sapnuojas jinai, tik jinai.

vėl sapnuojas, kaip andai sapnavos
Edgaro Poe Annabel Lee,
sarkofagas, kripta ir prie navos
kapucinai keli beklūpi.

Aštuonetas

1.

laisvės aleja. teatras.
klūpi elgeta. skreite šuniukas.
iškriti į kepurę centukas?
laisvės aleja. teatras.
iš teatro išeina Petras.
žvilgsnis padéręs bukas.
laisvės aleja. teatras.
klūpi elgeta, skreite šuniukas.

2.

Sergi neapykanta bejėge
namiegams, nes jie sadistai,
naciai ir komunistai.
sergi neapykanta bejėge...
kaip sūrį sūrmaišy slegia,
kerta galvą kaip vištai.
sergi neapykanta bejėge
namiškiams, nes jie sadistai...

3.

Kitų namų neturiu.
skrisiu tuo į dausas.
tunelyj žiebkit šviesas...
kitų namų neturiu.
nervų ištis nestiprių
žvériškai žudomas aš,
kitų namų neturiu.
skrisiu tuo į dausas...

4.

Iš ten sveikas gyvas grīšiu,
gal negrīšiu visai.
gailauju dienų andainykščių,
iš ten sveikas gyvas grīšiu
kaip rubulis iš iščių.
daroma viskas viešai.
iš ten sveikas gyvas grīšiu.
galgi negrīšiu visai.

5.

Žavékitės! Štai kas lieka
iš Rexo'o, Visatos valdovo,
puošnesnio nei uodega povo.
žavékitės! kas gi lieka?
kolieka? bevertis kolieka,
kurs baigia už esatį kovą.
žavékitės! štai kas lieka
iš Rexo'o, Visatos valdovo.

6.

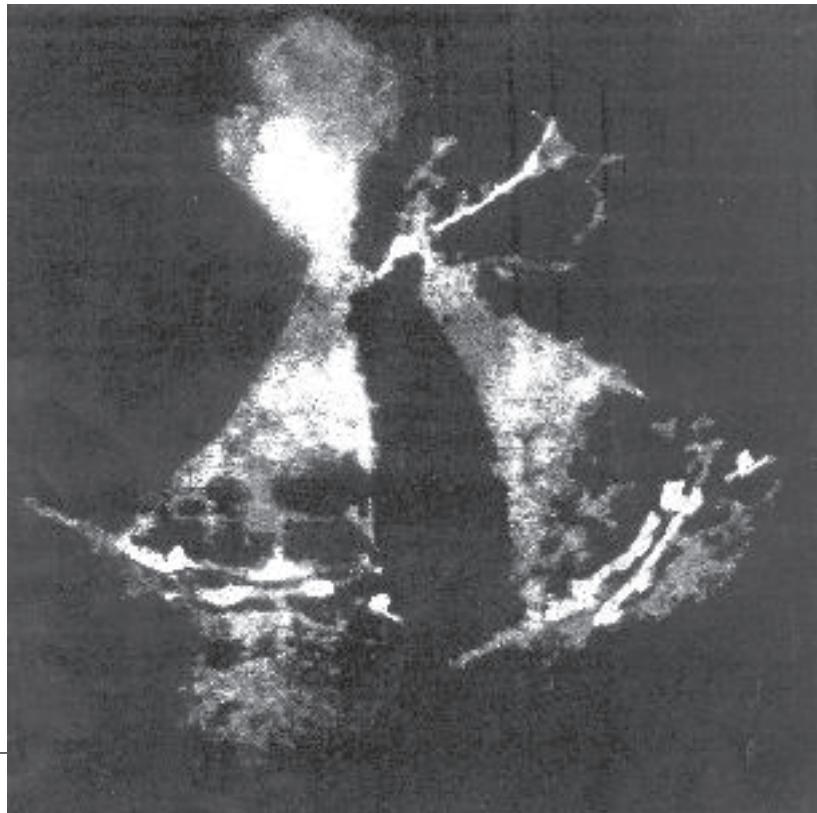
laisvės alėja. Teatras
klūpi elgeta, skreite šuniukas.
iškriti į skriblių litukas.
išeina Petras, šventas Petras.
kunstkamera sukas sukas
laisvės aleja. teatras.
klūpi ubagas, skreite šuniukas

7.

am-am ponai, ponios,
am-am kaukėti tranai,
am-am tarnaitės tarnai...
am-am ponai, ponios,
am-am matronos...
am-am čia ir tenai,
am-am ponai, ponios,
am-am kaukėti tranai...

8.

gyvenimas menas
menas gyvenimas,
tikras ir menamas,
gyvenimas – menas
vaidenas,
beprotiškas nerimas...
gyvenimas – menas
menas – gyvenimas.

Dangirutės MALECKIENĖS
iliustracija

Vlado
BRAZIŪNO
nuotrauka

Albinas GALINIS

Raudonuojančios raidės

ESKIZAS I

žaltvykslės:
priglusti prie šalto
lango: upės širmos: Stikso stiklo –

iš pačių šaknelių
lenda
sielos radikulitas

ESKIZAS II

tikras ir pramanytas
skurdus ir ištęklingas
savo tėvo vienatinis sūnus
bastūnas-estetas

gyvenantis žmonių juoku
ir ašaromis

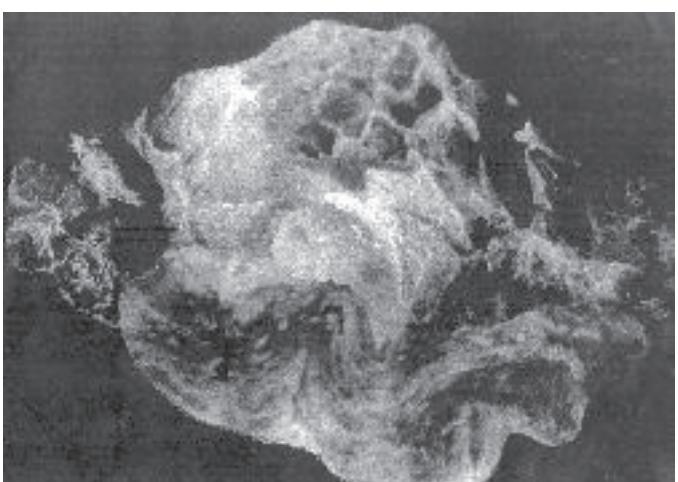
ESKIZAS III

ant skliauto šono
saulės ir vėjo išmarginta
tatuiruotė:

vabzdžialesiai stibynuočiai,
luotas su žuvimi,
šaudykė bei stirninas ir
žmogus,
galandantis molžemio gubri.

ESKIZAS IV

tarsi peilis
duonos kepalo kalnu,
tarsi noragas dirvono pluta,
šliauži tiesia linija, idant
pradėtum istoriją savq, tačiau:

Dangirutės MALECKIENĖS iliustracija

kai rašaluota plunksna
paliečia pergamentą, – sudūlėja
šimtmetis,
nuguli šonus akmuo, o
perpūstais sgnariais svirtis
purtosi
dreba it epusės lapai ir
šaukiasi keršto ugnies.

ESKIZAS V

iš ryto
ant vanago snapo
padrika rašysena irėžtos
apuoko aimanos –

sielos švyti kitaip
nei šimtai jonvabalių žibeliu
ar ant vešlių paparčių suakmenėjė
lietaus lašai –

„su skepetom, lininėm
suknelėm iš dausų atklydusios
vėlės“, – burbleno senolė
prie bulvienojaus laužo –

ir kiek prisikaupė mirties, idant
gyventum.

ESKIZAS VI

birželį,
kai upės paviršiumi
kartu su valtimi slysta tvankuma
ir varlių kvarksėjimas, – medinėj
bažnytėlėj moterytės išvynioja
iš baltų drobelių po žodį,
numegztą savo Jėzuseliui, kuris
tapęs piemeniu ar dailiu karalaiciu
apriš vyturais
lūšnynų tręšančius šonus.

ten,
séđintys valtyje, – tékmés
svaigesy; čia,
klūpantys guobų paūksmejė,
po devyniais užraktais
slepia kančią.

Kaip kiekvieną rytą

Raul Galvez MACIAN

Kaip ir kiekvieną rytą jis pramerkia akis likus penkioms minutėms iki žadintuvo skambučio. Ištisė dar sustingusi ranką, apgraibomis ieškodamas laikrodžio ant naktinio staliuko. Atsuka ciferblatą į save. Išistebilija. Šešios dvidešimt penkios. Nors šis veiksmas visiškai toks pat kaip ir kiekvieną dieną, stebisi, kaip smegenys geba iš miego sugrąžinti ji tikrovėn taip tiksliai, lygiai penkiomis minutėmis aplenkdamos tą staigū metalinio skambučio čirškimą.

Jis dėkingas sau už šias ramybės kupinas akimirkas. Penkios ilgos minutės, tačiau niekas neliepia jam smulkiai nurodymti, kas per jas įvyksta. Visai nesvarbu, kas dedasi už namo sieną, o ten, nustelbdamos paukščių čirškimą, kaukia sirenos, dešimčia punktų nukrinta biržos rodikliai, šimtai žmonių žūva nuo sviedinių, gaminamų fabrike, į kurio akcijas jis investavo savo pensijos fondą. Penkios malonios minutės, manding, pačios geriausios per visą dieną.

Kaip ir kasdien apsiverčia ant kito šono, ieškodamas jos, tačiau kitoje lovov puseje nieko nėra. Ten tik paklode uždengtas čiužinys. Derėtū pakeisti šią lovą į viengulę. Per televiziją dabar reklamuoją su pakeliamu galvūgaliu, idant būtų galima patogiai skaityti. Niekaip nevalioja priprasti, kad jos nebéra. Kokio nors daikto labiausiai pasigendama tada, kai jo netenkama. Jam pats nepatinka ši mintis. Žmona buvo daiktas. Tas dalykas paaiškėjo esąs viena iš jo klaidų, su ja elgési tarsi su kokia nuosavibė, tarsi su akcijų paketais, kurie kasdien eina per jo rankas.

Vakar per televiziją matė filmą. Didžiuoju gelžbetoninėje užtvankoje atsiranda vis besiplečiantis tarpas, pro kurį urduliais ima veržtis anksčiau tramdytas vandens srautas. Supermenas skubiai skrenda į katastrofos vietą, tačiau nespėja. Vandens srautas šluoja nuo kelio viską, ką tik randā. Blogis nugali. Herojus nesusitaiko su tokia lemčimi ir ištengia atgręžti laiką atgal, visą planetą pasukdamas priešinga jos sukimosi kryptimi. Ką jis atiduotų už tai, kad laikas būtų atsuktas atgal ir kad ji vėl būtų šalia? Atiduotų viską.

Kaip ir kiekvieną rytą žvalgosi aplinkui, ieškodamas kokio preteksto, kad ne reikėtų eiti tarnybon. Čia prisimena tą dieną, kai kartą nenuvyko į darbą. Tai buvo jos laidotuvų diena. Prisimena, kaip neišjungtas jo mobilusis telefonas sutrikdė šventą laidotuvų ceremonijos tylą, ir gėdą, kai aplinkiniai akimis ieškojo to nesupratėlio, kuris išdriso pažeisi velionės apeigų rimtį. Vėliau duktė jam nepriekaištavo, kad nesusivokė, jog tokia dienią visą laiką reikia skirti jos mamai. Jis kažką sulemeno atsiprašydamas. Kažką apie verslo reikalus su japonais, tačiau toji nesiklausė jo, ko gero, daugiau niekada nebesiklausys.

Kelis kartus skambino dukrai, norėdamas pasakyti, kad ji svarbiausia, ką turi gyvenime, bet išgirdus tolimalą, ploną, telefono aparato iškreiptą balsą né slykio taip ir nepakako drąsos išsakyti visa, ką buvo sumastęs, tad apsiribojo vien kelias breiškmiaus žodžiais. Pažvelgė į laikrodį. Šešios dvidešimt astuonių. Kaip liūdina, pagalvojo, kai pajunti, jog su dukra kalbi tokiu pat tonu kaip ir su japonų verslininkais.

Kaip ir kiekvieną rytą pamasažuoja veidą, prikeldamas iš sustingimo, ruošdamas dar vienai dienai; pirmiausia patrina smarkrą, paskui pirštai sukdamiši švelniai nuslenka ant skruusto ir galiausiai ant vokų. Paskui kelis kartus perbraukia ranka pernakt ant pagalvės sugulėtus plaukus, siek tiek pakedendamas juos.

Nėra ko žiūrėti į veidrodį, idant sužinotų, kaip atrodo. Jau senis. Veidas išraižytas giliu raukšliu ir primena išdžiūvusios upės dugną. Skruostai panašūs į subliuskusius bespalvius balionus, kurie, pasibaigus šventėms, métosi visuose kampuose, o plaukai atrodo kaip tų transėjose didvyriškai kovoju sių, išsekusiu, prieš apsuptų kareivių, kurie linkę verčiai mirti, negu gedingai pasiduoti. Ištisė ranką prie savo daikto. Paglosto seną bičiulį. Kiek naktų per jį bluosto nesudėjo. Ar kas būtų sakęs, dingtelį mintis, kad ir tau teks paklusti gyvenimo dėsniams? Dėl jo nuolatos kildavo tiek meilės, tiek pykčio protrūkių. Taip ilgai gyveno dėl šio daikto, nusileisdamas jo įgeidžiamus.

Na, visgi labiausiai gaila žmonos – jai tikrai nepasisiekė. Be reikalo suteikė varšėlei tiek kančių. Dabar, likus porai minutę, iki suskambės žadintuvas, tarytum kokiai miglai nuslinkus, mintys tampa aiškios, ir jis kuo puikiausiai pamato visus savo gyvenimo klystkelius.

Kaip ir kiekvieną rytą pradeda skaičiuoti atgaline tvarka. Dešimt, devyni, aštuoni. Po kelių sekundžių laikrodis lyg pistoleto šūvis duos ženkla startuoti kaip kasdien: nusiprausti duše per dešimt minučių, papuryciauti per penkiolika ir atvykti į darbą mažiau nei per keturiadesimt penkias. Bėgimą, kurio pabaigoje, po keturiolikos valandų, teks grįžti namo vien tam, kad pamiegotum, atgautum jėgas ir vėl pradėtum kitos dienos bėgimą. Visą laiką tas pat. Septyni, šeši, penki. Nelabai beprisimena, kodel įniko į tokį bėgimą. Topteli, jog tam, kad turėtų automobilį, butą, laimingą šeimą, televizorių plokščiu ekranu, vėliau – dar geresnį automobilį, namą su sodu, vasarnamį prie jūros. Galiausiai ateina tokis metas, kai jau nėra svarbi priežastis, dėl kurios bėgama, rūpi vien būti greičiausiam, pirmam pasiekti tikslą, kurio taip ir nemaityti... Keturi, trys. Tačiau kaip liautis bėgus? Kaip ištrūkti iš srovės, kurios jėga nėša akmenis daug sunkesnius negu jisai? Kaip kovoti su tuo milžinu, prieš kurį jautiesi esąs skudurinė lėlė? Neįmanoma. Geriau leistis nešamam srovės, kiekvieną rytą laukti atgalinio skaičiavimo baigties. Du, vienas...

...Bet šios dienos rytas kitoks. Nujaucia, kad jis ne tokis kaip ankstesni vienuolika tūkstančių septyni šimtai penkiasdešimt rytų. Girdėti, kaip už sienų riaumoja automobiliai, tyliai čirškauja kregždės, matyti, kaip pro nuleistas žaliuzių grotelės skverbiasi pirmi aušros spinduliuai. Viskas atrodo įprasta ir vis dėlto kažkas kitaip. Instinktyviai, tarsi nuolankus naminis galvijas, atsidavę šeimininkui, įsimetia akį į žadintuvą. Minutinė rodyklė višiskai uždengia valandinę ant skaičiaus šeši. Jau kaip tik tas laikas. Baigėsi penkių minučių ramybė. Tačiau vis tiek negirdėti to įkyraus, į ausis besiskverbiančio čirškimo. Kažkas ne taip. Gal išsieki vo baterija? Negali būti, nes sekundinė rodyklė, ritmingai stabčiodama, skrieja ratai. Prisideda prie ausies. Mechanizmas veikia normaliai. Ūmai galvą lyg koks neapskundžiamas teisėjo nuosprendis per skrodžiaus mintis. Dabar prisimena. Šiandien pirmadienis, pirmoji pensijos diena.

*Iš ispanų kalbos vertė
Bronius DOVYDAITIS*

„El Fungible“, Madrid, Punto de Lectura, S. L., 2005.

Kauno rašytojų proza: trys praėjusių metų įspūdžiai

Atkelta iš 3 p.

Ši komparatyvistika anaipolt ne reiškia knygų meninės vertės lyginimo – ja tik norėjau sugretinti du tipologiškai panašius meninio vaizdo, estetinio santykio su daugmaž analogiška vaizduojamaja tikrove kūrimo modelius. Antra vertus, kai kuriuose atskiruose kūrinėliuose ar teksto atkarpose metaforizuotos V. Kalvalčio ižvalgos pasiekia ištis gan aukštą meninę gaidą. Tai pasakyti tiek apie atskiromis impresijomis išplėtotas Rytas („Kasdieninis svečias“, p. 112), Tylos („Tylos šventė“, p. 190), Laiko („Užmušti laiką“, p. 232), Tundros („Tundra“, p. 318), ypač vykusias Dušo („Odė vandenėliui“, p. 215) ir Šiaurės pašvaistės („Stebuklingoji sruoga“, p. 54) personifikacijas, tiek apie smulkesnius teksto segmentus, pavyzdžiu, palyginimus: „Balso intonacija, veido mimika ir elgesiu melste meldė, kad ta šnekta, lyg stokojanti sieros degtuko galvutė, kuo greičiau užgestų“ (p. 85); „Dienos speiguotos, ūkanotos. Kokčios kaip pašvinkusi žuvų sriuba. Panašios viena į kitą lyg lajerio sargybos bokšteliu“ (p. 366). Arba, tarkim, kad ir tokio talpumo vaizdas: „Net nežiūrėdavo į tą puše, kur gultu kaimynai geria saldiną, kvepiantį arbatele ir raito duonos riekę, ant jos išlgai pagulde ploną it pavasarinius sliekas lašinių dryželį ar česnako skiltelę, kuria stumdydavo liežuvio galu, kad galėtų suvalgyti tik su paskutiniu duonos kąsniu“ (p. 86).

V. Kalvalčis – ne epinės, o veikiai lyrinės prigimties rašytojas, jis nekuria išsimintinų charakterių, bet dažniausiai impresionistiškai fiksuoja pasakotojo vidines būsenas, nuotaikas, kurias metaforizuodamas arba alegorizuodamas (vienu geriausiu knygos novelių „Natis“, beje, anksčiau skaityta apskymu rinkinyje „Volungė“ – būtent ir yra išplėtota alegoria) meistriškai kuria regimumo, apčiuopiamumo iliuziją. Novelų romanas „Sustiprinto režimo barakas“ mūsų tremties memuaristinę literatūrą papildė neabejotinai savitu, dėmesio vertu kūriui.

Tomas Šinkariukas: mano debesys kitokie negu tavo

Man visuomet imponavo T. Šinkariuko atkaklus maksimalizmas, užsispypimas ir kūrybinė aistra „pereteikti neperteikiamą“ – nervingos įtampos, neretai desperatiško įniršio kupina dvasinė būsena, autoriaus netramdomai perduodama savo draminių bei prozos kūrinių he-rojams, ja elektrinta kuriamo meninio pasaulio atmosfera.

„Matai, kaip aš jau painiojuosi, mikčioju ir poetizuju bandydamas gremždiškai pereteikti neperteikiamą“, – sako Kaimynas, arba Mokytojas, romane „Kaip vaikai“ (p. 57). Tai labai simptomiskas prisipažinimas, kurį būtų galima pritaikyti didžiajai daliai T. Šinkariuko kūrybos, o ypač romanui „Kaip vaikai“. Čia

iš tiesų nemažai painiavos, „mikčiojimo“, taip pat ir „poetizavimo“ (kalbant rimčiau – metaforizavimo), bet šie „trūkumai“ savaimė nelemia kūrinio estetinės kokybės, beje, kaip ir kokio nors kito „privalumai“ – aiškumas bei sklandumas. Literatūros tekstu pastarieji gal net pavojingesni, klastingesni, jei turėsime omeny esminę ir privalomą meno sąlygą – tiesiogiai neperteikiamą paslapči. Kad ir kaip ten būtų, be šios sąlygos literatūros neįsivaizduojančių skaitoju T. Šinkariukas abejingų nepalieka – galu gale juos bent suruzina ar papiktina, o tai vis geriau nei paliki abejingus.

Tačiau norėčiau sugrįžti prie ankstesnės citatos iš knygos epizodo 56 ir 57 psl., kuris mus nukreipia į tam tikrą estetinio suinteresuotumo sričių ir turėtų iš esmės lemti šio gan klampaus kūrinio suvokimą.

Mokytojas: „Galvoju apie tuos nepaprastai sudėtingus, bet tarsi vie-nalyčius amalgaminius jausmus, kuriuos patiriu, sakykim, žiūrėdamas į šitą niūriai ir grēsmingai švytintį dangų, nors juos gali sukelti ir ne toks klasikinis romantinis vaizdas, tai gali būti ir šitos tamsžalės aksominės pievos arba net tavo batai tokiae tam siai vaiskiame artėjančios audros apšvietime...“ (p. 56).

Paskui šiuos savo jausmus, „kurių neįreiškiamumas žodžiais ir kalba tiesiogiai proporcingsas jų nepaprastam komplikuotumui“, jis bando apibūdinti kaip „subtilią, visiškai idiosinkratinę (= idiosinkrazi-nę?) būseną“, „polimorfinį patyrimą“, „super qualia“ ir t. t., tai yra „painiojasi ir mikčioja“, o Studentas, užsirūkės ir pakelės akis į debesis, padaro labai paprastą ir glauštą išvadą: „Suprantu, apie ką tu kalbi (...) Mano debesys kitokie negu tavos.“ Tuo noriu pasakyti, kad šią konkrečią Studento reakciją į pašneko-vą pastangas išsivaizduoja kaip galimą romano „Kaip vaikai“ perciplento, paprasčiau tariant, skaitytojo, reakciją į knygos autoriaus pastangas: taip, aš irgi turiu savo *qua-lia*, kurio neįmanoma adekvacių pereteikti žodžiais, bet man įdomios tavo pastangos, įdomu, kaip tu tai bandai pamatyti, išsivaizduoti, sufantazuoti arba susapnuoti.

Suprantama, įdomu tiek, kiek rašytojas apskritai pajėgas „užauginti debesę“ ir kokią pavidalą jam sugeba suteikti, – metafora, atklydusi iš S. Gedos interviu vienam dienraščiui prieš kažkiek metų, tame poetas tvirtino galis žiūrėdamas į dangų užauginti debesę. Taip jis hiperbolizavo fantazijos galias ir ta progą atkreipé dėmesį į vaiko vaizduotės stebuklą, dieviškumą, kuris lūžta vos jam pradėjus eiti į mokyklą, susidūrus su žaidimo taisyklemis, totalia sąmonės determinacija, pasukui lydésiančia ji višą gyvenimą – pirmiausia, be abejo, mirties determinacija.

Nihil sub sole novum! Pažvelkim į Šventajį Raštą, Mato 18, 2-3: „Pasišaukės vaikutę, Jėzus pastatė tarp jų ir tarė: „Iš tiesų sakau jums: jeigu neatsiversite ir nepasidarysite kaip vaikai, nejeisite į dangaus karalystę.“ Nežinau, ar autorius iš

tiesės turėjo omeny šią Evangelijos vietą, kai rinkosi knygos antraštę, tačiau fabulinė romano veikėjų Dukters, Studento, Kaimyno ir Šeimininko kelionė į menamą Pensjoną, kuris knygos anotacijoje ant galinio viršelio dar įvardijamas kaip „išsivaizduojamas Eldoradas“, irgi asocijuojasi su bibliniu kontekstu, t. y. „dangaus karalystė“. Ką jau kalbėt apie T. Šinkariuko mėgstamą intertekstualumą (pvz., „Mano sappnas – mano tvirtovė“, p. 34; „Savo butelių su rašteliu aš seniai nusviedžiau į tvenkinį“, p. 34, 171; į tą pačią lovą dukart neatsigulsi“, p. 62; „Kiekvienoj kišenėj – po tūkstantį baimių“, p. 89 ir t. t.). Vadovaudamas tokios interpretacijos logika, knygos veikėjų kelionei esu linkęs suteikti skaityklos semantinį krūvį su visomis dantiškomis jo aliuziomis – nuo pabréžtinai stipraus miško motyvo iki žmogiškų ydų išsurrealistinių regejimų. Būtent pastarųjų hipertrofuočiai drastiškas brutalumas, seksualumas, nuolatinis svaiginimas (beje, atitinkantys dantiškias pykčio, gašlumo ir smaguravimo terasas) nuosaikesnio estetinio skonio skaitytoją greičiausiai papirkins, kaip tai nutiko apie šį romaną rašiūsioms jaunoms recenzentėms, bet jų pageidavimas matyti griežtesnėmis moralinėmis normomis žabojamas išsurrealistinio pasaulėvaizdžio vizijas, sappnas, aistras, pasamonėje glūdinčius instinktus ir nuojaudą (taip pat ir Picasso, Ernesto, Dali?), švelniai tariant, atrodo keistos. Paradoksaliai pašmaikštai-jant, tokio pobūdžio pageidavimai tam tikra prasme yra netgi šventavagiški – jei žiūrėsime iš minėtos S. Gedos pozicijos ir remsimės teiginiu apie vaiko vaizduotės dieviškumą laužančias, determinuojančias „žaidimo taisykles“.

Romanė „Kaip vaikai“ autorius plėtoja knygos epigrafu pasirinktą filosofo Ludwigo Wittgensteino ištarmę: „Tačiau yra kas neįreiškiamama. Tai rodo save, tai yra mistiška.“ T. Šinkariukas ir jo veikėjus visų pirmą domina kalba neįreiškiamų žmogaus dvasinių būsenų, žodžiais neperteikiamų jutimų, pasamoninių reakcijų į aplinkinį pasaulį metafizinės paslapčys, o individualus jų pobūdis, jų atskirtis, kamuoją panašiai kaip J. P. Sartre'o Rokanteną – egzistencinis šleikštulys: „Mes – uždaros monados. Galiausiai mūsų potyrių niekas kitas niekada negali nei suprasti, nei pajusti. Todėl jausdami savo išsiųstas pasauly tarpusavyje galime komunuoti tik koduotais beldimais į sieną, kaip kaliniai. Ir taip nuo gimimo iki mirties. Mūsų būsenų gelmė pažiusta tik mums patiemis ir niekam daugiau“ (p. 168–169). Taigi, žmones vienjantys „koduo ti beldimat“ – religija, etika, estetika? – T. Šinkariuko veikėjų nuomone, menkai jiems gelbsti, kai tar si sienai iškyla neišsprendžiamas „autentiškumo klausimas“. „– Tai kas yra menas? – paklausė Šeimininkas. – Aš esu menas, – atsakė Kaimynas“ (p. 169). (S. Dali kadaise panašiai suformulavo savo garsųjų atskymą į klausimą, kas yra išsurreali-

mas: „Išsurrealizmas – tai aš.“) Ar tai yra metafizinio jausmų autentifikuavimo viršūnė? O gal aklavietė? T. Šinkariuko atveju – greičiau *alfa* ir *omega*, nes romane „Kaip vaikai“ visos fundamentaliosios priešpriesos (gyvybės ir mirties, meilės ir nėapykantos, kultūros ir natūros etc.) bandomas perkošti per individualų trijų sluoksnių psichoanalitinį – *id*, *ego* ir superego – *filtrą*.

Psichoanalize paremtas kūrybos procesas lemia ekscentrišką romano raišką – maksimaliai atpalaiduota vaizduotė stichiškai fiksuoja pasamonės ar sąmonės impulsus ir kuria makabriškas išsurrealistines vizijas, kuriose dominuoja žiaurumo ir ero-tiškumo pradas, absurdo stilistika. Šiuo požiūriu T. Šinkariuko estetika nėra itin unikali tarp avangardinio sparno lietuvių prozininkų, tik gal drastiškesnė, labiau sutirstinta (antra vertus, prieš keli dešimtmečius tokių pat nekonvencionalūs atrodė Ricardas Gavelis ar net Jurga Ivanauskaitė savo ankstyvuose apsakymuose). Vis dėlto T. Šinkariuko teksta mažiau nei kitų avangardininkų sociologizuotas, kur kas labiau linkę į grynajį estetizmą (panašiai kaip Jolitos Skablauskaitės), be to, jis išsiskiria perdėm gausiais, į beletristinį kontekstą ne itin natūraliai įsiterpiantais, silogistika dvelkiančiais filosofiniais svarstymais, kurie vargu ar patraukus grožinei literatūrai prijaučiančių skaitytojų dėmesį.

Tačiau kai kyla pagunda autorui patarinėti, ypač taip nekonformistiškai nusiteikusiam kaip T. Šinkariukas, ir dar tokiu trivialiu klausimu kaip populiarumas...

Jurgio Gimberio reliatyvumo teorija

Išsimintiniausiu 2011-ųjų Kauno menininku neseniai pripažintasis Jurgis Gimberis pastaruoju metu kone kasmet išleidžia po naują humoreskų rinkinį (2005, 2006, 2008, 2009, 2011), o tai reiškia, kad tai metais kauniečių rašytojų bibliografijoje garantuotai rasime mažų mažiausiai bent vieną filosofiškai angažuotą knygą. Pastaroji, „Yra papildomų sąlygų“, kaip rodo antraštės ir paantraštės semantika, paramta reliatyvizmo nuostatomis. Paantraštė: „... yra žmonių, kurie tvirtai žino, kas yra teisinga, kas ne-teisinga, kas gerai, kas blogai, kas dera, kas ne, kas gražu – negražu. Aš visada sakiau, kad yra papildomų sąlygų. Matyt, bandau susitarti su sąžine...“ Giliausiu reliatyvistų įsitikinimu, netgi diametraliai priešingos loginės ir pažintinės vertybės (tiesa – melas), etinės (geris – blogis), estetinės (grožis – bjaurumas), teologinės, arba metafizinės, (*sacrum* – *profanum*) bei su jomis susijusios normos ir vertinimai yra santykinio pobūdžio. Panašia kryptimi mažydamas, kadaise A. Einsteinas atrado mūsų iškreiptą erdvėlaikį ir galimybę keliauti laiku. Jam įkandin sekā bei kažką tokio fundamentaliai ir grakščiai iškreipto savo asmeninėje visatoje bando atrasti ir J. Gimberis. (Nepaisant šio kūrių abejonių: „Amerika atrasata, dviratis išrastas, daugybos len-

telė parašyta – nedaug trūksta, kad pradėtum nuobodžiauti“, p. 40).

Ir atranda, su kaupu, jau pirmajame, vaizdžiai iliustruotame, knygos tekste „Amen“, kuriame skvarbiu dailėtyrininko mégėjo žvilgsniu iš esmės pateikiamą sociologinę V. van Gogho garsiojo paveikslą „Bulvių valgytojai“ interpretacija. Tačiau pasirinkus ne plokštumos, o erdvėlaikio perspektivą. Paviekslo projekcija čia taip einšteiniškai vingriai iškreipiamas, kad kelionė laiku tampa ne tik įmanoma, bet ir akivaizdi. Taip pat ir žavi, jei vertintume estetiniu požiūriu. Penketas Šančių varguolių valgo bulves, ateina maestro van Goghas ir juos nutapo. Gimsta šedevras. Smagiai kelionė laiku humoreskos autorių inertiskai švysteli dar toliau į praeitį, per daugiau nei tris tūkstantmečius, ir štai iliustruotas autokomentaras: Gimberio, ganancio faraono jaučius, fotomontažas – kaip jo kelionės laiku patvirtinimas.

Beje, ironiškai iškreipta laiko dimensija perteikiamas ir paties autoriaus „Piešiniuose ant uolų“, kurie atlieka ne tik iliustracijos, bet ir visos knygos struktūros vienijimo funkciją. Struktūros požiūriu preciziškai parinkta vieta humoreskai „Yra papildomų sąlygų“ – ja užbaidigama pirma knygos dalis. Šiame tekste smagiai sužaidžiamas parodoksaliamis laiko santykinumo ižvalgomis ir kūrinėlis prasmingai susišaukia su pirmaja humoreska, podraug įreminandas knygos kompoziciją. (Antrą dalį sąlygiškai – sic! – būtų galima laikyti tarsi atskira knyga, nes ten spausdinami visai kito žanro tekstai – kelių eiliucių pastebėjimai, mintys ir pan.)

Minėtoje humoreskoje „Amen“ ironija nuspalvintas reliatyvizmas bent jau tam laikui demitoligizuoja sustabarėjusias *sacrum-profanum* normas ir vertinimus. Šiuo požiūriu jai artima humoreska „Kur pradžia?“ (Tiziano „Šventojo Sebastijono“ mūsų dienų įvaizdis, atikmuo, suvarptas „Energijos, Finansų, Rūpybos, Prekybos, Darbo, Nedarbo, Kultūros, Vandens ir Duju bei kitokių Mokesčių“ strėlių.) Taip pat „Romantikas“. (Rudens spalvų ir lapų šiugždesio po kojomis keliama romantišką nuotaiką trikdo asociacijos su banknotų šnarišiu ir bandymais prisiminti, kas pavaizduota ant penkių šimtų litų kupiūrų.) Tautiečio sąmonėje parodoksaliai besireiškiantis gėrioblogio santykinumas, kai bandoma genetiškai atkoduoti vadinamuosis „švogeris“, moderniai kalbant – korupcinius, ryšius humoreskoje „Gal turit pažįstamų?“ (Ne taip svarbu, kad sudegė sandėliukas – svarbesnė užmegztą nauja pažintis su gaisrininku.) Besimainantys tiesos-melo atspalviai ryškinami „Žaviose spalvose“. („Bet jei visą gyvenimą sakytum ir darytum tik tai, kas teisinga ir taisyklinga, tikslinja ir racionalu – gyvenimas netekėt kai kurių žavijų spalvų. Tada jau tikrai užsistaugtum“, p. 20).

Beviltiškos komentatoriaus pastangos! Vos tik Jurgio tekštą pradėdi perpasakot, dingsta visas situacijos komišumas, jis tampa banaliai kasdieniška, lėkšta. Kaip toji pastaba su žvaigžde į nuorodą „Yra papildomų sąlygų“ įvairiose mūsų kasdienėse buhalterinėse sutartyse – juk jeigu ne J. Gimberis, niekad nebūtum įtaręs joje slypinčios filosofinės potekstės.

Etažerė

Primatai, filosofai ir latras

Jurga TUMASONYTĖ

Aldous Huxley „Beždžionė ir esmė“: roman; vertė Irena Jomantienė. – „Kitos knygos“, Vilnius, 2011.

Po Antrojo pasaulinio karo Holivudo kino pramonė nekepė sėkmę siaubo žanro filmų vien dėl to, kad žiūrovai ir taip buvo persisotinė klaiko persmelktų tikrovės vaizdų. Nieko keisto, kad veržlų žmonijos regresą, lydimą dviejų pasauliniių karų, regėjęs anglas Aldousas Leonidas Huxley'us émė ir prisimėstė jo tēsinį. Juk kino pramonėje būna panašiai: iš pradžių pastatomas sėkmingas filmas, o tada kuriamos antrosios ir trečiosios dalys – dažniausiai nevyk pirmojo gero kūrinio tēsiniai. A. Huxley'us taip pat sukūrė savo gyventos tikrovės ir kone geriausiai žinomo istorijos reginio tēsinius. Pokariu, 1948 m., parašytas romanas „Beždžionė ir esmė“, kaip tvirtina knygos nugarėlėje, „negaleistingai nubrėž pačią niūriausią ir baisiausią perspektyvą – žmonijos krachą“.

Po daugiau kaip šešiasdešimties metų ši antiutopinė knyga prabilo ir mūsų kalba. Tiesa, jos lietuviškas kalbėjimas kai kuriose vietose strigo, buvo sprangus ir vis rodėsi, kad tai ne pats švariausias vertimo variantas. Kad ir toks pavyzdys: „Garso takeilyje vis dar tamposi babuinės daina.“ Nemanau, kad toks besitampantis vertimas tyko kone kiekvienamie puslapjyje.

Sis knygos leidimas vertas aplodismentų dėl viršelio – ryškios, haliucinogeniškos spalvos traukte traukia akį. „Kitų knygų“ politika pasirenkant ne tik aktualių autorų kūrinius, bet ir dėmesys knygų dizainui – puikus pavyzdys kitoms leidykloms. Tiesa, šis romanas tikrai galėjo būti perpus ploenesnis ir mažesnio formato. Dabar knyga atrodo dirbtinai išpūsta kaip kokia hormonais nupenutai vištė. Ar tikrai reikėjo to milžiniško šriftą?

„Beždžionė ir esmė“ susideda iš dviejų pasakojimų. Pirmojo laikas vyksta po Gandhi mirties. Antrasis pasakojimas – 1947-aisiais parašytas kino scenarius, sudarantis

pagrindinį romano veiksmą. Niekada neekranizuotas scenarius galbūt yra ir ankstesniojo A. Huxley'aus gyvenimo atšvaistas: jis bandė gyventi Holivude ir rašyti kino scenarius, tačiau jam nesisekė. Kalbama, jog Waltas Disney'us, perskaityės A. Husley'aus parašytą „Alisos stebuklų šalyje“ scenarijų, pasakė, kad jis beviltiškas, nes sudėtingas ir painus. Panašiai ir „Beždžionė ir esmė“ – romanas pateiktas kaip kino scenarius, tačiau per daug pretenzingas. Tekstas supairotas ir nenuoseklus.

Taigi romanas, kūrinyje vadinamas „kinos scenarijumi“, kalba apie 2108 m. Keli mano pažiūstami davė velnių, kad knygą apžvalgose papasakoju per daug siužeto. Taigi labai trumpai: si knyga apie tai, kaip žmonija sulaukėja, paveikta nacionalizmo ir technologijų pažangos. „Vėl prie alkio. Naujojo alkio, Aukštesniojo alkio, didžiausio pramonės proletariato alkio, miestiečių prie pinigo alkio, tų su visais moderniaisiais patogumais, su automobiliais, radijais ir visais įmanomais prietaisais alkis, kuris yra totalinių karų priežastis, ir totalinių karai, kurie toliau žadina dar didesnį alkį“ (p. 133–134). Baisybės, vaizduojamos tolumoje ateityje, šiai laikais atsiuduoda didaktika ir naivumu. Nuolat pabrėžiami šleikštūs ir brutalūs vaizdai. Vis prisimenamas Antrasis pasaulinis karas, kuris iš esmės niekur nenuotolsta: liūdnos pranašystės ir ateities vizijos sekamos iš tos pačios liūdnos pokario perspektivos.

Įdomu ir tai, kaip A. Huxley'us įsivaizdavo seksualumo raidą, moterų padėti. Įdomu todėl, kad jo hipotezės, priešingai negu kitouse autorius romanuose, rodosi fantastičios ir nutolusios nuo realybės, tad stokojāta įtaigumo.

Klausimas, perskaicius „Beždžionė ir esmę“, galėtų kilti tokis: kuo ši knyga aktualiabar? Manau tuo, jog galima atsekti pasaulinį karų pažeistos individuo sąmonės mąstymo trajektorijas – kur veda ydos, sukeliusios pasaulinius karus.

Charles Bukowski „Paprastos beprotynės istorijos“: trumpų apskymų rinkinys; vertė Marius Burokas. – „Kitos knygos“, Vilnius, 2011.

Mastydama apie Charleso Bukowskio tekstus, nejučia pagalvojau apie interneto dienoraščių (*blog’ų*) rašymą. *Blogeriai*, publicuojantys interneite savo asmeninį gyvenimą, kuris turėtų būti nors įdomus jį skaitantiesiems, kartais taip įsijaučia į savo kuriamą įvaizdį, jog (ne)sąmoningai stengiasi gyventi *savičiau*, kad vėliau būtų galima tai aprašyti. Žmogus kuria tekstą, o tekstas kuria žmogų. Panašiai yra ir kalbant apie Ch. Bukowskį. Tik šio žymaus rašytojo tikriausiai nederėtu lyginti su interneto raševiromis?

Jeigu Ch. Bukowskio tekstai būtų įtraukti į abiturientų lietuvių kalbos egzaminą, tikriausiai mokiniai gebėtų lengvai atpažinti, kam priklauso ši teksto įstrauka. Pavyzdžiu: „Taigi aš pats šveiciniai savo vonią, pats išmesdavau butelius i didžiulę šiuoliadė, ant kurios puikavosi juodas užrašas ARIZ. UNIV. Paprastai, kai maždaug vienuoliktą ryto išmesdavau butelius, mane supykindavo, vemdavau tiesiai į šiuoliadė. Paskui, išgérus rytinio alaus, man belikdavo kraustyti atgal į lovą šiek tiek

atvesti ir atgauti jégų. Tai jau tikrai, universiteto poetas, tiksliau – universiteto girtuoklis. Per dieną ir naktį aš išgerdavau dvi-dešimt trisdešimt skardinių alaus“ (p. 106). Kaip tikras savo gyvenimo būdo metraštiniškas, veik visuose kūriniuose Ch. Bukowskis išliko sau ištikimas ir narciziskas. Knygoje „Paprastos beprotynės istorijos“ beveik visi pagrindiniai veikėjai vyrai yra rašytojo *alter ego*. Ar tai neatsibesta, spręskite patys...

Ch. Bukowskis, krikštijamas literatūros chuliganu, patinka įvairiems visuomenės sluoksniams. Sios knygos recenzentas Gediminas Kukta rašė: „O kad si kultinė asmenybė Lietuvoje ir toliau bus tiražuojama, didesnį abejonių, manau, nėra (tikiuosi, ši kartą eilė atėis jo poezijos knygoms). O mes vėl apsimesime išrankiaiš nobais, skaitančiais tik „rimtą“ literatūrą, Bukowski į rankas imančiais tik „iš bendro interesu“ ir vadinančiais ji vienu iš tų „gédingų malonumų“, be kurių neapsieina né vienas snobuojantiš žmogus. Nors tikroji tiesa paprasta – Charlesas Bukowskis mums iš tiesų patinka“ („Literatūra ir menas“, 2012-01-27, Nr. 3364).

Norėčiau oponuoti, kad *bukovskiada* neaplenkia ir akademiniškas literatūros – yra žmonių, rašančių iš jo tekstu mokslius darbus. Ir kalbant apie snobus, manau, viskas atvirkščiai: nemadinga būtų Ch. Bukowski nemegti. Ši autorų skaito stilingas ir pažangus jaunimas, juk jo tingumas, gašlumas ir girtuoklystė neatrodė tokie apgailėtinai, įvilkli į tekstą.

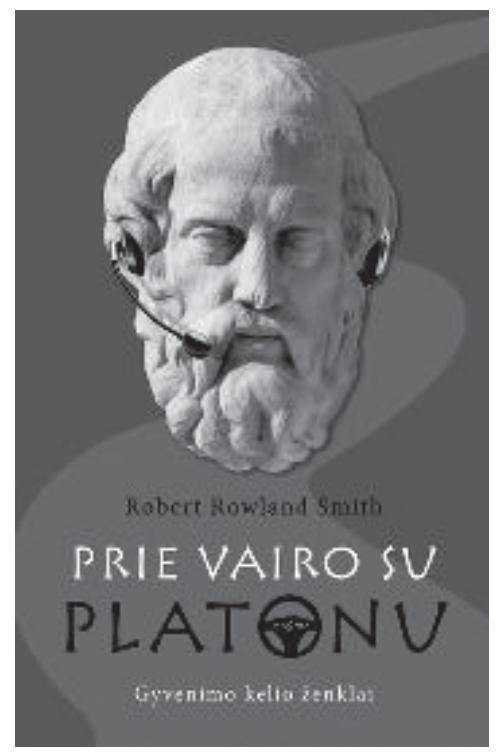
Kodel Ch. Bukowskis toks megstamas? Manau, labiausiai dėl puikaus, lengvo ir ironiško pasakojimo. Ironija mums, siuolaikiiams postmodernybės vaikams, patinka. Dėl autsaideriško riteriškumo? Šlykštus patrauklumo? Juk šis vyritis žavėjo įvairaus plauko gražuoless. Matyt, jo eretiškas nusisukimas nuo populiarumo ir noro patikti kaip tik pataikė ant bangos. Čia jau reikėtų sutiki su kitu šios knygos recenzento Tomu Marcinkevičiumi, rašiusiu, kad Ch. Bukowskis yra hipsteris – taigi madinges, ištiesių stengdamasis, nors atrodantis, išg neteisengtų, rašytojas.

Geras Marius Buroko vertimas – stilus gyvas, ižūlus ir skanus. Dar vienos geras dalykas – Ch. Bukowskio pasakojimo maniera, žemas, tarsi iš kanalizacijos įstrauktas kalbėjimas ir temos. Viskas būtų puiku, jeigu tie pasakojimai neatrodytų tokie vienas į kitą panašūs – skaitai ir mąstai: „Dieve, kaip viskas čia kartojausi.“

Reziumė tokia: džiaugiuosi, jei kam nors apskymai „Paprastos beprotynės istorijos“ bus pirmasis susidūrimas su Ch. Bukowski. Iš pirmo žvilgsnio jis atrodo žavus.

Robert Rowland Smith „Prie vairo su Platonus“: gyvenimo kelio ženkli“; vertė Inga Būtvytė. – „Tyto alba“, Vilnius, 2012.

Šią knygą sugalvojau perskaityti po to, kai vieną lietingą ryta taip ir nenuéjau į susitikimą su filosofu Robertu Rowalandu Smithu, atvažiavusiu į Lietuvą perskaityti

pranešimo apie kasdieninę filosofiją. Nebuvau skaičius ir jo ankstesnės į lietuvių kalbą verstos knygos „Pusryčiai su Sokratu“. Taigi susidūrimas su šiuo autoriu buvo „šviežias“. „Nesvarbu, ar mokotés vairuoti, ruošiatės tuoktis ar skirtis, „Prie vairo su Platonus“ leis į savo gyvenimą pažvelgti visiškai naujai, o drauge – ir smagiai praleisti laiką“, – rašoma knygos anotacijoje.

Neslepiai, knygą perskaiciau lengvai ir greitai. Autorius analizuoją žmogaus gyvenimo tarpsnius, prie gimimo, pirmojo karto ar mirties etapų priskirdamas ir egzaminų laikymą, važiavimą dviračiu ir t. t. Aptardamas kiekvieną tarpsnį, pasikinkęs įvairias filosofinių teorijų santraukas, jis stengiasi polifoniškai kalbėti apie šių veiksninių prasmę. Pavyzdžiu, skyriuje apie mokymasi vaikščioti ir šnekėti įterpią Ch. Darwino evoliuciuj teoriją, samprotauja, koki didžiulų poveikį daro šis nesąmoningas žmogaus refeleksas vaikščioti stačiomis.

Nors filosofas stengiasi būti kiek įmanoma objektyvesnis, jo asmenybė iš teksto niekur nedingsta. Štai aprašydamas etapą, kai žmogus laiko egzaminus, jis smulkiai papasakoja apie savo patirčių stojant į aukščiausiąjį Oksfordo postą. Skaityti malonu, nes stilius guvus, smaikštus ir vaizdingas. Taigi pavykės vertimas.

Šioje knygoje aptinkau ir seksizmo gaideilių, jos ypač jaučiamos skirsnys apie nekalbtybės praradimą: „Taiciau dėl to, kad vienuolių skaitybė yra jų pačių pasirinkta ir kad saugoma siekiant pažinti tikėjimo paslapči, jis išlieka teigiamybe, kuri, kaip ir jų kūnai, verta pagarbos (...) Panašiai yra ir su vienuoliais, tačiau jie – vyrai, todėl jų skaitybė ar bent jau celibatas (gali vėl imti laikytis celibato, bet negali vėlapti skaito liui) veikiau liudija gebėjimą kontroliuoti savo geidulius, užgesinti aistros liepsnas šaltu vandeniu“ (p. 93). Autorius mitologizuja moterų nekalbtybę, nors pats teigia, kad šiai laikais lyčių skirtumai išsisitrina: „Ir jei kalbédamas šia tema aš miniu mergaites, o ne berniukus, tai tik todėl (...), kad kai kalba pasiskuba apie skaitybę, mergaitėmis ji vis tiek yra ypatinga (...) Neminiu biocheminių skirtumų, nes moterys apdovanotos didesniu hormono oksitocino, siejamo su ilgalaičiu ryškiu, kieku, o tai reiškia, kad merginai nekalbtybės praradimas simbolizuoją ne tik seksualinius santykius ar galimybę pastoti, bet ir lūkesčius dėl užsimezgančių santykijų ir įspareigojimų kitam asmeniui“ (p. 94).

Klausimas, kodėl visa tai absoluitinama? Tai tarsi mėginimas įteigtį tradicinį patriarchalinį modelį pasitelkiant objektyvus ir teisingo aiškinimo iliuziją.

Veikalo pabaigoje pridėtas rekomenduojamos literatūros sąrašas, į kurį įeina tokios knygos kaip J. Kerouaco „Kelyje“ ar pagrindiniai M. Haideggerio raštai. Trumpas ir nenuoseklus sąrašas – kaip visos knygos apibendrinimas: filosofinių atplaisų eklektika, aiskinanti gyvenimą, tačiau nepadedanti susivokti cituojamų autorių filosofinėse nuostatose. Idėjos – tarsi nevirškinami vyšnių kaulukai saldžioje uogienėje. O uogienę valgyti juk malonu. Tam ši knyga ir skirta.

Gyveno kartą ir t. t.
Du buvo broliai, o trečias – protinges.
Ir nebuvu kam išgelbėti nei karalaitės, nei Europos Sąjungos.
Lietuviai tokiu atveju sako: „Čia – Lietuva...“, prancūzai atsainiai: „C'est la vie!“
Bet tai menki pasiteisinimai.

Algimantas Mackus: *Ir mirtis nebus nugalėta...*
Vadinasi, mirtis niekados nesibaigia?
Ir kažkodėl: mirtis nesibaigia tol, kol viskas neva baigsis mirtimi! Tada jau iš kito kelio pakraščio atsišaukia: *Ir nebus mirties karalijos...* (Dylan Thomas).
Dvių skirtingų pranašyčių vienui vienas sapniukas.
Kaip vanduo, blykstelėjės pralékusių rogių vėžėj.
Ir to vandens šukėje atispindinčios ne nuoskaudos, o mūsų pačių padarytos skriaudos.
cave canem

Fortūnos šypsosi

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Yra viena diena metuose, kai fortūnos atsisuka į teatralus veidais. Ta-
da viskas pasidaro aišku ir suprantama, nes jas rankose tvirtai suspudžia geriausiai šiemet pasidarbavusiejį, o kitiems tenka laukti kito karto.

Kovo 26 d. Kauno rotušėje Tarpautinės teatro dienos proga, kuri buvo sielk paankstintā dėl tikrosios dienos iškilmių Vilniuje, miesto meras Andrius Kupčinskis teatralams įteikė apdovanojimus: „Fortūnos“ statulėles, diplomus ir burmistro Jono Vileišio medalius. Šiaisiai metais i-rotušę suguzėjo ne tik tie, kurie turėjo ką nors atsiimti, bet ir visi kiti. Vietos vos vos užteko. Toks pagyvėjimas žymi jei ne kūrybinius, tai bent jau bendruomenės vienijimosi siekius, kuriu šiaisiai metais prireikė. Nors iškilmių metu pasigirdo viena kita nuoskaudos dėl atsainaus politikų dėmesio teatrui apskritai ir kai kuriems konkretiniai gaidė, šventė praėjo jaukai, džiaugsmingai kaip ir dera. Tieša, meras dar kartą pasiteisino dėl per menko biudžeto, todėl ir dėmesio stokos teatralams, tačiau papraše jų i-toliai mus visus džiuginti savo darbais, atspindinčiais gyvenimo pro-

blemas bei teikiančiais atgaivą nuo jų pavargus.

Komisija visus metus stebėjo teatruose rodomas spektaklius, vertinėn aktorių, režisierių, scenografių darbus, o paskui nusprendė, kam skirti apdovanojimus.

Teatrologė E. Markevičiūtė, kurių meras iškilių metu įteikė burmistro J. Vileišio medalį, sakė, kad mes, nors ir kokių krizių slegiam, turime išlaikyti tradicijas. Tai, kad „Fortūnos“ įteikiamos jau penkioliktajį kartą, rodo jų svarbą. „Kai ateina apdovanojimų metas, vieni džiaugiasi, o kiti sėdi nepatenkinti. Pagal tai vertinama ir komisija. Tačiau jei apdovanotume visus, šios statulėlės neturėtų jokio svarumo ir jomis niekas nesididžiuotų. Svarbu, kad jūs visi kuriate nerealą realybę, ugdomą mūsielas. Galbūt teatre patirto akmirkos liks vienos ryskiausių, išsimintiniausių, nes kažkada padėjo toliau gyventi“, – kalbėjo teatrologė, apdovanojimus skyrusios komisijos pirmininkė.

„Fortūnos 2011“ statulėlės įteiktos:

Solistei Ramintai Vaicekauskaitėi už Liucijos di Lamermur vaidmenį Gaetano Donizetti operoje „Liucija di Lamermur“.

Solistei Skaidrai Jančaitėi už

Riestainių formos „Skylės“ iš aktoriaus Andriaus Žiurausko rankų.

čiūja di Lamermur“. Kauno valstybinis muzikinis teatras.

Aktorei Eglei Mikulionytei už Alydés Trū vaidmenį Sofi Oksanen dramoje „Apsivalymas“. Kauno valstybinis dramos teatras.

Aktorui Sigitui Šidlauskui už „JAH-2“ (Juozapo Albino Herbačiausko) vaidmenį dokumentinėje fantasmagorijoje „JAH“. Kauno valstybinis dramos teatras.

Režisieriui ir pjesės autorui Gyčiui Padegimui už dokumentinės fantasmagorijos „JAH“ sukūrimą. Kauno valstybinis dramos teatras.

Kūrybinei grupei už Gaetano Donizetti operos „Liucija di Lamermur“ pastatymą. Kauno valstybinis muzikinis teatras.

Choreografei Birutei Letukaitei už šokio spektaklio „Medėjos“ sukūrimą. Kauno šokio teatras „Aura“.

Aktorui Antanui Žekui – padėkos „Fortūna“ už nuopelnus Lietuvos teatrui.

„Fortūnos 2011“ diplomai įteikti:

Aktorui Sauliui Čiučeliui už Adomo Jakšto-Dambrausko vaidmenį dokumentinėje fantasmagorijoje „JAH“. Kauno valstybinis dramos teatras.

Aktorui Remigijui Endriukaičiui už Edžio vaidmenį Gregory'o Burke'o juodojoje komedijoje „Gagarino gatvė“. Kauno mažasis teatras.

Solistei Skaidrai Jančaitėi už

Medėjos vaidmenį šokio spektaklyje „Medėjos“. Kauno šokio teatras „Aura“.

Solistei Ievai Vaznelytei už Aidos vaidmenį Eltono Johno ir Timo Rice'o miuzikle „Aida“. Kauno valstybinis muzikinis teatras.

Kauno valstybinio muzikinio teatro chorui už profesinio meistriskumo universalumą Eltono Johno, Timo Rice'o miuzikle „Aida“ ir operose: Gaetano Donizetti „Liucija di Lamermur“, Giuseppe Verdi „Atila“.

Kūrybinei grupei už meniskai įtaigų fantazijos pasaulio atvėrimą Lewis Carroll pasakos „Alisa stebuklų salyje“ inscenizacijoje. Kauno valstybinis dramos teatras.

Choreografei B. Letukaitei sukakties proga už kūrybinius nuopelnus meras taip pat įteikė burmistro J. Vileišio medali.

Tiesa, šiaisiai metais tradiciniame renginyje atsirado ir naujuovių – jaunuų teatro kritikų vertinimo komisija. Jie nurodė savo favoritus ir įteikė smaikščius prizus: brangiausia, kuri turi – savo rašymo priemones. Ne, ne klaviatūras, o vis dar piešukus.

Regis, jaunieji teatrologai pukiai susidorojo su užduotimi, kuri po kiek laiko atiteks jiems su visu savo rimtumu ir fortūnišku svoriu.

O kol kas jūs piešukus gavo dailininkė Diana Kuznickaitė, sukūrusi kostiumus spektakliui „Markizé de Sad“; „Aura“ už bendradarbiavimą

su tekstilininkais, Antanas Jasenka už muziką spektaklyje „Alisa stebuklų salyje“; scenografas Gintaras Makarevičius už spektaklio „Mažutis dinamitas“ vizualumą; Indré Patkauskaitė už Markizé de Sad vaidmenį; Saulius Čiucelis už vaidmenį spektaklyje „JAH“ bei visa Kauno dramos teatro rinkodaros trupė už konceptualius spektaklių pristatymus. „Plėšikai“ net ir piešuką atsiėmė plėškiškai.

Jaunieji dirbo labai rimtai, o teatralai į savo darbus žvelgia su ryškiai sypsena. Intymiai vyrų grupei „Erelis“ palaidint išdalytos labai svarbios ir reikšmingos metų skylės, kurios galėjo tapti ir dar bologesniu daiktu – tuščia vieta. Skylė, palyginti su ja, yra visai neblogai. Ji bent jau primena visai neseniai aplink buvusį riestainių.

Metų skylė skirta Kauno valstybinio muzikinio teatro stogui, gerokai apdegusiam per nesenai kilusį gaisrą. Nors tikroji skylė jau užtaisyta, įteiktoji niekada neleis jos pamiršti.

Etato skylė – Kauno pantomimos teatro direktores vieta. Net keista, kad tiek metų niekas nepanoro tokią pareigu eiti.

Jubiliejinė skylė – Kauno valstybiniam dramos teatrui. Švēsdami savo 90-metį, šio teatro vadovai žadėjo visų ankstesnių teatro vadovų spektaklius. Pamatėme daug ką, tačiau Jonas Vaitkus kažkur prapuołė. Vietoje spektaklio – skylė.

Repertuario skylė atiteko Kauno kameriniams teatrui, kurio aktorė Asta Steponavičiūtė išvažiuoja į Graikių ir vietoje savęs palieka daug tuščios erdvės spektakliuose.

Sajungos skylė skirta Andriui Žiurauskui, kuris gal kiek keistai jaučiasi si Kaune surengto Lietuvos teatro sajungos suvažiavimo... Bet tai palaipsčias...

Mažoji skylė skirta Kauno mažamjam teatrui, jį atiteks teatro vadovui. O kuriam, paaškės, kai liausis ši teatrai ir Kauno kino studiją lydinčios peripetijos.

Vėliau apdovanotieji teatralai šoko į nepaprasto grožio retro autobusą ir nurūko linksmbybių link. Bet apie tai istorija nutylė.

Entuziazmu dvelkiantis festivalis

Eglė KUKTORAITĖ

Tarptautinė teatro dieną kauniečiai paminėjo tradiciniu renginiu „Kauno rampa 2012“. Jubileinės 40-as, festivalis skirtas Kauno kultūros centre „Tautos namai“ iškūrėlio Kazio Binkio teatro 75-mečiui. 1936 m. tuometiniame kultūros klubo V. Bičiūno vadovaujama mėgėjų dramos trupė pastatė K. Čapliko pjesę „Robotai“. Štie metai laikomi dabantinių teatro iškūrimo data. Būtent šios trupės pastangomis 1973 m. suorganizuotas pirmasis festivalis „Kauno rampa“. Kazio Binkio teatras – ilgiausiai gyvuojančių mėgėjų teatras Kaune, prie kurio veiklos prisidėjo daug žinomų aktorių ir režisierų. Kovo 27-31 d. vykusiam festivalyje dalyvavo devyni mėgėjų teatro kolektyvai, parodyta dešimt spektaklių.

„Festivalis, vykstantis jau 40 metų, prisiėda prie šio žanro išlikimo Lietuvoje. Per tą laikotarpių jame dalyvavo bene visi šalies mėgėjų teatrai, vaidino svečiai iš kitų šalių. Šiu metų festivaliu pagerbiame ilgamečių tradicijas puoselėjant, laiko ir santvarų išbandymus išlaikiusi Kazio Binkio teatrą, kurio spektakliai daugelį „uzkrėtė“ teatro manija visam gyvenimui“, – pasakojo Kauno kultūros centro „Tautos namai“ direktorius Albinas Vilčinskas.

„Kauno rampa“ masino išvairaus

amžiaus ir interesų žiūrovus penkias dienas išsitraukti į magišką teatro pasaulį už simbolinę kainą. Is tiesų stengtasi spektaklius padaryti prieinamus išairių socialinių grupių atstovams. Jautrių visuomenės grupių atskirti mažinti siekta į festivalio programą įtraukiant tris neigaliųjų trupes, taikant išairių nuolaidų bilietams. Populiarinant vaikų ir jaunimo mėgėjų teatro meną parodyti du spektakliai vaikams. Tarptautinė teatro dienai publika spektaklius stebėjo nemokamai. Dalyvių ir žiūrovų reikmės centre įrengti nauji keltuvai. Organizatorių teigimu, „Kauno rampos“ tikslas – dovanoti prasmingą laisvalaikį žiūrovams, šventę vaikams, skatinti mėgėjų meno kolektyvų kultūrinius mainus ir kurti Kauno įvaizdį.

Festivalio atidarymą antradienio popietę skelbė penkios Kauno neigiamojo užimtumo centro „Plastinės dramos teatriukas“ pantomimos miniatiūros. Virgio Bortkevičiaus vadovaujami jaunieji mimai sceninėmis priemonėmis perteikė istorijas apie neigaliųjų padėtį visuomenėje, plėtojo išdavystės, bendarvimo problemų, meilės ir tikejimo temas. Jau 60 metų gyvuojančių Kauno kurčiųjų reabilitacijos centro pantomimos kolektyvas „Pjero“ parodė miniatiūras „Pasisveikinimas“, „Pirmas pasimatymas“, „Meilės trikampis“, „Širdelė“, „Kojos“ ir „Šokiai“.

Trečadienį „Kauno rampa“ mažuosius žiūrovus kvietė į Kazio Binkio teatro vaikų ir jaunimo studijos spektaklį „Pasiklydės drakonas, arba

sumaištis stebuklingame miške“. Vaidinimo autorė ir režisierė Nida Višinskienė.

Saugusiesiems linksmą vakarą žadėjo Kazio Binkio teatro vadovas ir režisierius Rimantas Štaras, pristatęs pagal Džono Patriko pjesę pastataitę lyrinę komediją „Keistuolė misis Sevidž“. Tai nuoširdus pasakojas apie poną Etel Sevidž, ekscentrišką ir nepaprastai turtinę našlę. Būdama neseniai mirusio vyrų turto paveldėtoja, moteris nori kuo prasmingiai ji panaudoti, tačiau godū posūniui uždaro ją į psichiatrijos gydyklę ir siekia išgauti turta. Klinikoje Etel sutinka daugybę socialinių nepratapelių, kurie pasirodo protingesni nei tie, kurie gyvena už pastato sienų. Naujieji draugai ne tik padeda našeiti pamokyti vyrą vaikus, bet ir išlaisvinia ją. „Yra tūkstančiai dalykų, kurių žmogus nedarytų už dešimt dolerių, bet nėra pasauluje dalyko, kurio jis nedarytų už dešimt milijonų dolerių“, – mąsto ponia Sevidž. Spektaklio kulminacija – šokejų pasirodymas. Režisierius R. Štaras kūrybinėje biografijoje jau 30 spektaklių.

Ketvirtadienį vidurdienį Senamiesčio progimnazijos dramos studija „Džiugenėlė“ ir neoklasikinio šokio teatro „Releve“ vaikų studija kvietė į pasaką-žaidimą vaikams „Pirštinė“. Jungtinis gabuva projektais jau apdovanotas festivalyje „Vaivos tiltas“. Režisierė Aušra Reklaitienė ir choreografė Rasa Butrimavičiūtė pasitelkė gerai žinomos pasakos siužetą ir alegorizavo geru-

mo, išminties, laisvės bei draugystės temas.

Vakarą premjera vainikavo Kazio Binkio teatro jaunimo studijos ir buvusių narių bendras spektaklis pagal K. Binkio pjesę „Atžalynas“. Režisierė Nida Višinskienė nustebino neįprastu sprendimu ir penkis pjesės veiksmus sujungę į vieną.

Klasikos tapykinių kiek sumoderintas, tačiau tarpukario gimnazisto Jasius pasiaukojimas, gerumas ir paprastumas – tokia pat svarbi pamoka ir šiuolaikiniams jaunimui. Zaišmingai, linksmai ir muzikalai pasirodė jaunieji aktoriai paskatinėsusimastyti, jog ir žmonės, ir problemos liko nepasikeitusios. Na, o Kazio Binkio teatro studijai auga gražus atžalynas.

Penktadienio popietę parodytas Kauno krašto neigaliųjų teatro „Lauimės pėda“ spektaklis „Marcelijos gyvenimas ir meilė“ pagal Jolantos Metlovaitės-Beresnevičienės apysaką „Mėlynos brokato užuolaidos“. Autorė ir režisierė J. Beresnevičienė subūrė trupę papasarotų istoriją apie stereotipus ir prietarai XIX a. papabagos Lietuvos kaimų. Tačiau meilės maiše nepaslepsi...

Unikalą sceninę kompoziciją pristatė asociacija „Teatronas“ ir režisierius Gildas Aleksi. Juodojo humoros komedija „Antiarhatai“ režisierius apibūdino kaip tradicinį trupės eksperimentą: nestandartinė medžiaga, nebandytas žanras, scenoje dar nerodytas kūriny. Premjerinio spektaklio pjesė sieja į pažiūros eklekтиškus elementus: JAV kino režisieriu J. Ir E. Coen'ų filmo „Fargo“ scenarijų, W. Shakespeare'o sonetus ir Š. Masalskio bei G. Aleksos tekstus. Tačiau būtent priespriešomis teatralai išryškina ma-

terialinės visuomenės ydas, „Antiarhatai“ pavirsta į komišką, šokiruojančią ir groteskišką kaukių balių.

Šeštadienį jubiliejaus šventė pradėta A. Nikolajii komedijos „Meilė ligi grabo lentos“ fragmentu, kuri lyriška nata papildė trupės solistė Edita Krakauskaitė. Žemiškomis temomis juokavo buvęs „Kauno rampos“ dalyvis Aleksandras Karapcius. Šventiškai nusiteikusi Kazio Binkio teatro trupė ir režisierius R. Štaras priplatė premjerą – E. De Filipo komediją „Itališkos vedybos“. Itališkų veikalų pasirinkimas suponavo romantišką muziką, poeziją ir nuotaikingu. Renginiui pasibaigus Kazio Binkio teatro trupė sveikino ne tik žiūrovų aplodismentai, „Tautos namų“ atstovas, kolegų kolektyvai, bet ir Kauno miesto meras Andrius Kupčinskas, režisierius įteikęs burmistro Jono Vileišio medalį, skiriamą už miesto įvaizdžio stiprinimą ir pilietinės iniciatyvas.

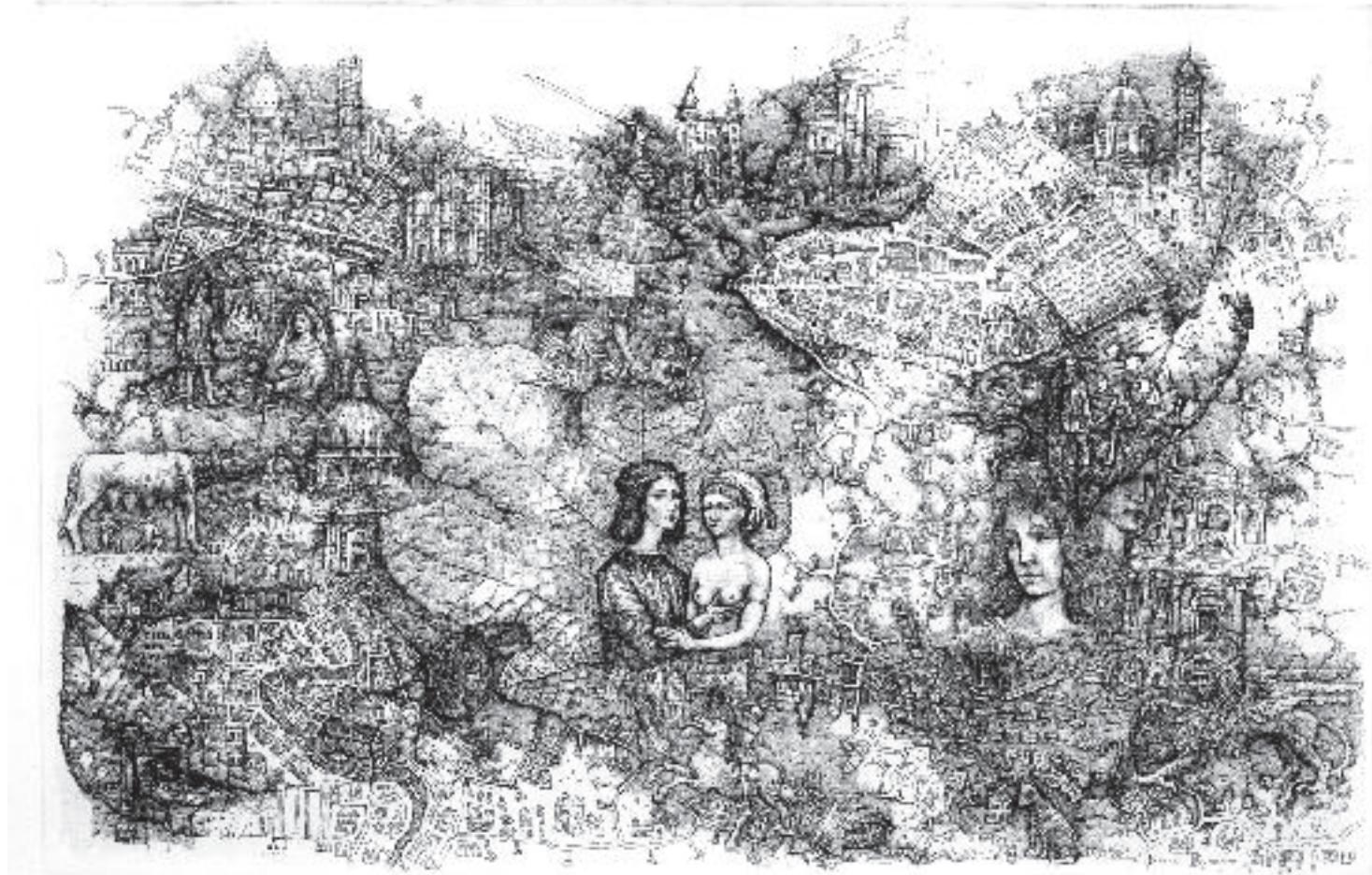
Spektaklių maratoną baigė Biržų kultūros centro mėgėjų teatro komedija „Cirkas be pinigų“. Režisierė ir autorė Vita Voronienė pristatė šiuolaikinę Pelenės istoriją apie tai, kas iš tikrujų nutinka mergaitėi sukitus užjūrio princą. Svajokite atskingai...

Penkias dienas trukęs mėgėjų teatro festivalis „Kauno rampa 2012“ ne tik suteikė erdvę pasirodinti nep

Uiltai

„Be išlygų savito, organiškai su asmenybe sulieto pasaulėvaizdžio ir privataus stiliaus (dėl šio nepakartojamo „as“, ipuolancio į klasikinio modernizmo liniją) autoriaus kūryba veriasi autentiška įsivaizduojama tikrove, kurioje savitu kampu pertekiami universalūs archetipai, fundamentali mitologija ir tradicinė kultūra, kosminė logika ir egzistencinis simbolizmas, įvaizdinti šiuolaikinio skonio siurrealistiniuose principuose.

(...) tai liudija éjimą nuo vienos idéjos prie kitos, iš vieno itampos lauko į kitą nuo poetinės kaimo ir gamtos melancholijos, neriant į poeziros įvaizdinimą, užtrunkant prie veido graviūrų, keletą metų kantriai ir nuosekliai sudarant visų abécélés raidžių iliustruotas kompozicijas, iškeliaujant ir iki šiol negrižtant iš miestų, kurie gal buvo, yra, turbūt bus, bet tikrai po savęs paliekant šių kelionių lapus, nežinia, ar ilgam pakelui susižavint skaitmenine grafika ir piešiniai ant smėlio“, – yra rašiusi Jūratė Tutlytė, peržvelgusi visą grafiko Egidijaus RUDINSKO kūrybą. Gyvenimo nuéjes pusę kelio jis ruošiasi pusiaukelės apžvalgai ir renka darbus retrospektyvinei parodai, kurį balandžio 12 d. bus atidaryta Kauno paveikslų galerijoje. Joje galėsime užtruktuti valandų valandas, nes tokį kruopščią, detalių, smailiausia adata nutaškuotų kūrinį retai kada pamatome. Kiekvienas grafikos lankstas – lyg pasaulis. O tų pasaulių – daugybė. Kalbiname grafiką, kad šiek tiek į juos įėjume.

„Rafaelio gyvenimas“.

lius Kauno padangėje“. Būtybės atėjo iš jo paveikslų, o aplink surašiau mano daug kartu cituoto, perrašinėto Lukrecijaus tekštą. Jis gal ir nėra ypač susijęs su grafikos darbu, tačiau man turi prasmę, o žiūrovui gal svarbesnis kaip grafinis ženklas. Dabar kūrinys kiek primena knygos puslapį, nes man grafika apskritai asocijuojasi su knyga.

– Toks ilgų tekstų perrašinėjimas yra savotiška meditacija, nusiraminimas, nugrimzdimas į kitą realybę. O ilgai atliekamas darbas juk perima ypač daug jų kuriančio energijos.

– Įsivaizduoju, kada nors ateityje ta informacija, mintys, kurias sudėjau į savo darbus, bus išsifruotos vienai realiai. Niekas niekur nedingsta. Kai dirbi, minčių prisikaupia tiek, kad užtektų dar kokiai dviečimciai paveikslų. Aš užtrunku, kol viskui sugalvoju, surenku medžiagą, tačiau man toks kruopštus, ilgas procesas patinka, atitinka dvasinę struktūrą, nevargina, o prarturtina.

– Anksčiau esate užsiminęs, jog norisi pereiti prie tapybos, daugiau fotografuoti, bet, atrodo, likote savo ankstyseje vietoje?

– Taip jau yra, kad visokie nukrypimai tik laikini. Susižavėjimas praeina, ir vėl gržtu prie pagrindinio savo darbo. Ofortas man padeda išsakyti labiausiai rūpimus dalykus, o visos kitos priemonės greit atkrita, iškarstis atvėsta. Net savo retrospektyvinėje parodoje nesiruošu pristatyti nieko daugiau, išskyrus grafiką. Ne todėl, kad neigčiau kitokius bandymus, o todėl, kad norisi vientisumu. Ekspozicija, apimanti trisdešimties metų darbus, ir taip bus labai marga. Iliustruota nežai knygų, išbandyta skirtingų stilistikų, todėl įvairovės pakaks.

Nukelta į 10 p.

Vytauto TAMOLIŪNO nuotrauka

– Pasidairykime po dirbtuvę. Kokius darbus vis dar nešiojatės su savimi? Kas juose naujo, pakitusio?

– Šiuo metu vis daugėja didelio formato kūriniai. Jie sudaryti iš kelių dalų, daugiaplanių, gerokai sudėtingesni. Grafinis atspaudoji juose gali kartotis, būti tiražuojamas, kaip ir anksčiau. Atspaudžiamos atskirių plokštelių, kelios klišės, tačiau darbų aplink juos komponuoju tušu rašomus tekstus ar piešinius. Galima padaryti kelis panašius, tik detalemis besiskiriančius kūrinius arba skaidyti į keletą mažesnių. Tuomet jie bus unikalūs, o ne kartosis, kaip išprasta grafikoje. Būna, kad tuos didelius, sudėtingus darbus kuriu iš atskirų dalių, o vėliau komponuoju ir sudarau visumą.

– Atėjo metas kurti didesnius darbus? Kodėl?

– Taip, kartais norisi daugiau, plačiau aprėpti, tačiau techninės galimybės neleidžia. Néra nei tokų didelių cinko plokštelių, nei staklių, kuriomis galėtum atspausti. Tuomet ir tenka imtis piešimo, skirtingu technikų montažo. O didesnių formatų kartais reikia dėl pačių proziškiausius priežascių, nes didelėse parodų erdvėse maži darbai paprasciausiai prapuola.

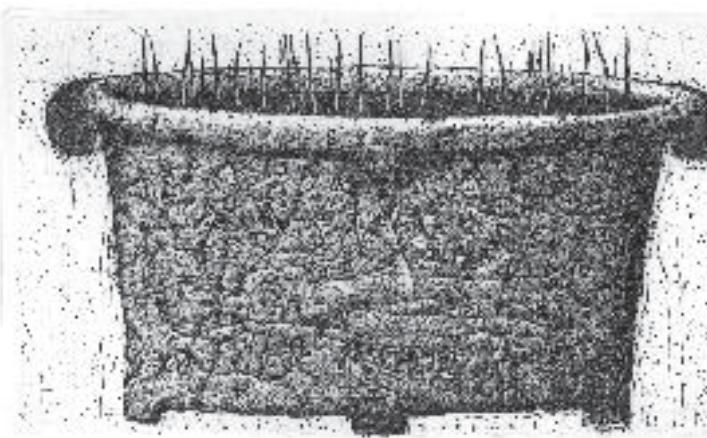
Susvajotų gyvenimų žemėlapiai

no dabartinio laikotarpio kūryba. Dažnai ateina žmonės ir užsišaka ką nors panašaus.

Jaučiu pradėjus naują, šiek tiek kitokių darbų liniją, vienos mintys neuina, kitos ateina, tačiau kai kurios temos lydi mane labai seniai ir yra neįšsemiamos. Jau ne kartą esu raižęs raides, abécèle, bet dabar jos skirišasi nuo ankstesnių, daug sudėtingesnės, įmantrinesnės.

Naujausias didelis darbas yra dailininko Hieronymo Boscho tema. Jis buvo užsakytas, tačiau sutapo su ma-

traukiu iš praeities ir dar pats susvajoju. Štai Raphaelis, o aplink jį – Urbino miestas, kuriame jis gimė, o nesenai aš jame gyvenau ir vaikštinėjau. Toliau Perudžija, Florencija ir Roma, kurioje menininkas mirė. Taip sukasi visas jo gyvenimas: miestai, paveikslų motyvai. Daug faktinės medžiagos, tačiau nemažai ir mano vaizduotės. Paveikslų centre sujungiai Raphaelio autoportretą ir jo mylimosios portretą, kurie iš tiesų buvo du atskiri darbai, bet man taip norėjosi. Sujungiu architektūrą, žemėlapius ir savo paties pasakojimus, išgalvotas istorijas. Kartais užburia patys netikėtiausiai dalykai. Pavyzdžiu, tai, kad Raphaelis gimė ir mirė Didijų penktadienį, tą pačią balandžio 6-ąją, atrodo tarsi mistika. Be galio įdomu ruoštis darbui, skaityti literatūrą, giliinti. Tarsi iškeli sau uždavinį ir jį išsprendi. Panašiai buvo ir atliekant vieno olando užsakymą. Jis įsikūrės ir turi privačią nedidelę galeriją name, kuriame kadaise gyveno H. Boschas, todėl renka viską, kas su juo susiję. Susirado mane ir užsakė grafikos darbą. Kadangi dailininko biografijos faktų išlikę nedaug, sugalvojau, kad jis galėjo būti atvažiavęs į Kauną – „H. Boschas stebi skraiduo-

„Pavasaris“. 2001 m.

Susvajotų gyvenimų žemėlapiai

Atkelta iš 9 p.

– Vadinas, laikas ištraukti iš užmarštis ir senesnius darbus. Nors apibendrinimai – menotyrininkų sritis, kaip jums pačiam atrodo nueitas kelias, pirmieji kūriniai?

– Tikrai nenoriu atsisakyti savo ankstesnių darbų, lyg dabar juose visai nieko nerasciu. Parodoje rodyti ankstyviausių grafikos ląkštus „Žmogus savyje“, kuriuos sukūrė 1982 m. Juose jau matyti mano tolesnės kūrybos atspirtis. Tada supratau, ko aš iš tiesų noriu ir kur link eisiu. Tai tarsi mano *credo*, nes niekas per daug nepasikeitė, nors praėjo nemažai laiko.

– Niuroki darbai...

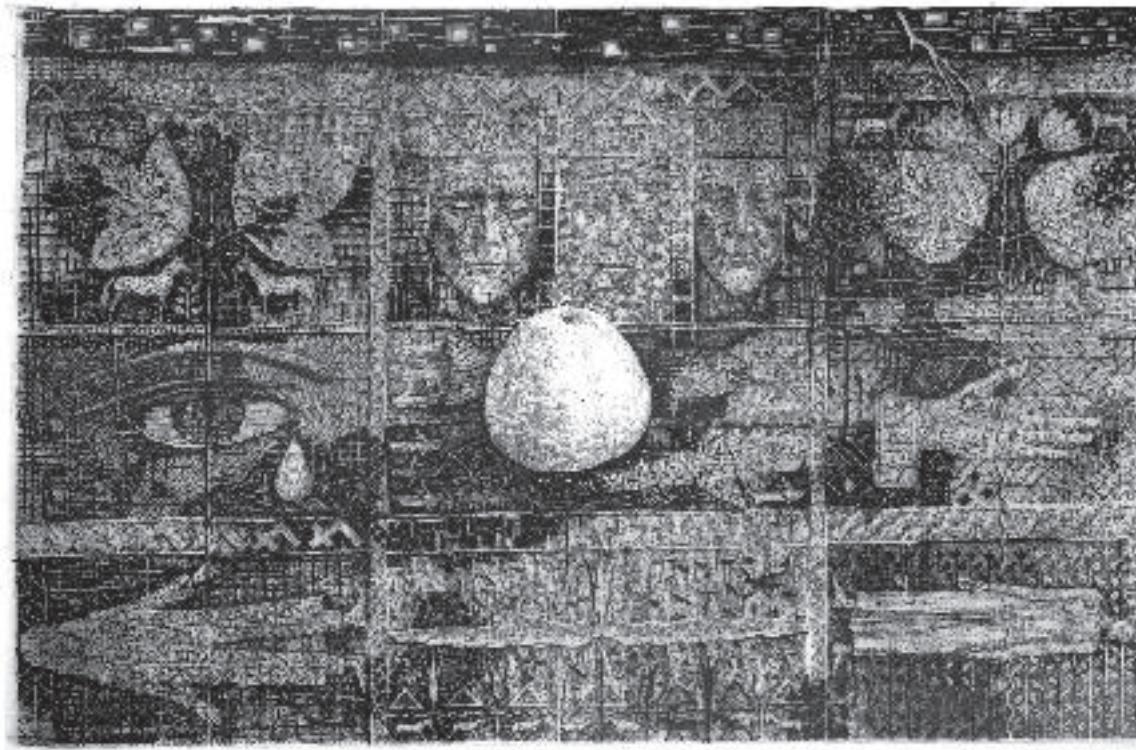
– Kai esi jaunas, daug ką griežčiau vertini, žvelgi maksimalisto žvilgsniu. O dabar viskas skaidrėja, valosi, tačiau esmė liko ta pati. Vi-sada stengiausiai neveidmainiauti, niekam nepataikauti, todėl ir išlikau savimi. Kūrybos kelias atrodo gana vientisas, tolygas, be jokių užbraukimų ir naujų pradžių. Gal todėl, kad nesu susiskaidžiusi asmenybė. Niekada nepaisiau jokių meno madų, naujovių ir srovių. Nieuomet neneigiam būti avangardiniu menininku. Svarbiausia – tapti savimi, o tada esi unikalus. Jokio naujumo itin ieškoti neverta, nes kiekvienas mūsu tai turime savyje, reikia tik atrasti. O jei bandai pataikyt iš kokių nors srovę, vis tiek nuo savęs tolstį. Naujovės dažniausiai apsiriboją forma, tačiau man svarbiau mintis. Net ir taip visų garbinamas tarpdiscipliniškumas man panašus į tuščias paieškas, norą užsiimti ne savo darbu. Kita vertus, geri kūriniai gali būti bet kokios formos. Svarbu vidinė jų įkrova. Kai poreikis dirbtai yra natūralus, tada ir esmė atsiranda.

– Esate panirės į senuosius laikus, beveik visos istorijos labai nutolusios. Ar ir tai jums padeda ieškoti save, net paliekant dabartį siek tiek nuošalyje? Kur ten pasiklydusi jūsų paties savastis?

– Ten viskas yra mano. Tačiau nenoriu kūriniuose eksponuoti savo *ego*, tarsi bučiau tokia nepaprastai svarbi asmenybė. Visi savęs aukštinimai – aš, aš, aš – jau seniai nugaravo. Dabar man artimesnės vi-duramžių menininkų mąstymas. Pavyzdžiui, baroko muzikantas Bachas taip pat dirbo tik pagal užsa-kymus... Didžiausias dailininko profesionalumas, mano manymu, ir slypi tame, kad jis ne tik rodo save, tačiau sugeba padaryti tai, ko nori už-sakovas. Ateina žmogus ir prašo nu-piešti arklį, tu ir pieši jį geriausiai, įdomiausiai, kaip tik sugebi. Tai nė-ra savojo aš atsisakymas, o įsitiki-nimas, žinojimas, jog jis niekur nedings, kad ir ką darytum. Vis tiek viska matai savaip. Jei reikėtų, galėčiau ir Lietuvos Konstituciją iliustruoti. Būtų labai įdomu.

– Vadinas, jūs esate tas menininkas, kuris neužsibrežęs jokių ribų ir tik turteja gavęs sunkių uždavinį, keistų išbandymų?

– Neabejotinai taip. Vartant se-nuosius monuskriptus, galime pa-matyti, kokie laisvi jautėsi juos raše ir perrašinėjė žmonės. Biblijos teksta-s, o šalia tiek visko prigalvota ir pripešta. Kai dirbu kokia nors te-ma, ji nebūtinai turi būti man labai artima. Tokia ji tampa, kai atlieku darbą. Viską galima prisijaukinti, kad būtų sava. I senųjų gyvenimų istorijas žiūriu kaip į filmus, itin įdomius pasakojimus, kuriuos tyri-ju lyg gyvenimo pavyzdžius, dar

„Vaisius“. 1997 m.

vienu galimybę būti kitaip, savaip. Smalsumas iki šiol mano didžiausia varomoji jėga. Mégstu visokiausius išsūkius. Patinka mokyti piešti tai, ko dar nemokėjau. Tiki dabar supratu tikrają to prasmę. Gaila, trūksta laiko tai daryti. Jei turėčiau jo daugiau, eiciu iš pieščiau karvę, avį, sunis. Kai kuriu vienetinius darbus su tuštu, tenka daug kartų perpiesti bažnyčias, todėl Kauno jau beveik visas moku atmintinai. Man tai labai patinka, nes, manau, yra aukščiausia profesionalumo pakopa. Kai gerai perpranti amatą, tampi laisvas. Kita vertus, taip veriasi pasaulyo turtingumas. Net mano kuriams portretai anksčiau buvo vienas į kitą panašūs, o dabar vis labiau skleidžiasi stiliumi, tipaži, charakterių įvairovė, jų savitumas.

– Ne veltui stebėjimasis pasau-liu laikomas pagrindiniu kūrybiš-

kumu bruožu, kuris neleidžia lai-kui bégant apsitraukti nuobodžio pilkuma.

– Aplinkui tiek daug žavinčių da-lykų. Dabar skaitau LDK istoriją ir negaliu atsistebeti. Kiek didikų, kokie įdomūs jų gyvenimai. Smalsu, kaip Chodkevičiai ir Radvilos susi-pyko, kokie įvykiai déjos, beveik mūšiai su patrankomis vyko dėl ve-dybų. Tokios istorijos man lyg pasa-saka. Jau dabar turit nemažą sarašą temų, kurias norėtuose vėliau panagrinėti. Tiesa, nebūtinai visa tai ir vyks pagal planą. Tačiau svajonių visada reikia turėti. Taip vilioja vi-sokios intriguojamosios istorijos. Sa-kykime, kaip Pacas ieškojo vietas Pažaislio vienuolynui. Kai ką per-skaitai, o vėliau pats prikuri. Nese-niai M. K. Čiurlionio muziejus išleido knygą apie egiptologiją Lietu-voje. Nuostabūs siužetai, nuotykiai

apie didikų keliones ieškoti tenyksčių lobių. Aplink tiek visko įdomaus.

Kita vertus, labai džiaugiuosi, kad tai, ką darau, domina ir kitus žmones. Vadinas, einu teisinga lin-kme, gerus ir įdomius dalykus ištrauki-šių istorijos.

– Atrodo, į LDK istoriją esate iši-gilinės, o žinote, ką veikia ir kuo gy-vena jūsų kaimynai?

– Man per laiko tarpsnį, iš tolo viskas geriau matosi. Nuo tų istorijų jau būna atkritę bereikšmai dalykai, nykūs plepalai. Tačiau su da-bartimi susijusiu turiu vieną grafikos ląkštą ilgu tarsi istorija pavadinimu: „Labai sena istorija apie obolių pardavėją Kazimierą iš stoties turgaus ir Stefanių, parduodančią vaistažoles Zanavykų turguje“.

tada piešiau. Mano istorijos veikė-jus sieja žemėlapis, kuriame atran-dame kelią iš vieno turgaus į kitą. Galime išsivaizduoti, kad jaunystėje jie buvo pažystomi, o dabar gyveni-mas išskyrė. Niekas netrukdo svajo-ti. Negaliu į pasaulį žiūrėti, lyg jis būtų sugriuves ir Jame nieko gražaus nelikę. Metams bégant jis tik gražē-ja, nes žvelgi tarsi iš viršaus. Nieko nepriimi taip skausmingai kaip jaunystėje. Esu laimingas, nes visą lai-ką galėjau dirbtai tai, kas labiausiai patinka. Ko daugiau galima norėti? Svarbu, kad būtų laiko darbus reali-zuoti.

– Jūsų istorijos, siužetai prime-na tikrus romanus, tačiau ar nesi-nori kartais pasiduoti spontaniškam jausmui, greitai, impulsyviai ką nors padaryti?

– Grafika ypač tinka siužetams megzti, nes pati jos prigimtis tokia. Esu sukūrė ciklą „Elegijos“, kuria-me matyti ekspresija, polekis, jude-sys. Jis kitoks, tačiau nereiškia, kad padarytas labai greitai. Prieš tai pie-siau daug eskizų, ruošiausi. Viskas net ir ten išieškota.

– Ar ir dabar daug eskizuojate?

– Jei darbas nedidelis, imu tuščią plokštélę ir leidžiu sau improvizuo-ti, iš karto raižau adata. O figūrinius, sudetingesnius kūrinius eskizuoju, tačiau jie vėliau kinta, nes piešuko ir adatos brūkštelėjimai niekada ne-su-tampa, mastelis keičiasi. Didžiųjų darbų schemą turiu iš anksto su-manęs, bet įvairios detalių dirbant šiek tiek transformuoja, atsiranda nauju.

– Popierius taip pat labai svar-bus, sukuria faktūrą, vis kitaip at-skleidžia kūrinį?

– Kai kuriuos darbus spaudžiu ant „sendinto“, arbata dažyto popieriaus. Esu kažkada ir pats Amerikos grafi-kos centre, kuriame yra visa popie-riau gamybos technika, jį gaminęs su įvairiais augalais. Įdomu paekspri-mentuoti, išbandyti ką nors nauja. Ant to popieriaus sukūrė trijų darbų ciklą „Gélés“. Tačiau jie ne tik dėl popieriaus kiek kitokie. Manau, kiekvienoje naujoje vietoje kuri truputį kitaip. Aplinka atiduoda, sutei-kiā taur kažką savo. Dažnai siužetai ateina iš literatūros, jie irgi saviti. Padeda knygos, muzika, ypač Bachas...

Kalbėjosi

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

„Kurėjas“. 2005 m.

„Labai sena istorija apie obolių pardavėją Kazimierą iš stoties turgaus ir Stefanių, parduodančią vaistažoles Zanavykų turguje“.

Julius GENIUŠAS: „O labiausiai dėkoju operos kompozitorui...“

Eugenija ŽAKIENĖ

Šiuos žodžius iš vyriausiojo Muzikinio teatro dirigento išgirdo susirinkusieji į Kauno rotušę šventi Teatro dienos ir sveikinti sėkmiginiausių premjerų kūrėjus. Šiame „Fortūna“ neaplenkė muzikinių spektaklių, apdovanoti visi staciuseji Gaetano Donizetti operą „Liučiją di Lamermur“ ir pagrindinio vaidmens atlikėja Raminta Vaicekauskaitė; be to, diplomas atiteko teatro chorui. Nors „Liučijos“ „komandoje“ buvo septyni menininkai – muzikos vadovas ir dirigentas J. Geniušas, pastatymo meno vadovė Dalia Ibelhauptaitė, režisierius Gediminas Šeduikis, dailininkas Andu Dumitrescu (Rumunija), kostiumų ir grimo dailininkas Juozas Statkevičius, chormeisterai Ramūnas Tilvikas ir Rasa Vaitkevičiūtė (iš viso artištų ir teatro cechų dalyvių sudarytų arti dvių šimtų) – visgi didžiausių laurų nusipelnės muzikinės partitūros interpretatorius. O kadangi prie šio įvertinimo prisdėjo ir J. Geniušo kūrybinės veiklos dvidešimtpenktmečio sukaktis, nusprenžia krepitus į Maestro ir užduoti keilis klausimus.

– Pradėkim nuo to, ko klausiamā pabaigoje – kokie yra šio laikotarpio planai, kuo dabar gyvenate?

– Siuo metu išgyvenu keistą būseną. Esu priprates, kad vienu metu išgivendinami keli tikslai, ir tai tampa norma. Dažniausiai būni apsuptas polifonijos darbų – mästai, kaip viskai suspėti ir viskam pasirengti. Kita vertus, dar nuo vaikystės pamenu laukimo jausmą – kad greičiau pasibaigą egzaminai, prasidėt vasaros atostogos ir visiška laisvė. Keista, bet kai įtempitas tarpsnis pasibaigia, neateina išsvajota laimė – tuomet atsiranda liūdesys, tuštuma, kartais nežinai, ko griebtis, tarsi išsiųjunt variklis, nuolat stūmės veikti. Dabar panašus etapas. Iki vasaros ir rudens nėra konkretių naujų spektaklių datų, tad nėra ir skubos, streso, galima pailsėti ir atsigrežt atgal...

Taciam netinginiauju. Kovas turejo penkis sauitgalius, pažymėtus vis kitu operos spektakliu. Méniesis pradžioje parodyta „Traviata“ – repetavome su Ž. Lamaskevičiu, tiki antrą kartą dainavusia šią partiją. Kitą savaitę atlikome „Liučią“, paskui – „Romeo ir Džuljeta“; pastaroji opera beveik metus nerodyta, ją reikejo kaip ir iš naujo prikelti, tad visiems teko nemažai repetuoti. I kitos savaitės opera „Karmen“ įtraukt i L. Janulevičiūtė ir amerikietis E. Fentonas (girdėtas „Atiloje“ ir „André Šenjė“). Paskutinį méniesis savaitę skambėjo nedžiai atliekamas „Faustas“ su R. Vaicekauskaite. Šalia operų yra operečių ir miuziklų, tad krūvis nesumažėjo, atsiranda daug kasdienio darbo, kuris savotiškai stimuliuoja, neleidžia atspalaiduoti.

– Nematau jokio stabtelėjimo. Bet pakalbėkime apie „Liučią“ – kaip iš kodel jos émėtės? Kaip vyko muzikinis darbas?

– Šios operos laukiai nuo pat atėjimo į teatrą – jau 25 metus. Labai mėgau spektakli, patstatyti LNOBT, bet svarbiausia, kad mačiau keilias profesoriaus Jono Aleksos repeticijas. Jo darbas paliko neišdildomą išpūdį – kaip interpretatoriaus apskritai ir ypač kaip „Liučijos“ interpretoriaus. Pasitaikius progai dirigavau keliis vilniectių spektaklius, ir stimulus pastatyti operą Kaune dar paaugo. Tiesa, teko laukti, kol sustiprės mūsų orkestras ir kad pagrindines partijas dainuotų ne svečiai, o mūsų teatro dainininkai. Esu išsitikinęs, jog statytą šią operą ant ribos pavykis-nepavykis negalima, rizikinė, turi būti iłgalaičis ir sėkminges rezultatas. Partitūros muzika sudėtinga; kai kuriems instrumentams autorius skyrė svarbių dramaturginį momentų (valtornos, arfa, fleita, klarinetas); nepaprastai rimtas yra choro vaidmuo. Pagaliau atėjo tokis laikas – turime abi Liučijas, kiti solistai dagiai ar mažiau susiję su Kaunu; susirinko pajėgi trupė. Pradėjome svarstyti apie režisierių (man kilo mintis ieškoti jo Lietuvuje), D. Ibelhauptaitė pasiūlė G. Šeduikį. Esame labai patenkinti jo ir visos statytojų komandos darbu. Idomi vizualioji spektaklio pusė – konceptualūs kostiumai ir grimas, puikios dekoracijos. Kiek žinau, nebuvu specialiai siekiama, bet dekoracijos idealiai pritaikyti dainavimui, labai gerina akustiką. Tokioje sceninėje aplinkoje dirigentas nesunkiai reguliuoja orkestro

Laimučio BRUNZOS nuotrauka

garso stiprumą. Dainuoti *bel canto* muziką be galio sunku, pagrindinės partijos reikalauja virtuožiško balso valdymo. Ypač sudėtinga Liučijos partija – dėl vokalinio įmantrumo ir dėl vaidybinių užduocių. Atlikėjai tenka perteikti išprotėjusio žmogaus būseną, iškinti tragiską vaidybą. Diriguodamas tokį veikalą, kaskart sykiu su veikėjais išgyvenu drama, atlikėjams esu savotiškas emocijų „sufleris“. Tad po spektaklio jaučiuosi šiek tiek emociskai išsekės...

– ... tačiau kokie praturtėjė po išeina žiūrovai!..

– Taip. Beje, atrodo, suradau „Liučijos“ muzikos paslapčių, jos ypatingą patrauklumą. Klaujydamas operos nesiorientuojai laikę, atrodo, praeina trys keturių valandos, nors muzikos yra gerokai mažiau... Taip atrodo dėl didelio spektaklio intensyvumo, emocijų koncentracijos. Kita vertus, siužetas pasakoja apie nelaimės ir mirtis, tačiau muzika yra tobulai graži. Stai čia, mano manymu, slypi kompozitorius genialumas – absoluciūs visos, net pačios dramatiškiausios scenos (aria, išprotėjimo, mirties scenos, taip pat visa paskutinė scena) skamba mažorine tonaciją. Visi baisūs dalykai pasakojami šviesiomis spalvomis, tarsi bandant apsaugoti klausytojus nuo pernelyg tamsaus prado. Žiūrovas „išsivalo“, neužsikrečia nemalonimis emocijomis.

– Kauno teatras – koks jis atrodo jums? Ar pasikeitė per dvidešimt penkerius metus? Kurią kryptimi?

– Kiekvienas mūsų turime lūkesčių teatre, kartais neįgyvendinti. Taciam dauguma i ji eina su dideliu entuziazmu, manyčiau, tai geriausiai įrodo, kad dvięjų šimtų žmonių kolektyvo darbo salygos yra malonios. Nuo senų laikų čia ypatingu atmosfera, jauki kamerinė aplinka, be nesutarimų, be trukdancio intrigų pasaulio. Savaime suprantama, kūrybinė konkurenčija neįvengiamą, bet jis turi būti sveika.

Ar pasikeitė teatras, nežinau, bet per tuos metus tikrai susiformavo išskirtinis repertuaras. Reikyt paieškoti kito tokio unikalaus teatro, kuriame būtų ištvirtinti nemmeno lygio opera, operetė, miuziklai, šokio spektakliai. Dažnai tie patys atlikėjai vieną dieną dainuoja operinę partiją, kitą – vaidina miuzikle, o dar kitą operetėje. Tai labai reta savybė, kuria galime didžiuoti.

– Papasakokite daugiau apie tuos žmones, kuriuos laikote savo mokytojais.

– Visų pirmąjį esu dekingas Mamai, Tėvui (LNOBT dirigentui Rimui Geniušui – E. Ž.); jam ypač dėl profesinių dalykų, iki pat paskutinės jo gyvenimo dienos tardavausi, konsultuodavausi dėl pastatymų. Iš jo, artimiausio savo patarėjo, esu gavęs daugybę gyvenimo, stiliaus, profesijos psychologijos patarimų, girdėjės idomius pasakojimų. Taciam „gryno“ dirigavimo mokiausiai pas Povilą Gylį (chorvedybos) M. K. Čiurlionio menų mokykloje, o vėliau šešerių metus kasdien pas J. Aleksą. Džiau-

giuso, kad jis ir tik jis buvo mano Mokytojas ir kad baigus LMTA ryšys nenutrūko. Mūsų bendri pastatymai – „Romeo ir Džuljeta“ čia, „Linksmoji našlė“ LNOBT – man be galo brangūs. Man neprireikė kito mokytojo, jis pastūmėjo į tokį kūrybinį kelią, kad neužtektų ir dviejų gyvenimų viskam išgvendinti. J. Aleksa – didelės erudicijos muzikas, vienas iðomiausių Europos ar net pasaulio dirigentų-interpretatorių. Jo kaip dirigento likimas, tikiu, galėjo susiklosti kitaip, bet jis ējo absoluciūs doros keiliu, gyveno vien muzika, nesirūpino dėl pripažinimo ir todėl buvo nepakankamai įvertintas. Profesorius sakydavo, jog pripažinimas turi atėti per muziką, ne kitokiais būdais. Kita vertus, jo karjerai sutrukė nepalanki politinė situacija, uždaros sienos, o kai jos atsidarė, sveikata jau neleido pasinaudoti rimtais darbo pasiūlymais. Toks pasišventimas darbui man yra pavyzdys.

– Turint tokį Mokytoją neišvengiamai reikyt dalytis tuo, kas gauta. Ar dėstote?

– Taip, esu Kauno VDU Muzikos akademijos profesorius. Matytos genialios J. Aleksos pamokos kiek pristabdė mano pedagoginį entuziazmą, nes suprantu, kad niekad nesugebėsiu dėstyti panašiai kaip jis. Kita vertus, mokant dirigavimo reikštų daug laiko paaukoti, pasišvesti vien tam darbui. Man tokia veikla netiktu. Beje, ir J. Aleksa nedaug turėjo dirigavimo mokinį, o dirbo operos studijoje. Aš taip pat jau apie dvidešimt metų čia dirbu, manau, kad operinė ar muzikinė dramaturgija yra be galio svarbi disciplina dainininkams, visiems teatralams. Kai Muzikos akademiją prijungė prie VDU, dirbujoje didžiuodamas, nes vienas iš VDU iškūrėjų buvo mano senelis iš mamos pusės – Zigmantas Žemaitis. Senelis – pagrindinis iniciatorius ir iškūrėjas aukštųjų kursų, kurie po poros metų transformuoti į VDU. Jis ilgai gyveno ir dirbo Kaune, buvo vienas pirmųjų profesorių. Dabar čia mokosi mano dukra – séimos istorijos ratas savotiškai apsisuko. O mes su broliu Petru esame jau trečia profesorių karta šeimoje.

Beje, kitas džiugus ir svarbus patyrimas – daug metų esu kviečiamas į Vilniaus operos teatrą kaip dirigentas svečias; branginu ryšius su praeitim, nes čia ilgai dirigavo mano Tėvas. Be to, keletą metų bendradarbiauju su LVSO. Mano kūrybos spektras néra itin platus, bet man to visiškai užtenka; Kauno muzikiniam teatre turi daug darbų, kuriu nesinori aukoti dėl asmeninės karjeros. Mano principas – dirbtai ten, kur esu reikalingas, o ne ten, kur turečiau dėl asmeninį interesų.

– Ką dar jums norėtusi pasakyti – ko nepaklausiai?

– Dažnai Lietuvoje girdžiu klausimą: „O kam apskritai reikalingas dirigentas? Vis vien į jį niekas nežiūri...“ Manau, toks nesusivokiomas priklauso nuo bendro kultūros lygio; nepakenktų platesnė diskusija šia tema ir atitinkamas publikos švietimas. Simfoninis dirigentas matomas, klausytojai apie jo dirigavimą sprendžia iš rankų mostų, išvaizdos ir t. t. Operos dirigentas nepatenka publikos akiratin, tad ir jo įnašas lieka „uz kadro“. Muzikos pasaulyje dirigentas yra svarbiausias, tuo galima išsiti, paskaičius, tarkim, operų atlikėjų sąrašus kompaktinėse plokšteliėse – pirmas nurodomas dirigentas, paskui dainininkai, orkestrai, chorai. Pas mus kitaip – atlikėjai, choras, orkestras, tik gale priduria „diriguoją kažkas“. O juk viskam, kas padaro spektaklį sėkminges (techninių atlikimo niuansai, interpretacija, muzikinė dramaturgija) ir veda prie bendro tikslų, dirigento įtaka lemianta. Deja, tik mažas specialistų būrelis gali įvardyti, kas spektaklyje įvyko dalyvaujančių dirigentų. Turbtū todėl mano Tėvas, J. Aleksa, Vytautas Viržonis ir Martynas Staškus – tie dirigentai, kurie daugiausiai diriguavo / diriguoją operas ir lieka šešelyje, nedžiai aptarinėjamas jų darbas. Esu išsitikinęs, simfoniniams orkestrui galėtų vadovauti neprofesionalas, o operos spektaklis be išmanančio dirigento visiškai sugriūtų...

– Dėkodama J. Geniušui už idomų ir atvirą pokalbi džiauguosi, kad puikus, Kaune surukturės spektaklis neliko nepastebėtas ir Vilniaus teatralų – „Auksinius scenos kryžius“ gavo Giacomo Pečkytė (Liučija), Laimonas Pautienius (Enrikas) ir kostiumų kūrėjas J. Statkevičius.

9 d., pirmadienį, 17 val. Antono Bruknerio „Mišios“ f-moll ir Liudviko van Bethoveno uvertūra „Koriolan“. Kauno valstybinis choras (meno vadovas ir vyr. dirigentas Petras Bingelis), Kauno miesto simfoninis orkestras (vadovas Algimantas Treikauskas). Solistai: Elena Kalvaitė-Vitkauskienė (sopranas), Jurgita Šalčiūtė (mecosopranas), Augustinas Kantas (tenoras), Saulius Burneikis (bosas). Dirigentas Jean-Michel Blanchon (Prancūzija). Bilietai kainos – 10, 15, 20 Lt.

15 d., sekmadienį, 17 val. Vakarų klasikos kūriniai. Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras (meno vadovas ir dirigentas Gintaras Rinkevičius). Solistai: Irena Milkevičiūtė (sopranas), Asmik Grigorian (sopranas), Vaidas Vyšniauskas (tenoras). Dirigentas Gintaras Rinkevičius. Bilietai kainos – 20, 25, 30 Lt.

17 d., antradienį, 18 val. Kasparas Uinskis (fortepijonas). Programoje: F. Šopeno, J. Brahmo kūriniai. Bilietai kainos – 23, 33, 43 Lt.

XXI Tarptautinis jaunųjų muzikų festivalis „Kaunas 2012“

10 d., antradienį, 18 val. Pradedamas koncertas. Kauno apskrities Juozo Naujalio muzikos gimnazijos simfoninis orkestras (meno vadovas ir dirigentas Jonas Janulevičius). Solistai: Deimena Petkauskaitė (sopranas, Lietuva), Viltė Žakevičiūtė (sopranas, Lietuva), Justina Marija Doerup (sopranas, Lietuva), Ryte Brazauskaitė (obojs, Lietuva), Airinė Taučiūtė (fortepijonas, Lietuva), Paulius Bružas (fortepijonas, Lietuva), Monika Mašanauskaitė (fortepijonas, Lietuva), Barbare Tataradze (fortepijonas, Gruzija). Koncertmeisterė Emilia Budzmaitė. Programoje – J. S. Bacho, B. Dvariono, F. Kulau, L. van Bethoven, K. Sen Sanso, M. K. Čiurlionio, J. Haidno, F. Šopeno, F. Listo, A. Koplando, K. Debūsius ir kitų kompozitorių kūriniai. Dirigentas Jonas Janulevičius. Bilietai kaina – 10 Lt.

11 d., trečiadienį, 18 val. Eugene Chepovetsky (sopranas, Latvija), Kamilė Zaveckaitė (fortepijonas, Lietuva), Cynthia Soto (fortepijonas, Costa Rica), Anahit Aroushanyan (fortepijonas, Arménija). Koncertmeisterė Olga Chepovetsky (Latvija). Programoje – K. Sen Sanso, B. Dvariono, J. Haidno, F. Listo, S. Rachmaninovo, R. Šumanas, F. Prokofjevo, K. Debūsius, L. van Bethoven, B. Smetanas ir kitų kompozitorių kūriniai. Bilietai kaina – 10 Lt.

12 d., ketvirtadienį, 18 val. Nacionalinės M. K. Čiurlionio menų mokyklos simfoninis orkestras (meno vadovas ir dirigentas Martynas Staškus). Dirigento asistentas Mantas Jauniškis. Solistai: Marija Pranskutė (sopranas, Lietuva), Urtė Didžiulytė (sopranas, Lietuva), Gintė Grigaitė (sopranas, Lietuva), Killian White (violončelė, Airija), Paulius Andersson (fortepijonas, Lietuva). Koncertmeisterės: Irina Tautkuvienė, Virginija Unguraitytė, Jūratė Marcinkienė. Programoje – F. Listo, F. Davidovo, F. Bajoro, J. S. Bacho, I. Stravinskio, B. Dvariono, B. Bramso, K. Sen Sanso, F. Kraisslerio ir kitų kompozitorių kūriniai. Bilietai kaina – 10 Lt.

13 d., penktadienį, 18 val. Maryia Arol (akordeonas, Gudija), Kuisma Sippola (fortepijonas, violončelė, Suomija), Alexandre Kantorow (fortepijonas, Prancūzija), Alexandra Masaleva (fortepijonas, Rusija). Koncertmeisteris Visa Sippola (Suomija). Programoje: A. Repnikovo, V. Vlasovo, F. Šopeno, S. Rachmaninovo, A. Šionbergo, G. Forė, F. Listo, B. Bartok, J. S. Bacho ir kitų kompozitorių kūriniai. Bilietai kaina – 10 Lt.

14 d., šeštadienį, 13 val. Baigiamasis koncertas. Kauno miesto simfoninis orkestras (vadovas Algimantas Treikauskas). Solistai: Urtė Didžiulytė (sopranas, Lietuva), Gintė Grigaitė (sopranas, Lietuva), Maryia Arol (akordeonas, Gudija), Cynthia Soto (fortepijonas, Costa Rica), Anahit Aroushanyan (fortepijonas, Arménija). Programoje: W. A. Mozart, R. Galiano, D. Kabalevskio, Š. A. de Beriot, E. Grygo kūriniai. Dirigentas Martynas Staškus. Bilietai kainos – 10, 15 Lt.

14 d., šeštadienį, 17 val. Baigiamasis koncertas. Kauno miesto simfoninis orkestras (vadovas Algimantas Treikauskas). Solistai: Justina Maria Doerup (sopranas, Lietuva), Eugene Chepovetsky (sopranas, Latvija), Killian White (violončelė, Airija), Håvard S. Nj. Istad (saksofonas, Norvegija), Taisija Kuščenko (fortepijonas, Lietuva), Kuisma Sippola (fortepijonas, violončelė, Suomija), Barbare Tataradze (fortepijonas, Gruzija), Alexandre Kantorow (fortepijonas, Prancūzija

Baigiasi ekstremalių (kino) ekstazių kupinas festivalis

Gediminas JANKAUSKAS

Kad pagaliau baigėsi žiema, galinga suprasti ne tik iš ilgėjančių dienų, vis švelniau veidus glostančių saulės spinduliu, bet ir iš dar vieno šiam metų laikui būdingo bruožo – Vilniuje prasidėda tradicinis festivalis „Kino pavasaris“, kuris vėliau iš sostinės keliauja į Kauną, Šiaulius, Panevėžį ir Klaipėdą.

Jau septynioliktą kartą vykstantis didžiojo ekrano šedevrų paradas Lietuvos žiūrovams siūlo solidžią atsvarą. Holivudo komercinei produkcijai. Per keletą pastarųjų metų „Kino pavasaris“ praplėtė salių dalyvių skaičių, o filmų geografija nusidriekė net iki Afrikos, Kinijos ir tolimosios Australijos. Festivalis jau turi savo tradicijas ir net yra ištrauktas į tarptautinio Kanų kino festivalio oficialų katalogą.

Pagrindinė „Kino pavasario“ nuostata – rodyti tuos filmus, kurie jau sulaukė pripažinimo garsiausiouose pasaulio kino forumuose: Berlyne, Kanuose, Venecijoje, San Sebastiane, Edinburge, Toronte ir Amerikos „Sandenso“ neprilausomų kino kūrėjų festivaliuose. Yra ir konkursinė programa „Nauja Europa – nauji vardai“, kurioje siemet varžesi vienuolika vaidybinių filmų. Ir, žinoma, nelieka pamirštasis mūsų kinas. Tarp trisdešimties lietuviškos programos filmų du pilnametražiai (Algimanto Puipos „Miegančiu drugeliu tvirtovė“ ir absolitus finansinis rekordininkas „Tadas Blinda. Pradžia“). Likusieji – trumpo metražo vaidybinės novelės ir dokumentiniai filmai.

Vilniuje net keliuose kino teatruose vykstantis „Kino pavasaris“ turi tik vieną trūkumą – kitus Lietuvos miestus pasiekia vos keli gausių programų filmai, atrodantys tarisi trupiniai, nubyréję nuo didelio šventinio pyrago. Kadangi pažiūrėti visų filmų neįmanoma, tenka griebtis kino kritikams festivaliuose išprastos metodikos – atidžiai tyrinėti visos programos išsklotines ir, vadovaujantys subjektyviais kriterijais, rinktis tuos „perliukus“, kuriuose atrodo įdomiausiai.

Viskas prasidėjo nuo „Kivirčo“

Pradėti šiu metų „Kino pavasario“ filmu „Kivirčas“ – geras taktinis sumanyminas. Todėl, kad tai naujausias režisierius Romano Polanskio filmas, siemet Prancūzijoje apdovanotas „Cezariu“ už geriausią adaptuotą scenarijų ir sukurtas pagal Yasmine's Reza pjesę „Skerdynių dievas“. Dabar lietuvių teatruse rodomi net keli spektakliai pagal šios prancūzų dramaturgės kūrinius. Mums šią autorę atrado kaunietė aktorė Goda Piltytė, kartu su kolega Arvydu Dapšiu ir režisieriumi Jonu Vaitkumi Vilniaus mažajame teatre pastačiusi pripažinimo sulaukusį spektaklį „Atsistinkinis žmogus“. Kaune nesenai įkurtas Vytauto Didžiojo universiteto teatras žiūrovams pristatė spektaklį „Trys gyvenimo versijos“ (režisierius Agnus Jankevičius), o mobili Vilniaus „Idio teatro“ trupė nesenai savo repertuarą papildė spektakliu „Karo dievas“.

„Mano pjesės dažnai vadinamos komedijomis, žiūrovai daug ju-

Romano Polanskio juokingos tragedijos „Kivirčas“ herojai.

„Pavojingas metodas“: Kai išnyksta riba tarp gydytojo ir pacientės.

kiasi, bet aš manau, kad tai tragedijos. Juokingos, bet visgi – tragedijos“, – tai savo kūrybą apibūdina Y. Reza. Si autoreς remarka galėtų ir puikus „Kivirčo“ epigrafą. Filme veiksmas iš Paryžiaus perkeltas į amerikietišką Brukliną. Is pirmo žvilgsnio visai menka smulkmena R. Polanskiui yra labai svarbi, nes su Amerika šis režisierius turi savų sąskaitų (kaip ir JAV teisėsauga su juo už jaunystės paklydimus). Namų aresto sąlygomis Šveicarijoje kurtais „Kivirčas“ apnuogina Amerikoje politinio korektiškumo principų pagimdytas psichologines mutacijas. Nors dvi sutuoktinės poras suveda gana dramatiškas išykis (vienas paauglys parke sumušė kitą), ne auka ir smurtautojas čia pagrindinės herojai, o jų tėvai. Bandymas išsiaiškinti situaciją „ramiai ir be ypatingos agresijos“ netrukus išsišakoja į tikrą ambicijų karą, kuriame pro herojų prastai maskuojamą mandagumą ir pabréžtinai accentuojamą humanizmą į paviršiu išsiveržia barbariška šiuolaikinių pseudointelligentų esmę.

Teatralams šis filmas, be jokios abejonių, primins panasa principu kurta klasikinę Edwardo Albee pjesę „Kas bijo Virdžinijos Vulf?“ ir genialią jos ekranizaciją (1966 m., režisierius Mike'as Nicholsas), kurioje sublizgėjo Elizabeth Taylor ir Richardas Burtonas. „Kivirče“ pagyrų nusipelnė abi sutuoktinės poras vaidinančius aktorių Jodie Foster, Johnas C. Reilly, Christophas Waltzas ir Kate Winslet. Pradžioje gali pasirodyti, kad po vienu stogu atsidūrusios abi poros pademonstruos antagonistinių pasaulėžiūrų susidūrimą ar skirtingu mentalitetu konfliktą („kad būtum kilnus, reiki turėti šiokios tokios gyvenimiškos patirties“), tačiau netrukus ši iliuzija išsanguoja. Nors aistros ekranė liejasi per kraštus, o isterijos priepuolių kiekis viršija visas įma-

nomas „draugiško“ bendravimo normas, mintis apie audrą vandens stiklineje neapleidzia iki paties finalo. Absurdo bei siurrealistinių padoksų ir anksciau nevengęs R. Polanskis dabar vėl suranda puikų būdą „nukanalizuoti“ filmo herojus dusinantių pyktį. Išlaisvinę savo instinktus ir fizinio smurto pagundai neatsispyre herojai, žinoma, neišdris pasiduoti, todėl negatyvios energijos sublimacijos proceso autokoris tampa paskandintas mobilusis telefonas, sudaužyta kosmetika ir apvėmti prabangūs Kokoschkos bei Fujitos albumai.

Ekstremalios ekstazės seansai

Nemaža dalis „Kino pavasario“ filmų buvo skirta erotinėms problemoms tyrinėti. Idomiausia ir nuosekliausia programa „Femme fatale Europos kine“ (apie ją placių netrukus) supažindina su keiliais klasikiniiais fatališkos moters amplia išskūnijimais. Garsaus Kanados režisieriaus Davido Cronenbergio biografinė drama „Pavojingas metodas“, sukurta pagal Johno Kerro knygą ir Christopherio

Michaelas Fassbenderis Steve'o McQueeno filme „Gėda“.

intymiose meilės aktų scenose, kuriuos neretai vadinamos menine pornografija.

Panašiais terminais galima vadinti ir kai kurias „Gėdos“ vietas. Prieš keletą metų daugelyje festivalių parodytas Steve'o McQueeno filmas „Alkis“ (mes jį matėme tarptautiniame Kauno kino festivalyje) Europos kino akademijos pripažintas geriausiu 2008 m. kino debitu, o Kanuose apdovanotas „Auksine kamera“. Naujausias šio režisieriaus filmas „Gėda“ po sėkmingo starto pernykščiai Venecijos kino festivalyje ir ten laimėtų trijų apdovanomų tėsiai gasto linijų turą po pasaulį ir toliau renka prizus. Neretai jais įvertinamas vokiečių aktorius Michaelas Fassbenderis, vaidinantis nuo priklausomybės seksui ir pornografijai kenčiantį vienišiu.

Kadai S. McQueeno kolega Peteris Greenaway'us pasakė, kad tikrą menininką turi dominti tik dvi temos – mirtis ir seksas. Jaunesnis britų kino klasikų kolega kol kas ištikimai vykdo šį priesaką. Sukrečianti drama „Alkis“ yra ne tik vienas geriausiu filmu kalėjimo tematika (jo heroinus Airių revoliucinės armijos IRA kovotojas Bobby Sandsas mirė kalėjime po 66 savanoriško badavimo dienų), bet ir šiurpą kelianti mirties proceso studija. Dramatiškus išykius atkūrės režisierius sugeneravo labai įdomią politinės kovos metaforą: „Kūnas – tai tavo paskutinis nevilties veiksmas ir galutinė protesto priemonė“, – taip „Alkio“ idėjas tasyk komentavo S. McQueenas.

„Gėdos“ heroinus Brandonas Salivenas taip pat eksperimentuoja su savo kūnu ir ištikina, kad seksas gali būti galinga jėga, kuri, užuot vienijusi žmones, juos skiria. Pagrindinio vaidmens atlikėjas M. Fassbenderis sakés pradinėje filmo kūrimo stadijoje perskaitės straipsnį apie tai, kad vien Jungtinėse Valstijose net 24 milijonai žmonių kenčia nuo seksualinės priklausomybės. Bet nepaisant tokios nerima keliančios statistikos ši skaudi problema vis dar nevardinama liga. Kodėl ji progresuoja dabar, nesunku suprasti – pokalbiai apie seksą „vaikisku“ laiku per komercinius TV kanalus, vulgariai apsinuoginusios popžvaigždės muzikinėse laidose, nefiltruojama pornografija internete dabar žmogų lydi nuo anksstyvų metų. Tikriausiai kiekvienas prisimena gėdos jausmą, kurį patyrė pirmą kartą susidūrė su pornografiniais vaizdais. Atsiradė net virtualaus seksu fenomenas, gerai pažįstamas „Gėdos“ heroinui Brandonui. Nepasotinamas kūniškų gedilių alkis verčia trisdešimtmetį vyruką tenkintis pačiam ne tik savo bute, bet ir darbe, internetu kviesčiąs prostitutes arba laisvalaikiu kompiuterio monitoriuje žiūrėti pornovideus.

Artimiausiu „Gėdos“ giminaičiu galėtu būti skandalingoji Bernardo Bertolucci'o juosta „Paskutinis tango Paryžiuje“ (1972 m.). Abu šie filmai, beje, sulaukė griežtos obstrukcijos Italijoje: „Paskutinis tango Paryžiuje“ uždraustas rodyti net 15 metų, o „Gėdos“ autoriai pernai kaltinti žiūrovų tvarkinimu. Matyt, neatsitiktinai „Gėdos“ heroinas Brandono vardas rimuojuamas su Marlonu Brando pararde. Garsaus amerikiečių aktoriaus vaidinamą Polą „Paskutiniam tango Paryžiuje“ į savidestruckinių perversijų liūnų pastūmėjo vienatvės baimė mirus žmonai. Kokios priežastys seksoholiką Brandona pavertė panašiu egzistencialistiniu heroinu, pasakyti kur kas sunkiau. Kitados „Paskutinis tango Paryžiuje“ vadintas nauju seksualinės revoliucijos praveržiu. O kaip po kurio laiko bus vadinama „Gėda“? Gal seksualinės kontrrevoliucijos pradžia?

Lolos vaidmuo „Žydrajame angele“ išgarsino Marlene Dietrich.

Fatališkų moterų paradas

Neretai girdime terminą „fatališka moteris“, tik ne visada galiame tišliai suformuluoti šiu dailiosios lyties atstovų svarbiausius skiriamuosius bruožus, tad pasitenkiname dažniausiai pasitaikančiu vilokės įvaizdžiu. Vieini ši moters gundytojos tipą kilina iš Talmude aprašytos Lilitos, žydų mitologijoje dažnai vadinaus demonų motina. Kitiems fatališka moteris visų pirma asocijuojasi su prancūzų rašytojo Prospero Merimee 1845 m. sukurtą čigone Karmen. Šis moters tipas apdainuotas Oscaro Wilde'o „Saloméje“, iškūnytas Edwardo Muncho drobėse, ilgai karaliavęs art deco menininkų kūryboje, o XX a. pradžioje ištvirtinęs garsios šnipės Matos Hari pavadalui.

Kine ši tipaža dar prieš Pirmajį pasaulinių karą Danijos filmuose pirmoje perémė aktorė Asta Nielsen, apie kurios vaidmenis garsus kino teoretikas Bela Balaszas knygoje „Matomas žmogus“ (1924 m.) rašė štai ką: „Ypatinga meninė Astos Nielsen erotizmo vertė slypi jos dvasingume. Čia svarbiausias vaidmuo tenka akims... Ji niekuomet neapsinuogina, bet tik vienu žvilgsniu gali pavaizduoti nepadorų nuogumą. Ji ekrane gali tiki šypsotis, o policija areštuoja filmą už pornografiškumą. Jos idvasioje erotikoje yra kažkas pavojinga ir demoniška, šis erotizmas sklinda pro bet kokį rūbą... Ji nėra amoralė, tai pavojinga stichinė liga. Ji nekalta tarsi laukinis žvėris. Ji pražudo vyrus ne iš piktos valios, o jos atsisveikinimo bučinys (kai ji bučiuoja vyra, kurį nušovė) jaudina labiau, negu visų pamestų skais tuolių ašaros.“

Pirmojo pasaulinio karo metu Prancūzijos ekranoose siautė kino serialas „Vampyrai“, kuriame fatališką moterį Irmą Vep vaidino figūrą aptempusį juodą triko dėvinti aktorė Musidora. Amerikoje pirmoji „vamp“ ampliai išbandė aktorė Theda Bara (šis skambus pseudonimas, skaitomas iš dešinės į kairę, primena žodžius „arabiška mirtis“). Klasikiniame Holivude fatališkas moteris tobulai iškūnijo Greta Garbo, Louise Brooks ir Marlene Dietrich.

Fatališkų moterų parodą „Kino pavasaryje“ pradėjo 1930 m. Vokietijoje pagal Heinricho Mann romaną „Profesorių Unratas“ sukurta „Žydrasis angelas“. Tai vienas ryškiausių klasikinio vokiško ekspresionizmo šedevrų, kurį pastatė trumpam gimtinėn iš Holivudo atvykės režisierius Josephas von Sternbergas. Profesorius vaidmenį atliko titanisko talento aktorius Emilis Janningsas. Tai buvo skaudi garbingo žmogaus moralinio nuopuolio istorija. Kai profesoriumi vadinas gimnazijos mokytojas Emanuelis

Hanna Schygulla dramoje „Marijos Braun vedybinis gyvenimas“.

Ratas pamato gastroliuojančios trupės aktorę Lolą, jis pameta galvą, jai pasiperša ir, metės padorią tarnybą, išvyksta su mylimaja jos gastrolių maršrutais. O ši net nemégina apsimesti ištikima žmona, flirtuoja su kitais vyro akivaizdoje ir vis labiau stumia profesorių į beprotybės ir moralinio degradavimo liūnā. Išgyvenęs ne vieną viešą pažemimą filmo finale Ratas miršta, naktį paslapčiomis atsēlinės į savo klasę, o tuo metu Lola scenoje dainuoja savo firminę dainą, kurios priedainis prasideda žodžiais „As visa nuo viršugalvio iki kojų pirštų galiukų esu sutverta meilei.“ Triumfuojamas Lolos vulgarumas ir egoizmas, žemas balsas ir pabréžtinai demonstruojamas frigiškumas darė stulbinamą poveikį. Taip kabareto aktorė M. Dietrich, iki tol kine vaidinusi neįsimenamus vaidmenis, akimirksniu tapo žvaigžde. Berlyno centre duris atvėrė restoranas „Žydrasis angelas“, merginos ēmė megždžioti Lolos manieras, o pati M. Dietrich kartu su J. von Sternbergu išvyko į Holivudą tapti taip stulbinamai prasidėjusios karjeros. Geriausiai jos vaidmenys Amerikoje taip pat maksimaliai panaujojo lemtingos moters įvaizdi, kurį J. von Sternbergo dėka aktorė varijavo filmuose „Marokas“ (1930 m.), „Sanchajaus ekspresas“ (1932 m.), „Šviesiaplaukė Venera“ (1932 m.) ir „Velnias – tai moteris“ (1935 m.).

Dar vienas šios programos šebebras „Ūkų krantinė“ (1938 m.) vainikavo ketvirtuoju dešimtmeciuoju pradžioje Prancūzijoje gimusių kinematografinių judėjimų, padavintą „poetinių realizmu“. Įsimintinus šio sajūdžio filmus sukūrė režisieriai Jeanas Renoiras, Julienas Duvivier ir Marcelis Carne. Pastarasis ir režisavovo „Ūkų krantinė“, pasitelkęs į pagalbą scenaristą Jacques'ą Prevert'ą, kuris meistriškai adaptavo Pierre'o Mac Orlando romaną. Pesimizmu persmelkta istorija apie kareivį de-

Jeanas Gabinas ir Michele Morgan legendinėje „Ūkų krantinėje“.

net viešai teigė, kad gilus „Ūkų krantinės“ pesimizmas tapo pagrindine Prancūziją ištikusios gėdingos karinės katastrofos priežastimi.

Svarbiausiai filmo įvykiai rutuliojasi Havro uoste, skendinčiame rūke ir persmelktame musikaltimų tvaiko. Iš čia dezertyras Žanas tikisi laivu išplaukti į Venesuelą. Tik meilė atsitiktinai sutikta našlaitei Nelei (jų suvaidino Michele Morgan) priverčia vyruką neskubėti. Bet šis jausmas, kaip ir reikėjo tikėtis, bus pasmerktas traigškai atomazgai.

Tragiška atomazga vainikuoja ir italių filmą „Apsédimas“, kuriuo 1943 m. debiutavo režisierius Lucchino Visconti. Šio filmo siužetas gerai žinome iš amerikiečių filmo „Laiškanės“ visada skambina du kartus“ (1981 m., režisierius Bobas Rafelsonas), jo pagrindą sudaro kriminalinis rašytojo Jameso M. Caino romanas. Ši kūrinį L. Visconti perskaityė dar prieškarienė Prancūzijoje dirbdamas Jeano Renoiro asistentu. Amerikietiško romano veiksmą režisierius perkėlė į B. Mussolini valdomą fasistinę Italiją ir filmavo ne studijos paviljonoose, o purvinose gatvėse ir skurdžiuose interjeruose. Dar nebaigus visų darbų filmą montavęs režisierius bičiulis Mario Serandrei pastebėjo, kad „Ap-

sédimas“ pasižymi kažkokia netradicinė stilistika: „Tokį gyvenimo vaizdavimą aš pavadinčiau neorealizmu.“ Taip žodis „neorealizmas“ tapo terminu, kuriuo bus ilgai vadinami jau pokarinėje Italijoje kurti filmai be prašmatnių dekoracijų, bet pasakojantys jaudinamas paprastų žmonių istorijas.

„Apsédimo“ siužeto koliziją sudaro amerikietiškiems „juodiejiems“ kriminaliams filmams („film noir“) būdinga schema – fatališka moteris priverčia ją pamilius vyrą padaryti musikaltimą. Taip pasielgia ir benzino kolonėlės savininko žmona Džovana (aktoriė Clara Calamai), iškinusi savo jaunajį meilužį Džiną (jį suvaidino vienas žymiausių Italijos aktorių Massimo Girotti) nužudyti jos vyrą. Kad ši idėja negalėjo baigtis laimingai, aišku iš pat pradžių.

Dar vienas M. Carne filmas „Galiorkos vaikai“ (1945 m.) ekranoose pasirodė tik išvadavus Prancūziją. Režisierius specialiai atidėliojo jau baigto filmo premierą, kad finalinė šios emocingos epopėjos karnavalo scena galėtų susilieti su gatvėse siaučiančios šventės triumfu. Dvi grandiozinio filmo dalys „Musikaltimų bulvaras“ ir „Žmogus baltais drabužiais“ apima ilgą laiko tarpu ir daug įvykių. Filme gausu personažų, bet trys pagrindiniai – mamas Žanas Batistas Debiuro (aktorius Jean-Louis Barrault), legendinis XIX a. prancūzų teatro aktorius Frederikas Lemetras (aktorius Pierre'as Brasseur) ir gražuolė Garans (aktorė Arletty) – tampa šiuolaikinių mitų herojais. Autoriai ne veltui brėžia aiškias paraleles su tradiciinaliais prancūzų teatro personažais Arlekinu, Pjero ir Kolombina.

Anot Sauliaus Macaičio (kniga „25 seansai“), „Galiorkos vaikai“ tapo auksčiausiu ir baigiamuoju prancūzų poetinio realizmo mokyklos skyrydžiu. Pergalės kvaitulys netrukė išgaruoti, o nelengva pokarinio gyvenimo realybė reikalavo jau kažkokios kitos kalbos, kitokio meno“. Ir Prancūzijos, ir Italijos kine ištvirtintino komercinės kinas. Jo bruozus puikiai reprezentuoja „Kino pavasaryje“ parodyta režisieriaus Alessandro Blasetti (jį taip pat galima laikyti vienu iš neorealizmo pradininkų) komedija „Gaila, kad ji negera“ (1954 m.), dabar įdomi tik tuo, kad „negeros“ merginos Linos vaidmenį suvaidino tuomet kylančią žvaigždę Sophia Loren.

Kur kas įdomesnį (ir klasikiam fatališkos moters tipui gerokai artimesnį) personažą Luiso Bunuelio „Tristanoje“ (1970 m.), sukurtoje pagal ispanų literatūros klasiko Benito Perez Galdoso romaną, iškūnijo prancūzų kino žvaigždę Catherine Deneuve. Po „Dienos gražuolės“ (1967 m.) tai buvo antrasis aktorės ir režisieriaus susitikimas filmavimo aikštėlėje, pagimdęs dar vieną specinių kino šedevrą.

Kino šedevru paprastai vadina ir vokiečių režisieriaus Rainerio Wernerio Fassbinderio karinė drama „Marijos Braun vedybinis gyvenimas“ (1979 m.), kuriame pagrindinių (ir vieną geriausią savo karjeroje) vaidmenį sukūrė ištikima režisieriaus bendražygė Hanna Schygulla. Jos Marija Braun iškūnija ir amžiną moteriškumą, ir kiekvienai moterai būdingą laimės troškimą, ir beato-dairišką savo tikslu siekių, ir skaudžių iluzijų žlugimo tragizmą. O ar gali būti kitaip? Jei filmas apie moters likimą baigiasi laimingai, tai jau bus ne pasakojimas apie „femme fatale“, o visai kita istorija.

Taip atrodė pirmoji kine „femme fatale“, kurią vaidino danų aktorė Asta Nielsen.

Supostmodernintas Schilleris: senstelėjusios nuopuolio grimasy

Gediminas JANKUS

Režisierius Artūro Areimos naujas pastatymas Kauno valstybiniame dramos teatre – „Plėšikai“ pagal Friedrichą Schillerį – atrodytų, drąsus, novatoriškas, visais atžvilgiais postmodernus, ne tik laužantį įprastus sceninius štampus, bet ir akivaizdžiai besytičiojantis iš pseudovertibių: seilėto jausmingumo, tuščio idealizmo, veidmainingos atjaudos ir kilnumo pridengtos niekšybės... Išivyravjančios ciniškos ir vulgarios šiuolaikinės pasaulėžiūros ir įpročių analizė, negailestinga ir, be abejo, šokiruojanti tiesa apie nūdienos dvasinę sumaištį ir bet kokio moralumo neigimą – tai, mano manymu, turėtų tapti pagrindiniai spektaklio akcentai. Tasai atrodymas būtų realybė, jeigu ne keli tačiau...

Vienas tokių tačiau – A. Areima tyčiojasi ne iš pseudovertibių. Pajuokai išstatomas tikrosios vertybės, moraliniai imperatyvai – kilumas, dora, pasiaukojimas, meilė. It is kloakos ar įvaizdžiu naudojamo unitazo purkštė purška personažų šiurkštumas, bukumas, gatvės žargonas, klozetiinis *popsas* ir kičinės seksos scenos. Šis tačiau nesunkiai nuryjamas, ne tokią dalyką esame prisiziūrėję ir prisiklausę, galų gale juk ir vienas svarbesniu tikslu, ko gero, buvo šokiruoti, paptikinti, suvimidytis sotų ir savimi patenkintą miescionį *buržuju*.

Tokiai šoko terapijai ir suvimidymui pasiekė A. Areima renkasi netradicinius būdus, ši kartą jo režisūros konceptualumas blyks naujomis raiškos priemonėmis, ir scenoje matome naują, nepažįstamą A. Areimą – provokuojanti, ižūlų, besišaipanti, žaidžianti ir parodijuojanti. Kai kurie ankstesniems jo pastatymams būdingi bruožai – aktorių ansambliskumas, psichologinė itaiga, judesio ir vyksmo saveika – „Plėšikuose“ īgauna visiškai kitą skambesį ir išraišką. Kartais apima įspūdis, kad režisierius parodijuoja ne tik kitus, ne tik sąmoningai perkelia (ar įterpia) į veiksmą kultinius tapusių filmų scenų, bet pasisaipo ir pats iš savęs.

Tasai placių reklamuotas Q. Tarantino stilius, neva naudojamas pastatyme, iš tiesų téra fikcija, galimybė sukurti groteską, kalbant apie nūdienos vertybų sistemą, tiksliau, bet kokių tradiciinių vertybų paneigimą, savotišką „antidekalogą“, sykiu pasityciojant ir iš paties tarantiniškojo braizo. A. Areima suplaka įvairius stilius ir mokyklas. Čia galima rasti ir realistinę psychologinę K. Stanislavskio liniją, ir režisierius mokytojo R. Tumino garsujį asociatyvų maštymą, B. Brechto atsiribojimą, lyg ironišką žvilgsnį į save ir personažus iš pakankamai saugaus atstumo, A. Cholino šokio teatro elementų ir, žinoma, aliuzijų į įvairius kultinius „crazy“ filmus.

Pakanka nuorodų bei ženklių ir į paties A. Areimos šioje scenoje statutus klasikos veikalus: H. Ibsono „Šmékla“, F. Schillerio „Laiminguosis“ („Klasta ir meilė“). Tuose spektakliuose dar buvo pagarbos tekstu ir idėjai, viskas atrodė pajungta herojų išgyvenimams ir tragiškai lemčiai atskleisti, o dabar A. Areima aukštyn kojom verčia, išnarsto, išbarsto, išlukštena, išlupinėja ir negailestingai kastruoja nelaimingajį klasiką romantiką, veržlūjį vokiečių idealistą F. Schillerį. Te jis vartosi savo raudonmedžio sarkofage šalia bendraminčio W. Goethe's...

Ką padarsi. Tokie klasikų perdirbiniai, perlydiniai, pertarmės rite ritosi ir ritasi per Euronpos ir Rusijos teatrus. Nūdieniškai traktuoti, papildyti moraliai ir fiziškai sudūlėjusius praeties klasikus nūnai madinga, ir postmodernas scenose džiaugsmingai turškiasi atnaujintų ir suaktualintų praėjusių epochų veikalų puršlose. F. Schillerio „Plėšikai“ ne taip seniai nūdieniškai išsidirbinėjo Rusijos teatruose, ne, ir jose dažniausiai tapdavo arba šiuolaičinių gangsterių juodumas odinėmis striukėmis, arba modernias technologijas perpratusias intelektualinius teroristais, gebančiais šokdinti vyriausybes ir politikus. Tačiau tuo-se perdirbiuose stengtasi išlaikyti bent dailelę F. Schillerio uždegančio patoso ir nužmogėjimo neigimo.

Ką gi, atrodo, A. Areima, entuziastingai griežėsi klasiko moderninimo, užsižaidė ir ištęsėkė visą idealistinį dramos užtaisą, išgramdė bet kokias užuominas apie priežastis, nuvedusias du tokius skirtingus brolius tokiai skirtingais tragiskais keliais. Tipiniai gangsteriai, atkelievę iš kitų teatrų scenų ir kino filmų, vadovaujami vyresniojo sūnaus Karlo (Tomas Rinkūnas), siaučia scenos erdvėje, tik nežinia prieš ką, kodėl, už ką, dėl ko.

Gangsterių komandos vyrukai improvizuoja, dažniausiai primityviai, klozetine leksika, kaip ir priklauso gangsteriams, ne be reikalo nuolat užsižaidžia vyru-moterų tualetų durimis, neva netycia jas supainiodami, tai juk juokinga, ar ne? A. Areimai juokinga, gal net giliamintiška, o man tas draikymasis, pajvairintas blondinės palydovės erotiniams pasiraištymai, primena blogiausio lygio skečus ir rusiškų provincijos teatrėlių *kapustnikus*.

Bala nematė tu *kapustniku*, gangsterių, tu vienodų lagaminelių, prikimštų, be abejo, banknotų ir narkotikų, bala nematė tos tradicinės, įprastos traktuotės, tebūnie tai konceptualus režisūros sumanymas – mano minėta patyčia iš stampų, klišių ir iki šleikštumo įkyrėjusios manipuliacijos.

Juk apskritai F. Schilleris taip perdarytas, taip neatpažįstamai suknėžintas ir suluošintas, kad norisi šaukti: „Autorių, autorių į sceną!“ Autorius nesunkiai numanomas, iš programoje publikuojamų „repeticijų užrašų“ atpažistame A. Areimos bražą, žinoma, gal ir koletyvinės kūrybos bei laisvės siaučiant literatūros lankose būta. Užmojai, ką ir sakyti, grandiozinių, tik rezultatai nykūs. Ne be reikalo didiesiems meistrams klasiką perrašo profesionalai – prisiminkime kad ir A. Sokurovo filmą pagal W. Goethe's „Fausta“.

Kauno kūrybinė grupė, perdirbdama „Plėšikus“ ne tik aukštyn kojomis viską apvertė, bet ir labai netolygiai sudėliojo akcentus, didžiausią emocinį ir idėjinį krūvį sutelkdami ties jaunesniojo sūnaus Franco linija. Jų vadinantis Saulius Čiučelis tikrai vertas pagyrimo ir liaupsės už įtaigų suskaldytos, liguistos personažo sąmonės atskleidimą, už vis labiau temstančio proto (sąžinė jau seniai prarasta) proveržius, autentiškus pykčio ir neapykantos priepluolius. Žinoma, ir šioje linijoje pakanka klišių, gal ir parodinių, tačiau tokiu įtaigumu, be jokio atsiribojimo pateikiamas herojaus nuopuolio kelias gana įtaigus ir išsiskiria iš viso spektaklio juokdariskio pagrindo.

S. Čiučelis, dramatiškai ir realistiškai perteikdamas Franco patologinę neapykantą, pavydą, kancią, išsimena scenose su Amalija (Indré Patkauskaitė), kuri kuria ištikimą ir mylinčią jo brolių sužadetinę – net ir paniekinta, sutrypta ji išlaiko dvasinį tyrumą ir savo jausmą. Tai bene vienintelis personažas, siek tiek primenantis romantiškąjį F. Schillerio dvasią. Daugiau jai pasireikštį néra kaip – tekstas taip nustekantas, kad ne tik siame duete trūkineja bet kokios logikos gijelės.

Francas, veidmainingai šokčiodamas ir dūsaudamas scenose su invalidu savo tévu Maksimilijanu (dar viena kaukéta, nuolat „antytės“ reikalaujanti T. Rinkūno išnara, akivaizdi groteskiška parodija), lyg pamėgdžioja žinomų filmų herojus, it koks „Kaukés“ personažas, jis keičia tembrą, mimiką, plastiką, o finale, kaip Al Pacino filme „Karlitó keliai“, šlamščia baltuosius miltelius tiesiog nuo grindų ir galų gale nusibaigia...

Minėjau daugybę aliuzijų ir svetimų ženklų. Visų ir išvardyti neįmanoma, tačiau ši priminsiu. Perdirbdamas F. Schillerį, A. Areima abiejų brolių nesuveda, vyresnysis plėšikų vadas tévo gyvo nepamato, apskritai jie veikia atskirai, skirtinguose pasaulyose, iš tos begalinės autorius kupiūros suponuoją būtinybę dėlioti įvairiausias neva žaismingas ar giliamintiškas įžvalgas. Nors režisierius savo užrašuose ir nusibraižo „trijų vyru trikampi“ – Tėvas, Francas, Karlas, jų sąveikos néra, arba jis labai menka, tik punktyrais nužymėta. Gal dėl to Tėvas ir numarinamas taip anksti, ir cia A. Areima sumasto įboginti antkapį scenon su akivaizdžiai aliuzija į E. A. Poe „Varną“.

Nevermore... Nevermore... užrašyta, o dėl

aiškumo gerai matosi ir varno siluetas.

„Kartą vėliau naktį žvarbią, kolei aš maščiau pavargęs...“ (vertė Kęstutis Navakas).

Nuovargio žymės, intelektualinio nuovargio, kai kur kyšo išdavikiškai. Kaip sakydavo teatrolugas Egmontas Jansonas, „daug ambicijų, bet mažai amunicijos“. Tada lieka „crazy“ ir dar kartą „crazy“. Iš filmų, literatūros, ameniškių patirčių ir svetimų itaku.

Nevykius implantu laikyčiau naujo personožo – Kosinski (Inga Mikutavičiūtė) sukurimą. Režisūra pateikia staigmeną: vyrukai transformuoja į merguželę, tokią klydinėjančią paminkles ar patvorių lervutę, ir tik tam, kad gangsterių *chebrytē* savo reakcijomis galėtų pajuokinti publiką.

Iš tiesų jie juokingi bukagalviai ir nė iš tolo neprilygsta klastingajam kuoktelėjusiam narkomanui Francui. O juk T. Rinkūnas, vyresnysis Karlas, gangsterių vadas, ir negali priilygti, nes visi tekstai, bent šiek tiek paaškinantys šio personažo esmę ir polinkius, širdy glūdinti idealizmą ir neapykantą prievertai, melui ir turtui, negailestingai išskaptuoti, tad aktoriui lieka improvizuoti, parodijuojant masinės maldos psichozę, tiktai pasityciojant iš Pastorius (Sigitas Sildauskas).

Laukiau to garsiojo Karlo monologo, pakylio, krauju parašyto, kuris nepadarytu gėdos jokiai supostmodernintai dramai... deja, nesulaukia. Vietoj to – vėl banalus ir matytas lagaminelių métymas, šaudymas, aikčiojimas ir tipiškai areimiško personažo – Voverės (I. Patkauskaitė) – pasirodymai...

Beje, S. Čiučelio Francas įdomus ir netikėtas scenos su savo tarnu Hermanu. Gintautas Béjeras motyvuotai ir įtikinamai atskleidė nuolankumo ir vergiškumo sindromą, prieraišumas prie savo kankintojo – logiskas. Tačiau dar kartą demonstruojamas stilių neatitikimas, prieštara tarp visiškai skirtingų plotnių ir traktuocių. Psychologinis realizmas niekaip nesilipdo prie brechtikojo atsiribojimo, o kai tokių eklektika tampa vyraujanti, prarandama bet kokia motyvacija.

Skambiai reklamuotas „antidekalogas“ išsikvepia nuo pirmųjų scenų, nes spektaklyje nėra jokio „anti“. Nėra nusikaltelių, nusikaltimų, motyvacijų, yra tik klydinėjantys, gerokai nuvaregė ir narkotikų prisiurbė iš įvairiausių scenų surankioti personažai. Nėra ir šileiškos dvasios užuominos – „Prieš tironus“!.. O tai juk buvo „Plėšikų“ moto. A. Areimai šitai nebeaktau. Nėra tironų. Nėra prievertos. Nėra nelygybės. Kam tada reikalinga Karlo auka?

„Žiūrovas tegu ieško: kas kalčiausias? Kas kaltas dėl neapykantos“, – didaktiškai teigiamo „Repeticijų užrašuose“. A. Areima nori, kad žiūrovas ieškotų. O režisierius? Jam ieškoti jau nereikia? Pakanka mestelti reklaminių jaukų Laisvės alėjoje – „ieškomi plėškai, apvogė teatro kasa“... Pakanka scenoje įrengti kultinių filmų ir senstelėjusių rusiškos mokyklos pastatymų kunstikamerą... Et, Kauno muzikėliai viskā praris, ar ne, pone Areima?..

5 d., ketvirtadienį,
17.30 val. Rašytojų klube
(K. Sirvydo g. 6, Vilnius)
– Lietuvos nacionalinės kultūros ir meno premijos laureato, poeto Marcelijaus Martinačio autorinis vakaras. Dalyvaus literatūros kritikas Valentinas Sventickas, saksofonininkas Petras Vyšniauskas.

11 d., trečadienį,
17.30 val. Rašytojų klube
– Herkaus Kunciaus autorinius vakaras iš ciklo „Prozos dienos“. Kartu su autoriumi dalyvauja Laimantas Jonušys ir Alvydas Šlepikas.

12 d., ketvirtadienį,
12.45 val. Mickūnų vidurinėje mokykloje (Miško g. 2B, Mickūnai, Vilnius r.) – renginys iš ciklo „Prozos dienos“, dalyvauja rašytoja Birutė Jonuškaitė.

16 d., pirmadienį,
17.30 val. Rašytojų klube – vakaras iš ciklo „Jauni ir talentingi“. Dalyvaus: Rasa Milerytė (poezija), Karolis Klimas (proza), Mindaugas Kirkas (poezija), Justina Katkevičiūtė (proza), Urte Maskuliūnaitė (pasakos). Dainuoti: Violeta Bučiūtė, Andrius Ramoška ir Zita Variakojytė. Vakarą ves Tomas Taškauskas.

Iki balandžio 13 d. Rašytojų klube veiks dailininkė Marijos Mačiuikienės jubiliejinė tapybos paroda.

I renginius įėjimas nemokamas. Smulkesnė informacija tel. (85) 2629627; (85) 2617727.

Kultūros diena Kaune

14 d., šeštadienį,

12 val. Rotušės aikštėje – akcija „Palinkėkime kultūrai“: Vilniaus dailės akademijos Kauno dailės fakulteto studentai kvies Kauno miesto žmones savo linkėjimais kultūrai prisidėti prie aikštėje sumontuoto ir lietuviškais ornamentais puošto 15 m aukščio ir 3 m skersmens saldainio dekoravimo.

13.30 val. Interjero ir dizaino centre „Artis“ (Savano g. pr. 178) – fotografo Jono Petronio ir dailininkės Albinos Žiupsnytės bei Antano Andžiaus parodos atidarymas skambant džiazu.

15 val. Nacionaliniame M. K. Čiurlionio dailės muziejuje (V. Putvinskio g. 55) – konferencija „Kultūros kaitos gairės: įgyvendinimo galimybės“. **15 val.** „Miesto Kūrybinės industrijų ir viešųjų erdvų dinamika“: Pranešėjas – filosofas, kultūros teoretikas Gintautas Mažeikis. **15.30 val.** „Gerosios kūrybinės partnerystės patirtys“. Pranešėja – projekto „Kūrybinės partnerystės“ vadovė Milda Laužikaitė. **16 val.** „Ar verta verslo įmonėms bendradarbiauti su kultūros organizacijomis?“: Pranešėjas – verslo praktikas, „Volfas-Engelman“ prekės ženklų atkūrėjas Vytautas Meištės. **16.45 val.** „Meno inkubatorijų kūrimas Lietuvoje“. Pranešėjas – Raudonario menui inkubatoriaus vedėjas Zigmantas Kalėsinckas. **17.15 val.** „Muziejuje konceptualiai: kultūrystės modeliai“. Pranešėjas – Vilniaus universiteto muziejaus direktorius Ramūnas Kondratas. Konferencijos moderatorė – Ina Pukelytė, Kauno kultūros ir meno tarybos pirmmininkė.

19 val. Kauno paveikslų galerijos kieme (Doneleičio g. 16) – Vaidos Tamosevičiūtės akcija „Kultūros nuplovimas“.

19 val. kavinėje „Kultūra“ (Donelaičio g. 16) – Kauno Bigbando muzikantų koncertas.

20.30 val. kavinėje „Kultūra“ (Donelaičio g. 16) – „Kultūros dienos džiugės“. Programa organizuojama kartu su 7-uoju multimedijos meno ir muzikos festivaliu „Centras“. Po atviru dangumi – audiovizualiūnė projekcija „Sąsajos. Ekranas miestui“, kavinėje – muzika gyvai su MaxiJ ir Shkema, vaizdas gyvai su VJ Kultūrinis veiksmas.

Kultūros dienos Kaune organizatoriai:

Kauno miesto Kultūros ir meno taryba, Vytauto Didžiojo universitetas, Vilniaus Dailės akademijos Kauno dailės fakultetas, Visuomenės organizacija „Vieningas Kaunas“, Lietuvos dailininkų sąjungos Kauno skyrius, Multimedijos meno ir muzikos festivalis „Centras“,

Partneriai</p

92-ojo kūrybinio sezono balandžio mėnesio repertuaras

5 d., ketvirtadienį, 13 d., penktadienį, 18 val. Penktojoje salėje (Laisvės al. 71) – Gycio Padegimo „JAH“. Dviejų dalių dokumentinė fantasmagorija. Režisierius Gytis Padegimas. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilieta kaina – 30 Lt.

6 d., penktadienį, 18 val. Rūtos salėje (Laisvės al. 71) – Yukio Mishima „Markizé de Sad“. Dviejų dalių ironiška fantazija. Režisierius Artūras Areima. Spektaklio trukmė – 2.45 val. Bilieta kaina – 30 Lt.

6 d., penktadienį, 19 val. Mažojoje scenoje (Laisvės al. 71, V a.) – Ingeros Hagerup „Stiklinė arbatos su citrina“. Vienos dalių komedija. Režisierė Danutė Juronytė. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieta kaina – 25 Lt.

7 d., šeštadienį, 12 val. Penktojoje salėje (Laisvės al. 71) – Lewis Carrollio „Alisa stebuklų šalyje“. Spektaklis vaikams nuo 8 m. Adaptacijos autorė ir režisierė Ewa Piotrowska. Spektaklio trukmė – 1.30 val. Bilieta kaina – 15 Lt.

7 d., šeštadienį, 11 d., trečiadienį, 18 val. premjera! Rūtos salėje (Laisvės al. 71) – Friedricho von Schillerio „Plēsikai“. Antidekalogas (N-16). Režisierius Artūras Areima. Spektaklio trukmė – 1.50 val. Bilieta kaina – 40 Lt.

10 d., antradienį, 18 val. Rūtos salėje (Laisvės al. 71) – Sofi Oksanen „Apsivalymas“. Vienos dalių drama. Režisierius Jonas Jušašas. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilieta kaina – 30 Lt.

11 d., trečiadienį, 19 val. Tavernos salėje (Keštūčio g. 62) – Tono Guerros „Ketvirtoji kėdė“. Vienos dalių komedija. Režisierius Rolandas Atkočiūnas. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieta kaina – 25 Lt.

12 d., ketvirtadienį, 18 val. Rūtos salėje (Laisvės al. 71) – Bian Friel „Stebuklingasis Tenesis“. Režisierius Gytis Padegimas. Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilieta kaina – 30 Lt.

12 d., ketvirtadienį, 18 val. Mažojoje scenoje (Laisvės al. 71, V a.) – Šolomo Aleichemo „Mendelio milijonai“. Vienos dalių komedija. Režisierius Algimantas Pociūnas. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieta kaina – 25 Lt.

14 d., šeštadienį, 18 val. Penktojoje salėje (Laisvės al. 71) – „Laimingi“. Dviejų dalių spektaklis pagal Friedricho von Schillerio „Klastą ir meilę“. Režisierius Artūras Areima. Spektaklio trukmė – 2.40 val. Bilieta kaina – 30 Lt.

15 d., sekmadienį, 12 val. Mažojoje scenoje (Laisvės al. 71, V a.) – „Kiškis pabegėlis“. Vienos dalių muzikinių spektaklių vaikams nuo 5 iki 105 m. pagal Liudviko Jakimavičiaus knygelę „Lapė ir kaišai“. Režisierė Agnė Sunklodaitė. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieta kaina – 15 Lt.

15 d., sekmadienį, 17 val. Penktojoje salėje (Laisvės al. 71) – Abi Morgan „Mažutis dinamitas“. Vienos dalių spektaklis. Režisierius Gintaras Varnas. Spektaklio trukmė – 1.30 val. Bilieta kaina – 30 Lt.

15 d., sekmadienį, 18 val. Ilgojoje salėje (Keštūčio g. 62) – Jeano-Lucu Lagarce „Tolima šalis“. Dviejų dalių drama. Režisierius Gintaras Varnas. Spektaklio trukmė – 3.15 val. Bilieta kaina – 25, 30 Lt.

17 d., antradienį, 18 val. Ilgojoje salėje (Keštūčio g. 62) – Timothee de Fombelle „Švyturys“. Vienos dalių monospektaklis. Režisierius Gintaras Varnas. Spektaklio trukmė – 1.15 val. Bilieta kaina – 25 Lt.

18 d., trečiadienį, 18 val. Penktojoje salėje (Laisvės al. 71) – Jeano Dello ir Geraldo Sibleyraso „Tegyvuoja Bušonas“. Vienos dalių komedija. Režisierius Ričardas Vitkaitis. Spektaklio trukmė – 1.40 val. Bilieta kaina – 30 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 71) dirba kasdien 10.30–19 val., tel. 22 40 64. Bilieta taip pat platina *Tiketa*.

Kauno kamerinis teatras

5 d., ketvirtadienį, 18 val. Leonido Andrejevo „Judas Iskarijotas“. Vyksmas su pertrauka. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 2.10 val. Bilieta kainos – 20, 25 Lt.

12 d., ketvirtadienį, 18 val. festivalis „Lietuvos teatrų pavasaris Kaunas 2012“. Daivos Čepauskaitės „Dienai ir naktis“. Dviejų dalių drama. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilieta kainos – 24, 30 Lt.

13 d., penktadienį, 18 val. svečiuose Lietuvos nacionalinius dramos teatras – Juhos Jokelos „Fundamentalistai“. Dviejų dalių spektaklis. Režisierius Jonas Vaitkus. Spektaklio trukmė – 2.15 val. Bilieta kaina – 30 Lt.

14 d., šeštadienį, 18 val. Daivos Čepauskaitės „Be galio švelni žmogžudystė“. Dviejų dalių juodoji komedija pagal Réjaus Bredberio kūrybą. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 2.10 val. Bilieta kainos – 24, 30 Lt.

15 d., sekmadienį, 18 val. Aleksandro Volodino „Penki vakarai“. Dviejų dalių romantinė drama. Režisierius Algimantas Pociūnas. Spektaklio trukmė – 2.10 val. Bilieta kainos – 24, 30 Lt.

18 d., trečiadienį, 18 val. Michalo Walczako „Pirmasis kartas“. Dviejų dalių spektaklis. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 2.10 val. Bilieta kainos – 24, 30 Lt.

Teatro kasa (Keštūčio g. 74A) dirba I–V 14–18 val., VI–VII 11–18 val., tel. 22 82 26. Bilieta taip pat platina *Bilieta.lt* ir *Bilieta pasaulis*.

Nemunas ISSN 0134-3149

Leidžiamas nuo 1967 m. balandžio mėn.

Išeina ketvirtadieniais

Gedimino g. 45, 44239 Kaunas
Telefonas ir faksas – (8-37) 322244

El. paštas: nemunasredakcija@gmail.com
Internetinis adresas: <http://www.nemunas.net>

Indeksas 0079
Steigėjas ir leidėjas — Lietuvos rašytojų sąjunga
Steigimo liudijimas Nr. 405
Spausdino TAURAPOLIS
Tiražas 1500
Rankraščiu nerecenzuojame ir negrąžiname.

5 d., ketvirtadienį, 19 val. Vytauto Balsio „Žmogus medyje“. Tragikomedija. Režisierius V. Balsys. Spektaklio trukmė – 1.10 val. Bilieta kainos – 30, 35 Lt.

6 d., penktadienį, 19 val. premjera! Aleksej Slapovskij „Nuo raudonos žiurkės iki žalias žvaigždės“. Režisierius Darius Rabašauskas. Bilieta kaina – 35 Lt.

13 d., penktadienį, 19 val. „Katytė „P““. Spektaklis tik suaugusiesiems pagal Eve Ensler pjesę „Vaginos monologai“. Režisierius Vytautas Balsys. Spektaklio trukmė – 1.30 val. Bilieta kainos – 35, 40 Lt.

14 d., šeštadienį, 18 val. premjera! Mario Fratti „Sesuo“. Režisierius Artūras Žukauskas. Bilieta kaina – 40 Lt.

15 d., sekmadienį, 12 val. Agnés Dilytės „Kreivos daiktų istorijos“. Pasaka vaikams. Režisierius Audrius Baniūnas. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieta kaina – 14 Lt.

15 d., sekmadienį, 18 val. Gregory Burke „Gagarino gatvė“. Režisierius Vytautas Balsys. Spektaklio trukmė – 1.30 val. Bilieta kaina – 35 Lt.

Teatro kasa (M. Daukšos g. 34) dirba III–V 15–19 val., VI 15–18 val., VII – valandą prie spektaklių, tel.: 40 84 70, 22 60 90. Bilieta taip pat platina *Bilieta.lt*.

Kauno valstybinis lėlių teatras

9 d., pirmadienį, 12 val. Šv. Velykų proga – spektaklis šeimai „Užburtos pilies paslaptis“. Mīslėliaiistorija apie amžinos meilės stebuklą. Režisierius Olegas Žiugžda. Nuo 6 m. Bilieta kainos – 8, 10, 12 Lt.

14 d., šeštadienį, 12 val. „Undinėlė“. Režisierius Olegas Žiugžda. Pagal H. Ch. Anderseno pasaką. Nuo 5 m. Bilieta kainos – 10, 12, 15 Lt.

15 d., sekmadienį, kviečiame vaikučius ir tėvelius pasitikti Vaikų Velykėles Lėlių teatre. **11.30 val.** su Jumis bendraus ir žais Velykų Močiutė. Nepamirškite atsinešti margutį! **12 val.** „Pasaka apie lietus lašelį“. Apie tai, kokie esame svarbūs, nepakartojami, reikalingi. Režisierius Olegas Žiugžda. Nuo 3 m. Bilieta kainos – 8, 10, 12 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 87A) dirba IV–V 11–17 val., VI–VII 10–14 val., tel. 22 16 91. Bilieta taip pat platina *Bilieta pasaulis*.

Kauno valstybinis muzikinis teatras

5 d., ketvirtadienį, 18 val. Lino Adomaičio „Dulkiai spindesys“. Dviejų dalių šokio spektaklis. Choreografai ir libreto autorai Dainius Bervingis ir Gintaras Visockis, dailininkė Marija Rubavičiūtė. Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilieta kainos – 20, 30, 50, 60, 100 Lt.

9 d., pirmadienį, 18 val. Gaetano Doniceco „Liuciija ja Lamermur“. Triju veiksmų opera. Skirta teatro vyr. dirigento Julius Geniušas, pastatymo meno vadovė Dalia Ibelhauptaitė, režisierius Gediminas Sedulkis, scenografas ir šviesų dailininkas Andu Dumitrescu (Rumunija), kostiumų ir grimo dailininkės Juozas Statkevičius, choremeisteriai Ramūnas Tilvikas, Rasa Vaitkevičiūtė. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilieta kainos – 20, 30, 50, 60, 100 Lt.

11 d., trečiadienį, 17 val. Ričardo Rodžerso „Muzikos garsai“. Dviejų veiksmų miuziklas visai šeimai. Režisierius Nerijus Petrokas, dirigentas Julius Vilnonis, dailininkė Virginija Idzelytė. Spektaklio trukmė – 2.45 val. Bilieta kainos – 7, 15, 20, 25, 50 Lt.

12 d., ketvirtadienį, 18 val. Džoakino Rosinio „Sevilijos kirpejas“. Triju dalių komiška opera. Dirigentas Jonas Janulevičius, režisierius Gintautas Želvys, dailininkė Tatjana Astafjeva (Rusija). Spektaklio trukmė – 3 val. Bilieta kainos – 15, 20, 35, 40, 100 Lt.

13 d., penktadienį, 18 val. Imrės Kalmano „Grafaite Marica“. Triju veiksmų operetė. Režisierius Alexey Stepaniuk (Rusija), dirigentas Jonas Janulevičius, scenografas Frieder Klein (Austrija), kostiumų dailininkė Kotryna Daujotaitė, choreografas David Avdysh (Rusija). Spektaklio trukmė – 3.10 val. Bilieta kainos – 15, 20, 35, 40, 100 Lt.

14 d., šeštadienį, 18 val. Johano Štrauso „Vienos kraujas“. Triju veiksmų operetė. Atnaujinimo režisierius Gediminas Maciulevičius, dirigentas Virgilijus Visockis, atnaujinimo dailininkė Marta Vosylūtė, choreografas Aleksandras Jankauskas. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilieta kainos – 15, 30, 45, 50, 100 Lt.

15 d., sekmadienį, 12 val. Zitos Bružaitės „Voro vestuvės“. Dviejų veiksmų operėlė-baletas vaikams. Choreografas Jurijus Smoriginas, dirigentas Virgilijus Visockis, scenografas Iveta Ciparytė, kostiumų dailininkė Ana Lorens. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilieta kainos – 7, 12, 18, 20, 50 Lt.

15 d., sekmadienį, 18 val. Eltono Džono, Timo Raiso „Aida“. Dviejų dalių miuziklas. Režisierius Vytenis Pauliukaitis, dirigentas Jonas Janulevičius, scenografas Adomas Jacovskis, kostiumų dailininkė Aleksandra Jacobskytė, choreografas Arikas Krupas. Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilieta kainos – 25, 40, 70, 80, 150 Lt.

16 d., pirmadienį, 18 val. Kauno choreografijos mokyklos moksleivių koncertas. Bilieta kainos – 7, 15, 20, 25, 50 Lt.

18 d., trečiadienį, 18 val. Leo Faliso „Madam Pompadur“. Dviejų dalių operetė. Režisierė ir choreografe Anželika Cholina, dirigentas Jonas Janulevičius, scenografas Marijus Jacovskis, kostiumų ir grimo dailininkas Juozas Statkevičius. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilieta kainos – 15, 30, 45, 50, 100 Lt.

Teatro kasa (Keštūčio g. 91) dirba II–VII 11–14, 14.45–18 val., tel. 20 09 33.

Vyriausasis redaktorius

Viktoras Rudžiškės – tel.: (8-37) 322244, (8-610) 67255

Referentė – Aurina Venislovaitė – tel. (8-37) 322244

Viktoras Rudžiškės (KAUKO LAIPTAI) – tel.: (8-610) 67255

Vyriausiojo redaktoriaus pavaduotoja –

Gražina Viktorai Petrošienė (TILTAI) – tel.: (8-37) 322266

Naujienų redaktoriai: Audronė Meškauskaitė – tel. (8-37) 322251, (8-615) 24983 Andrius Jakučiūnas – tel. (8-611) 98945, el. paštas: jakuciunas@gmail.com

Apžvalgininkai: literatūra – Jurga Tumasonytė; fotografija –

Romualdas Rakauskas; muzika – Eugenija Žakiene; kinas –

Kauno karuselė

Balandžio 3 d. galerijoje „Kauno langas“ atidaryta tapytojo Algirdo Skačausko (1955–2009) piešinių paroda „Café Golgota“. Joje pri- statoma svarbi šio menininko kūrybos dalis – religinės temos darbai, kurių dauguma bus eks- ponuojami pirmą kartą.

Parodą surengti paskatino noras atidžiau pažvelgti į A. Skačausko kūrybos paliki- mą, pamažu atveriant visus jo kūrybos klo- dus. Religiniai siužetai yra svarbi, tačiau iki šiol išsamaus pristatymo nesulaukusi jo kū- rybos dalis. Kristus, Judita, Magdalena, Ju- das, Trys karaliai, angelai, šventikai ir vie- nuolai – tai figūros, kurių gausu dailininko kūryboje.

„Galbūt siužetas „Café Golgota“ galėtų pa- dėti apibendrinti A. Skačausko kūrybą. Joje šventumas supintas su žemiškuoju pasauliu, jo žaismė ir banalybe, yra nepagražintas ir kaip tik dėl to tikresnis“, – sakė vienas parodos ren- gėjų, dailininko sūnus Jonas Skačauskas.

„Emocingi, ekspresyvūs, subtilūs, jokios technikos nesuvartytai Algirdo piešiniai, Kristaus, šventųjų, naminių gyvuliukų atvaizdai, per- smelkti švelniai ironiško ir poetiško tapytojo žvilgsnio, sukuria naują meninę tikrovę, be ga- lo tikrą ir ītaigią“, – pasakoja menotyrininkė Algė Gyliénė.

Parodos lankytojai išvys daugiau nei 20 pie- šinių iš įvairių dailininko kūrybos laikotar- pių. Jie buvo atrinkti iš daugiau nei šimto religijos temai skirtų darbų. Piešinių rinkini

papildys du tapybos darbai – „Kristaus gal- va“ ir „Café Golgota“.

„Džiaugiamės, jog galerija pasiūlė surengti teminę parodą. Joje netrūksta žaismingumo, nors vis dėlto dominuoja religiniai motyvai. Ateityje dailininko kūrybą ketiname pristatyti ir kitu kampu, pavyzdžiu, atrinkti vien tik kasdienybės personažams skirtus piešinius arba tik erotinius, kurių taip pat yra nemažai“, – sakė J. Skačauskas.

Balandžio 3 d. galerijoje „Aukso pjūvis“ atidaryta Vytauto Povilaičio tévo (1927–2009) ir Vytauto Povilaičio sūnaus (g. 1970) tapybos paroda. Šiais metais tai jau trečioji projekto „Du- etai“ ekspozicija, pristatanti kauniečių tapytojų kūrybą.

Šioje parodoje eksponuojami tévo ir sūnaus velyviausiojo periodo darbai.

V. Povilaičio tévo, garsaus Lietuvos dailininko modernisto, tapyba paskutiniaisiais intensyvaus kūrybinio darbo metais tapo kito. Menininkas buvo puikus peizažistas, su- kūrė daug portretų, teminių kompozicijų, bet dar svarbiau tai, kad sovietmečiu, kai buvo galimas tik vienas stilius (socrealizmas), kūrė abstrakcijas, taip atverdamas naują puslapį Lietu- vos dailėje.

Paskutinieji dailininko darbai datuojami maždaug 1997–2004 m. Jis pamėgo ornamen- tinius motyvus ir keistas užslėptas figūras. Kompozicijose gausu ne tik įvairiausių pavidalų ir juos charakterizuojančių specialiai apibrauktų detalių ar dažnai kartojamo vieno storo brūkš- nio, bet ir spalvų margumyno. Nėra griežtų juo-

dų povilaitiškų linijų, ornamento zonose atsi- randā ekspresyviai tapybai neiprastų tiesių, lyg liniuote nubrėžtu baltų atkarpu.

Atrodo, dailininkas nori daug ką išbandyti, gręžiasi į primityvizmą ir tapo keistus pavidalus su balsiomis išdažytomis kaukėmis, lipte lipan- cius vienam kito, viskai vaizduoja neperregi- mai ir naudoja akį režiančius spalvų derinius. Šita dažų, spalvų ir formų gausa paveikslė daug pasako, bet daug ir nutyli. Neperregimos tampa ne tik parinktos spalvos, bet ir iš jų sudėlioti simboliai, bendras kompozicijos naratyvas.

Paskutiniuosius penkerius gyvenimo metus dailininkas nekūrė. Vis dažniau mintimis nuklysdavo ne i tapybą, bet į savo viziją pa- saulius. Dailininkas V. Povilaitis tapė penkias dešimt metų, nuo 1954-ųjų iki 2004-ųjų. Šio menininko darbai atspindi ištisą modernistinę lietuvių tapybos epochą.

Sūnus V. Povilaitis pasakoja, kad tévas labai mėgo gamtą, jie dažnai važiuodavo į Latvijos pajūri tapyti. Galbūt šios patirtys turėjo įtakos, kad tiek tévas tiek sūnus neretai vienu atsiliekimui pradėdavo ir užbaigdavo paveikslę. Jeigu grįždavo prie darbo, tai daug vėliau.

„Neatsimenu, kada pradėjau piešti. Kiek sa- ve prisimenu, tiek pačiai. Eidavau paskui té- va į dirbtuvę ir tapydavau“, – prisimena sūnus.

V. Povilaičio sūnaus darbai sukurti panašiu laikotarpiu kaip ir tévo. Dabar, prisipažista jis, nustojo tapyti, bet gali būti, kad trumpam, kad tai tik pauzė, atokvėpis.

Dailininko darbuose juntama tévo spalvų gama, technika, kartu ir pagrindiniu taisykliu nebuvinimas, savotiškas „chuliganizmas“ dide- liu formato aliejinės tapybos darbuose. Iš tik-

ryjų visa tai perimta iš tévo, tačiau, pasak auto- riaus, jis negalėtų studijuoti tapybos, negalėtų, kad kas vedžiotų jį už rankos. Tévo pamokos būdavo lakoniškos ir radikalios: arba gerai, arba blogai, o kur blogai, privalejai pats suvokti.

Sūnus darbų pavadinimai – „Pasisveiciavimas“, „Kažkur prie geležinkelio“, „Pasiekia- ma ir nepasiekiamą“, „Moteris vynuogynė“ – atrodyti, nurodo mums konkretias vietas ir vi- zijas, tačiau tapytojas pataria neapsigauti: jam nėra svarbus pavadinimas, gal jis tokį sugalvo- ja pagautas akmirkos nuotaikos, tad nevertėtų prie jo prisirišti. Ir priduria (galbūt tai tapytojo *credo*): „Svarbiausia paveikslė – spalvų skamb- bejimas, arba jis yra, arba jo nėra. O visa kita niekis.“

Kristina BUDRYTĖ-GENEVIČĖ

„Nemunas“ rekomenduoja

Kitokio kino klube – „Paukštis, kuris neskraido“

Gediminas JANKAUSKAS

Antradienį, balandžio 10 d., Kitokio ki- no klube žiūrėsime Nyderlanduose 2007 m. sukurta dramą „Paukštis, kuris neskraido“. Šis filmas pratešia žiūrovų šiltai sutiktą ciklą „Iš kino centro „Skalvija“ kolekcijos, klube ro- dytą sausį ir vasari.

Nyderlanduose sukurta drama „Paukštis, kuris neskraido“ pasakoja apie pusamžę mo- terę, vardu Melodi, kuri gauna žinutę, kad Pietų Afrikoje esančiame Johannesburgo prie- miestuje mirė jos kadaise atstumta ir jau vie- nuolika metų nematyta dukra. Melodi nori suspėti į laidotuves ir randa gimtinę labai pasikeitusią. Dabar čia viskas užpustyta smėlio. Tik nedidelė tam siaodžių grupelė, atskirta nuo civilizacijos, susitaikė su sudėtingu gy- venimu amžiuose smėlynuose. Čia Melodi sužino, kad turi dešimtmetį anūką Riverę.

Nors ši staigmena moters nenudžiugina, ji ryž- tasi berniuką globoti. Tačiau Riveris nenori pripažinti jam visiškai svetimos močiutės. Berniuko tévas Skupas, muzikantas ir mies- telio paštininkas, taip pat nepageidauja, kad Melodi čionai užsibūtų. Bet kilusi smėlio audra padeda močiutei ir anūkui pajusti vie- nas kitam artimus jausmus. Moteris supran- ta, kokią klaidą kadaise padarė.

Paukščiai, kurie neskraido, Afrikoje (jo- je buvo kuriamas šis filmas) vadiniams stru- cių. Konditorei Melodi (ją vaidina amerikie- cių aktorė Barbara Hershey) strucių kiaušiniai anksčiau buvo tik egzotiška tortų sude- damoji dalis. Dabar ir šie paukščiai (afrikie- tiškas jų apibūdinimas tinka ir filmų her- jams), ir jų kiaušiniai moteriai įgauna visai naują prasmę. Daužydama storą senų konflik- tų, ambicijų ir susvetimėjimo kiautą Melodi keičia savo pačios gyvenimą.

Savaitgalis prie televizoriaus

Velykų savaitgalis su margučiais ir ryškiais filmais

Gediminas JANKAUSKAS

Penktadienio vakarą (0.30 val., LTV) cikle „Lietuvių kino aukso fondas“ bus rodoma režisieriaus Marijono Giedrio drama „Nesėtų rugių žydejimas“ (1978 m.), sukurtą pagal Vytauto Bubnio romaną. Šio rašytojo kūriniai motyvai M. Giedrys pastatės ir daugiau filmų – „Per- skeltą dangų“ (1974 m.) bei „Paro- dų rūmus“ (1988 m.). „Nesėtų ru- gių žydejime“ veiksmas neskubiai plėtojasi Kaune. Darbininko Antano Petrušionio (jį vaidina Donatas Banionis) šeimoje neretai kyla konfliktų. Mat vedės šeimininko sūnus Viktoras tarnauja kariuomenėje, o namie su uošviais likusi jo žmona Deimantė, nors ir augina mergytę, vis vėlai grįžta namo. Gyvendama be vyro, moteris tapo inžineriaus Leono Raižio meiliuže. Jaunai sei- mai iškilo rimtas pavijus.

Ne taip dažnai per televiziją ro- domo indų kino gerbėjams siūlo-

me pasiūlėti režisierės Miros Nair dramą „Bendravardis“ (penktadienis, 1.10 val., TV3). Seniai ta- pusi plataus pasaulio piliete režisierė ši filmą sukūrė Amerikoje, į Niujorką iš Kalkutos persikelė ir Gangulių šeima. Keisdami gyven- namajai vieta naujieji emigrantai nesitikėjo, jog teks balansuoti tarp indų tradicijų ir vakarietisko gyven- namają taisykliu. Sunkiausiai per- mainas išgyvena JAV gimės Ašo- kės ir Ašimos sūnus Gogolis. Tėvai ji verčia nepamiršti indiškos kil- mės, o jis pats siekia žūtbūt pritapti prie bičiulių amerikiečių.

Lietuvos ryto TV savaitgalį par- rodys du dažnai „Manheteno neu- rotiku“ vadinamo režisieriaus Wod- ody Alleno filmus, kuriuose vaid- ina ta pati aktorė Scarlett Johans- son. Didžiojoje Britanijoje sukurtoje „Sensacijoje“ (penktadienis, 0.35 val.) ji vaidina jauną kolėžo žurnaliste Sondrą, atvykusią į Lon- doną tirti „kortų žudiko“ istorijos.

Drąsi mergina savanoriškai ima nar- plioti sudėtingą žmogžudystės aferą ir netrukus... įsimyli kalitinamajį. O Ispanijoje sukurtoje komiškoje melodramoje „Viki, Kristina, Bar- selona“ (šeštadienis, 21.30 val.) dvi amerikietės Viki ir Kristina keliauja astostogauti į Barseloną. Viki yra griežtis moralės mergina ir rengiasi tekėti, o laisvę labiau už viską mylanti vėjavaičių Kristina linkusi į kraują kaitinančius seksualinius nuotykius. Draugės sutinka ekstra- vagantišką ispaną menininką Chu- aną Antonijų ir abi jų įsimyli.

Kontroversiškais filmai pagar- sėjęs JAV režisierius Abellis Ferrara Venecijos kino festivalyje keturiais prizais apdovanotame filme „Ma- riija“ (šeštadienis, 23.45 val., Lietuvių ryto TV) supina tris istorijas. Arogantiškas režisierius Tonis Cil- dresas sukūrė filmą apie Kristų ir atliko jame pagrindinių vaidmenų Mariją Magdalietę vaidinus aktor- ė Marija Paleci, pasibaigus filmu-

vimo darbams, išvyksta į Jeruzalę ieškoti dvasios ramybės. Netikėtai į judviejų likimus įsibraus Niujorko TV pokalbių šou vedėjas Tedas Jangeris.

LNU šventinę nuotaiką kurs pa- sitelkdama Oksfordo universitetu profesoriaus Johno R. R. Tolkieno autoritetą į moderniausius vaizdo efektus. Pirmasis magiškos trilogijos filmas „Žiedų valdovas. Žiedo brolio“ (šeštadienis, 10.00 val.) nukelia žiūrovus į išgalvotą žemyną Viduržemį. Blogio jėgoms čia ištikimai tarnaūja žmonių giminei priešingybę – darbštūs ir linksnių hobitai. Būtent šie narsūs nykštukai ir pakils į kovą su blogio val- dovo Saurono kariauna. Laimėtie, kuriems pavyks pasisavinti ma- gišką žiedą. Jei filmas patiks, žū- rėkite ir antrają dalį „Žiedų val- dovos. Dvi tvirtovės“ (sekmadien- is, 10.00 val.).

Retai inscenizuojamą Williamo

Shakespeare'o pjesę „Venecijos pirklys“ (sekmadienis, 12.50 val., Lietuvių ryto TV) apie gudrų žydą palūkininką Šeiloką nuo seno lydi antisemitinio kūrinio reputaciją. Tik todėl, kad pasipūtėlio įžieistas žydas, skolindamas pinigus, iške- lia šokiruojamą salygą: jei laiku trys tūkstančiai dukatų nebus gra- žinti, Šeilokas savo rankomis iš Antonijaus (aktorius Jeremy Ironsas) kūno išpjausias svarą mėsos.

Smagi komedija „Moljeras: te- prasideda komedija“ (sekmadienis, 23.20 val., Lietuvių ryto TV) pasa- koja apie mažai žinomą garsaus prancūzų dramaturo gyvenimo periodą. 1644-aisiais dvidešimt dvejų metų Moljeras dar tik pradeda jį vėliau išgarsinusiaj karjerą. Kol kas jis téra pirmus žingsnius žengiantis aktoriui, kuriam baisiai nesiseka. Vaikinas net buvo pakliuves į kalėjimą, iš kurio jis ištraukė turtinges ponas Žurdenas. Už tai jaunuoliš ūsi pareigojo turtuoli išmokyti vaidybos meno.